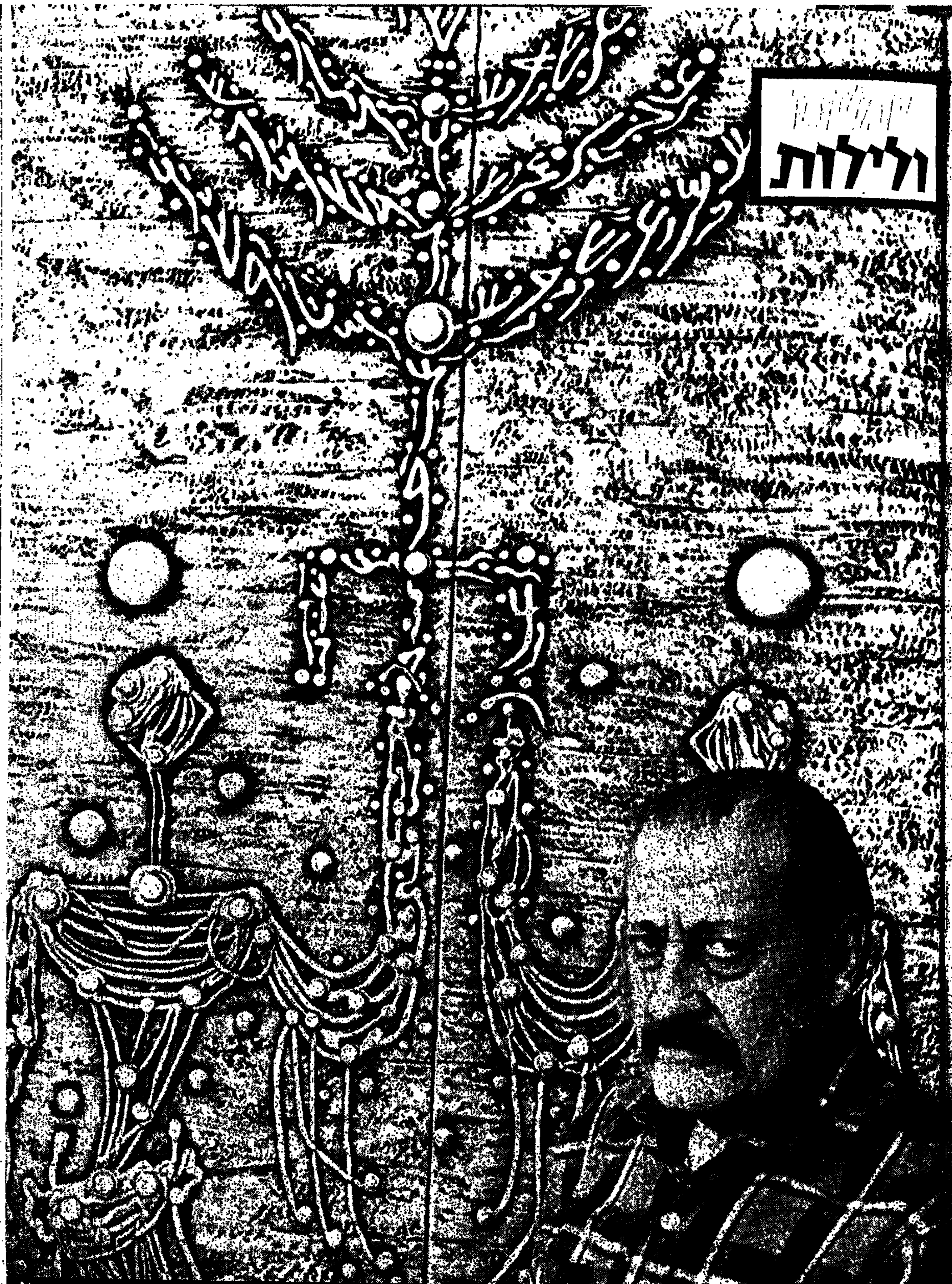

מעריב מוסף שבועי ★ כ"א באדר תשל"ד ★ 15 במארס 1974

אם כדאי ומשתלם להיות שר בישראל? המסוגל שר להתקיים ממשכורתו הממשלתית פלוס מספר הטבות המוענקות לו בתוקף מעמדו הרם? איזו מכונית שרד הוא רשאי לרכוש לעצמו ומתי מותר לו לזקוף את הוצאות מזנון הכנסת על חשבון המדינה? היכן ו־מתי יכול שר לקבל החזר דמי נסיעה באוטו־בוס ציבורי? באילו נסיבות ובאיזו תכיפות יכול שר לתפור לעצמו פראק, או מקטורן־של־בוקר על חשבון משלם המסים?

האם משתלם להיות שר בישראל?

מאת
מנחם תלמי

שאלות פראקטיות אלו הופכות להיות אקטואליות לגבי חוג הולך ומתרחב של אזרחים, לאור הגידול הברוך במספר השרים בממשלת ישראל. כל הסימנים מראים כי ה„אינפלאציה" בתחום זה צועדת יד ביד עם האינפלאציה המוניטרית וכי המספר של 23 שרים בממשלה החדשה הוא רק ציון־דרך לקראת הבאות.

אי לכך יש לראות בחוברת החדשה הנקראת „זכויות שרים", בהוצאת מזכירות הממשלה, ענין ציבורי ממדרגה ראשונה, ששוב אינו מעניין חוג מצומצם בלבד. נביא, איפוא, להלן מספר עובדות, השופכות אור על שכרו, הוצאותיו החוקיות וזכויותיו של היושב על כסא שר.

כמה שווה אשה עובדת?

משכורתו החודשית של שר בישראל (כל המספרים מכאן ואילך מעודכנים עד לדצמבר 1973) היא 2825 ל"י ברוטו — לכל הדעות פחות משכרו של פועל נמל בעונת חפרי. הדרך היחידה לעבור לדרגת שכר גבוהה יותר היא להיות ראש־ממשלה. קידום זה מזכה את השר בתוספת (ברוטו) של 448 ל"י בחודש. וכל זאת עדיין פחות מהכ־נסתו החודשית של שרברב מבוקש.

אם כבוד השר נשוי, או שהוא מחליט במזל טוב לשאת אשה, הוא יקבל מקופת המדינה תוספת של 10 ל"י בחודש וכל זאת בתנאי שלאשתו אין שום הכנסות מן הצד. אם הוא נשוי לאשה עובדת, תהיה התוספת 5 ל"י בחודש בלבד.

יובן מכאן, כי אפילו ריבוי נשים אין בו כדי לשפר את מצב הכנסותיו של השר הישראלי. אבל יש דרכים אחרות. למשל: נסיעה לחו"ל.

על מלונות וביגוד מעבר לים

ראשית חוכמה: שר היוצא בשליחות לחו"ל רשאי לשפר את המלתחה שלו על חשבון המדינה. במקרה זה הוא זכאי לתפור לעצמו „פראק", „מורנינג־קאט" או „טוקסידו" ולשלוח את החשבון אל החשב הכללי. אחת לשנתיים הוא רשאי להוציא 200 דולאר לביגוד אחר.

בשהותו בחו"ל ישולמו לו הוצאות המלון, פלוס ארוחת בוקר וכן עוד 25 דולאר לשאר ההו־צאות. נלווית אליו אשתו (באישור) למסעו בחו"ל, יכוסו גם הוצאותיה בשעור של 35 דולאר ליום והיא תהיה רשאית לרכוש לה ביגוד מתאים בסכום של 300 דולאר (בתנאי שלא תעשה זאת יותר מ־אשר אחת לשנתיים).

אם למדינה אין ענין בנסיעתה של אשת השר לחו"ל והיא נלווית אליו באורח פרטי, תהיינה ההוצאות על חשבונו הפרטי של השר. אבל הוא יהיה רשאי להחזר הוצאות הלינה וארוחת הבוקר של רעייתו בתנאי שלנה עמו באותו מלון.

„תפש" השר צניעות והחליט לנסוע בתחבורה ציבורית — יוחזרו לו הוצאות הנסיעה תמורת הכרטיסים, אך גם תמורת הודעת השר על הסכום שהוציא. יאמינו לו ללא בדיקות וחקירות.

לקח השר בדיבורו

תשומת לב רבה מקדישה חוברת התקנות למצב בריאותו ואפשרויות חוליו של השר. הזמין השר רופא לביתו, תשתתף המדינה בתשלום של עד 45 ל"י לביקור ראשון של הרופא ועוד 25 ל"י לכל ביקור חוזר. תמורת התייעצות עם רופא מומחה יהיה השר רשאי לתבוע השתתפות של 50 ל"י. אם טרח השר והלך אל ביתו של הרופא, תשלם לו המדינה 30 ל"י בלבד.

לקה השר במיתרי גרונו, או כבדה עליו משום כלשהי לשונו, רשאי שר הבריאות לאשר הוצאה של ריפוי חריגות, הקרויות בדספתראות „הוצאות טיפול קשיי דיבור". נזקק השר לאחות צמודה, או לפיזיו־תרפיסט, גם במקרה זה רשאי שר הבריאות לפי שיקול דעתו המקצועית, לאשר את ההוצאה כמי־כרת. את החשבונות והקבלות יש להגיש מטיילים כחוק לגברת סלונימצר במשרד הבריאות, ירושלים.

120 מטרים לשר

זכויות ילדיו של שר חי מתמקדות בעיקר בתחום הדיור. שר שיש לו יותר משני ילדים הסמו־כים על שולחנו, יהיה זכאי להגדלת דירת השרד שלו בגבולות 25 מטר מרובעים לכל חדר נוסף שיאושר.

מה שנוגע לשר עצמו, בלי לקחת בחשבון את מספר צאצאיו, הוא דירת שרד שלא תכיל יותר מ־4 חדרים ואשר שטחה לא יעלה על 120 מטרים מרובעים. דירתו של סגן שר תהיה בת שלושה חדרים בלבד ותכלול לא יותר מ־100 מטרים מרובעים.

אם אחת מכיר דירות שרד של שרים בישראל ששטח דירותיהם הוא מעל ומעבר ל־120 מטרים מרובעים, אל תחפו אל מבקר־המדינה. קיימים סעיפים המאפשרים חריגות, אותן רשאית לאשר ועדת השרים לענין דירות שרד.

חישובי אש"ל

קיים קשר הדוק בין דירת השרד לבין גובה הוצאות האש"ל המוכרות של שר בישראל. למשל: שר המתגורר בדירת שרד ואינו מנהל בה משק ביתו בדרך קבע, זכאי לאש"ל יומי בסך 30 ל"י ועוד 50 אגורות. מאחר שאין להעניש שר על שהוא כן מקיים משק בית בדירת השרד שלו, רשאי שר זה לתבוע מן המדינה שתחזיר לו את חשבון הוצאותיו במזנון הכנסת. דבר שנבצר מן השר הראשון.

מתרחק השר מדירת השרד שלו בת מקיימים משק בית מסודר ואינו מצוי במזנון הכנסת, זכאי הוא לתשלום אש"ל בגובה הסכום המשולם לחברי כנסת לישיבות שמחוץ למקומות מגוריהם. דהיינו: 50 ל"י ועוד 80 אגורות, כל זאת ללא קבלות. לחילופין, הוא יכול להגיש את חשבון הלינה ונוסף לכך לקבל דמי מזון בסך 30 ל"י ועוד 50 אגורות. כל מה שעליו לעשות במקרה זה הוא חישוב מהיר — מה כדאי יותר.

מה קורה לשרים הסועדים במסעדה שבה מחיר ארוחה עולה על מחיר הכלכלה והלינה גם יחד שהוא זכאי לקבל מקופת המדינה — על כך אין שום רמז באותה חוברת תקנונים. וזה מצער מאוד לאור העובדה שאתה פוגש מפעם לפעם שר זה ואחר במסעדות שבהן מחיר המנה הראשונה שווה כמעט למחיר האש"ל היומי הממשלתי.

שים לב לראדיו

איש אינו מעלה על דעתו לדרוש משר בישראל כי ינוע בדרכי העיר והארץ בתחבורה ציבורית, אף כי אילו כך היה הדבר ייתכן ולתחבורה הציבורית בישראל היה פרצוף אחר.

אי לכך מעמידה המדינה לרשותו של כל שר מכונית שרד. את טעמו האישי יכול השר לחלק בין 5 סוגי רכב בלבד — 3 דגמים של דודג', אחד של שברולט ואחד של פורד. מבין כל אלה הוא יכול לבחור (אחת לשלוש שנים) את המכונית הנראית לו כמתאימה ביותר.

מכונית זו תהיה מצויידת באביזרים שונים, כגון מיזוג־אויר, תיבת־הילוכים אוטומטית, הגה ומעצורי־כוח וכן במכשיר ראדיו, בתנאי — וכך כתוב בחוברת התקנונים בפירוש — שהראדיו יהיה מתוצרת „הדיראן".

מה יש, ראדיו „אמקור" כבר לא מנגן?

מהיותו בעל זכויות מפליגות, רשאי השר

משכורת שר		
שכר יסוד	2,126	ל"י
תוספת יוקר	140.80	ל"י
תוספת יוקר	558.20	ל"י
סה"כ	2,825	ל"י
שכר יסוד במשכורת ראש הממשלה	2,273	ל"י

תוספת משפחתית		
עבור אשה עובדת	5	ל"י
עבור אשה שאינה עובדת	10	ל"י
עבור שני ילדים ראשונים עד גיל 18	30	ל"י לכל ילד

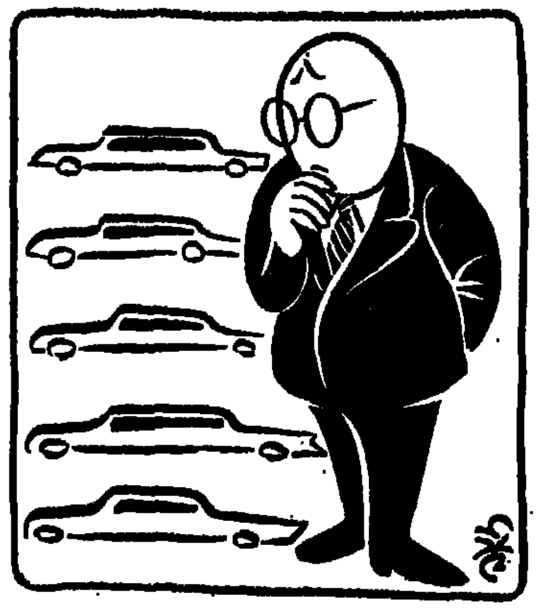

לקבל את דמי ההבראה השנתיים שלו (51 ל"י ליום x 18 ימים) ערב צאתו לחופשה, או עם שובו ממנה — הכל לפי בחירתו.

שר שפרש

שר שפרש, זכויות הביטוח הרפואי והאישפוז אינן פוקעות לגביו והוא ממשיך ליהנות מהן כ־אילו הוסיף לכהן כשר. גם שאריו של השר לא יקופחו: הם יהנו משירות רפואי ומאישפוז באותם התנאים ובאותו היקף שהיו זכאים בעת כהונת ראש המשפחה כשר.

השבת זכויות לאלמנה

ראש ממשלה לשעבר יהיה זכאי, לאחר פרישתו, למכונית צמודה עם נהג. אם יוותר על פריבילגיה זו, יקבל „דמי הסעה" חודשיים כמו שמקבל כל שר לשעבר.

זכויותיו להטבות של שר אינן פוקעות עם פטירתו חס ושלום ואפילו לא עם יציאתו מן הממשלה מרצונו החופשי, או בתוקף נסיבות פוליטיות עגומות. הרבה תקלות וזכויות מיוחדות מלוות אותו בדרכו החוצה מעולם החיים ו/או משולחן הממשלה.

אחת הדוגמאות היא מכשיר הטלפון, המוזכר בסעיף 21, פיסקה קטנה א', לאמור: שר לשעבר, או אלמנת שר, או אלמנת שר לשעבר, לא יחוייבו בדמי התקנת טלפון וכן לא ישלמו דמי שרות טלפוני כלשהם, למעט שיחות לחו"ל.

שר, אשר כיהן תקופה של שנתיים לפחות בממשלה ופרש ממנה מכל סיבה שהיא, יהיה זכאי לגימלה של לפחות 21 אחוז משכרו.

שר שקיצבת הגימלאות שלו מגיעה לכדי 50 אחוז משכרו יהיה זכאי נוסף לכך לקיצבה בסך 240 ל"י בחודש כדמי השתתפות בנסיעותיו. אל־מנתו תהיה זכאית למחצית הסכום הזה. אם יהיו לאותו שר לשעבר „הוצאות נסיעה מיוחדות", הוא יוכל לבקש ולקבל תוספת בסך 100 ל"י לחודש, אך סכום נוסף זה יינתן רק תמורת קבלות מת־אימות. נוסף על אלה יקבל שר זה סך של 50 ל"י בחודש לצורך רכישת עתונים וספרים.

אלמנת שר, או אלמנת שר לשעבר, אשר נישאת לאיש, מאבדת את זכויותיה לגימלאות, אך לא לפני ששולמו לה על כך פיצויים בגובה הקיצ־בה החודשית שלה כפול 36 חודשים. אולם אם תוך שנתיים ילך לעולמו בעלה השני, יוחזרו לה הזכויות אשר הופקעו ממנה.

מענק לכתיבת זכרונות

שר שיצא מהממשלה, כשלזכותו קיצבת המ־גיעה לשעור של 70 אחוז, תעודד אותו הממשלה לכתוב את זכרונותיו האישיים וכן תראה בעין יפה אם ינהל התכתבות אישית בעלת אופי אישי וציבורי כאחד. כדי לכתוב זכרונות ולנהל התכת־בויות חייב, בדרך כלל, הבנאדם להעסיק מזכירות. כדי לכסות הוצאה זו תשלם לו הממשלה סכום שנתי בגובה של 5400 ל"י.

כל המענקים וההטבות שהוזכרו — ורובם לא הוזכרו מחוסר מקום — פטורים מכל מס. הסכום האחרון יהיה צמוד ליוקר המחייה ויותאם למדד בתחילתה של כל שנת כספים.

✡ ✡ ✡

סיכוייך להיות שר וליהנות מכל הזכויות והיתרונות המוזכרים באותה חוברת של „זכויות שרים" יהיו טובים יותר ככל שיתרבה מספר חברי הממשלה. כל הסימנים מעידים כי מספר זה ילך ויגדל, שהרי אנחנו מדינה דינאמית, שלעולם אינה קופאת על שמריה.

תמוונת השער

„מנורת התמיד" — ציור קיר של משה קסטל בבית אייזק וולפסון בירושלים (צילם אסף קוטין).

ביום ד' בשבוע הבא תיפתח במוזיאון תל־אביב תערוכה רטרוספקטיבית של תמונות משה קסטל, הצייר יליד ירושלים במרוצת 45 שנות יצירתו האמנותית (1928—1973).

אמרתי לגולדה: תקשורת? מה אני מבין בתקשורת?!

מאת
דב גולדשטיין

השר החדש אהרן אוזן ענד השבוע, לראשונה בחייו, את שעון הזהב של בנו שלמה ז"ל, שנ־פל במלחמת התשת בסואץ.

חברים של הבן העניקו לו שעון זה ביום הבר־מצווה שלו, לפני כעשר שנים. לאחר שנפל הבן נשאר ה־שעון שמור בצרור חפציו. משם נטל אותו השבוע אוזן. „מפני ששלמה היה היחיד מבני המשפחה, שהאיץ בי להתקדם בקאריירה הציבורית ודחק בי כל השנים להגיע אל שולחן ה־ממשלה. וכאשר הגעתי וישבתי ל־ראשונה ליד השולחן הירוק — רצי־תי, ששלמה יהיה אתי, קרוב אליי".

בית־כנסת יש במושב גילת בדרום, מושבו של השר אוזן. בית־כנסת חדיש שמראהו מרחיב את הדעת. הוא נושא את שמו של הבן שנפל שלמה. כך החליטו הרבנים. מספר אוזן בארשת של עצבון. „מפני שביום ששלמה נפל, בשבת זה היה, התמוטט בית־הכנסת הישן, קירותיו קרסו כבניין קלפים ו־רק בנס לא נפגעו המתפללים. ש־דחסו אותו באותה שעה. לא היתה אז סערה ולא רוח. שום גורם לא מוטט את בית־הכנסת הישן. ראו בזה הרבנים אצבע אלוקים והורו לקרוא לבית־הכנסת החדש על שמו של בני, בית־כנסת שלמה".

אינני מדבר על פוליטיקה. אף לא על יכולתו של אהרן אוזן להתגבר על הקשיים הגדולים, המזומנים לכל שר במשרד התקשורת. מחוץ לכל הערכה פוליטית — צירופו של אוזן לממש־לה הוא נצחון קטן ומזהיר של הדמו־קרטיה הישראלית:

„אמרת - ולא באת!"

אוזן לא ירש ירושות, לא חימם כסאות בסוכנות היהודית, לא שירת בצה"ל, לא למד באוקספורד. הוא עשה דרך ארוכה, מהסכנית. מאז ש־הגיע לארץ מטוניס, ב־1949, דרך מח־נות העולים, הבדונים והצריפונים ו־המחסור והחיים הקשים — עד להג־שמת חלומו של כל עסקן מפלגתי. הלא הוא שולחן הממשלה.

אהרן אוזן הוא איש גלוי־לב. לטע־מם של פוליטיקאים ותיקים ממנו, „מבושלים" יותר בקדרות הפוליטיות — גלוי־לב מדי. אפשר שרגישותו ל־תדמית תתעורר מתרדמתה בשלבים המאוחרים יותר של שרותו בממשלה. בינתיים הוא משיח בחופשיות, חו־שף חולשות, מדבר בפשטות. מי ש־רגיל ל„דגם המיניסטריאלי" הרווח, זה המכלכל כל דיבור שלו וכל מעשה, על פי אמת־המידה התדמיתית אינו יכול שלא להתייחס באהדה אל הצמח המוזר הזה.

„אתה שומע, יש לי אבא. שיהיה בריא. כבר שלושים שנה. איפה שלו־שים? יותר משלושים שנה, אומר לכל אחד, שהוא בן ששים. כל הזמן בן ששים. איזה גזע זה, הלוואי עלינו. בריא. מעשן כמו קטר. לא הולך לישון בלילה בלי להוריד חצי בקבוק עראק.

פעם היה חולה. אמרו: התקף־לב. לקחו אותו לבית־חולים קרוב לערב־פסח אחד. ירד לחיי ולחיי הרופאים, שאין לו כלום, רק שכח אותו בוקר לשתות את החלב שלו. מזה באה ה־צרה. הרג אותי עד שלא היתה ברירה והבטחתי לו, שלמחרת אבוא ואקח אותו הביתה.

לא באתי, כי הייתי בטוח, שלא ישחררו אותו. אחר־כך הגיע ערב פסח. באתי לבית־החולים והרופא הירשה לקחת אותו הביתה לסדר. הלכתי אליו. הסתיר את פניו ממני. לא אמר כלום. אמרתי לו: ,אבא. באתי לקחת אותך הביתה'. לא דיבר. למה? כועס. שלא באתי כאשר הב־טחתי.

פתחתי בשורת מעשי פיוס. עקשן. בסוף פנה אלי ואמר: ,תראה אהרן, תראה ותשמע טוב בשתי האוזניים שלך: כל השנים כולם אומרים לי, שאתה שקרן ואני אומר להם לא נכון, לא שקרן. אבל עכשיו מה אני רואה? שאתה שקרן, אהרן, שאמרת שתבוא ולא באת!"

איזה אבא אהוב זה, באמת בלתי רגיל".

— ספר קצת, מר אוזן, על יל־דותך בטוניס, על חייך בעיר הק־טנה...

שוחט ובודק מוסמך

כן, באמת, היתה עיר קטנה, מוקניו שמה, עם ששים אלף תושבים ומהם 750 נפש יהודים ועוד כמה מאות נוצרים — איטלקים וצרפתים — ו־היתר בני דודנו הערבים. ככל יתר היהודים עסק אבי במסחר וברוכלות. לא היה בין העשירים אבל פרנסה המציא למשפחה.

רכשתי השכלה טובה בטוניס. למד־תי בבית־הספר הצרפתי־ערבי השכ־לה כללית וקיבלתי השכלה יהודית בישיבה של העיר. אני שוחט־בודק מוסמך, עם תעודות והוכחות. מוס־מך לשחיטה גם של בהמות גסות וגם של בהמות דקות, כמו שכתוב בניסני־כים. זמן קצר, כאשר הגרמנים שלטו בטוניס והועתקנו מעיירתנו אף שי־משתי כשוחט של הקהילה שלנו וזה היה שרותי הציבורי הראשון.

— כבר שם נמשכת אל הפעילות הציבורית?

לא בדיוק. היהודים היו זקוקים לי, ואני יש לי טבע, איפה שיהודים זקוקים לי — אני שם, תמיד מוכן לשרת.

— ושם, בטוניס, „חטאת" בהשתיי־כות לתנועת הנוער של בית"ר...

כן, חטא גדול, באמת. זו היתה התנועה הציונית היחידה בעיירה של־נו. היתה תנועה מצויינת. לא עסקה בפוליטיקה בכלל, אלא לימדה אותנו עברית. כפי מורה מירושלים. ונטעה בלבבות אהבת ארץ־ישראל והכרה, שהגאולה בארץ תבוא מן החקלאות ועבודת־האדמה. עם אלה באתי ל־ארץ ב־1949: עברית, אהבת הארץ והחלטה נחושה ללכת לחקלאות ולע־בוד את האדמה.

— איך הגעת למושב גילת דווקא?

איך הגעתי? קשה הגעתי! אוהו, צרות היו. תשמע איך: שמו אותנו ב־שער העליה בחיפה. חיים טובים לא היו שם. אשתי היתה בחודשי ההריון האחרונים עם שלמה ז"ל. התחלתי לחזור על פתחי הסוכנות.

אמרו לי: „מה חקלאות, מה אד־מה, קיבוץ או מושב?" לא ידעתי מה אומרים. בבית"ר בטוניס אמרו לנו חקלאות ודיברו על המצוות הגדולה של עבודת־האדמה, אבל איש לא הז־כיר קיבוץ או מושב ולא ידעתי מה ההבדל. הסבירו לי. רק שמעתי שב־קיבוץ הכל של כולם. אמרתי: „לא, לא, אני רוצה מושב! לא רוצה קולק־טיב, בחייכם!"

„לא מספיק דתי"

טוב, אז מושב. ביקשתי מושב דתי. בינתיים העבירו אותנו משער העליה למחנה העולים בבית־ליד. זה לא היה טוב יותר. שם התחלתי ללכת לפקיד הסוכנות ולבקש מושב דתי.

היתה לי אז הרבה סבלנות. הייתי צעיר יותר. קיבל קהל כל יום שלי־שי. כל יום שלישי באתי. הסתכל עלי. אמר לבוא ביום שלישי הבא. שוב הייתי בא.

פה אני רואה ככה: רבים שהיו אתי כבר שלחו אותם למושבים דתיים והם שמחים. ואני? ביום שלישי הבא. שאלתי את הפקיד ביום שלישי אחד: „מה קורה? איך אחרים כבר נשלחו ואני שום דבר?!" אומר: „אתה, אתה לא מספיק דתי!"

בחיי נעלבתי! „אני? שוחט־בודק מוסמך לבהמות גסות ולבהמות דקות, לא מספיק דתי?! איך אתה יכול לד־עת?!" „אני רואה", אמר לי זה ה־פקיד. מה ראה? אצלנו בטוניס לא היה מנהג לחבוש כובע וגדולי הרב־נים לא ציוו על זה. מזה ראה הפקיד ולא שלח אותי.

כשבקיבוץ רצו להתקלח

פה שם, פגשתי חבר מטוניס. סי־פרתי לו את תלאותי. אמר: „בוא, הולכים לתקים מושב מטעם תנועת המושבים". אה, מה זה? זה של מפא"י הסביר. לא הבנתי. אבל אמר שאבוא לראות. באתי לשטח איפה ש־עכשיו גילת. מדבר היה. אבל נקשר־תי למקום נייד ובאתי להתיישב עם האחרים.

— קשה היה, בהתחלה?

קשה זה לא המלה, באמת. אשתי נשארה בבית־ליד. רק גברים עלינו על הקרקע. היינו מעטים. בדצמבר 1949 הגענו. מדבר היה. כמעט לא פגשנו יהודים. בבאר־שבע ישבו כמה עש־רות משפחות יהודיות, בעיקר של אנ־שי צבא.

חמש שנים, כבר עם הנשים והיל־דים, ישבנו בלי חשמל. רק ב־1955 קיבלנו רשת חשמל ושתי נורות לכל בית. ואיך היה קשה עם מים, לא לתאר: היתה רשת מים על הקרקע, עם ברז אחד בחוץ לכל משפחה. קו־המים בא מקיבוץ משמר־הנגב. אם חברי הקיבוץ רצו להתקלח, ש־יהיה להם זרם חזק, היו סוגרים את השיבר. הרבה פעמים היו שוכחים לפתוח.

לא היו מים אצלנו, אף טיפה. היינו סוחבים פחים מאיזו באר ערבית, ב־קושי בשביל לשתות, ולא ידענו למה אין מים. כאשר גיליתי מה הסיבה, נסעתי לקיבוץ וביקשתי לא לסגור את השיבר ואם סוגרים, אז לפחות שלא ישכחו לפתוח.

— לא היו שעות שנשבר לכם? לא התחרטתם על ההצטרפות ל־גילת?

היו שעות קשות מאוד. אבל אנחנו עקשנים גדולים, לא מוותרים, ככה, קל. היו תנאים קשים, קשים. בית שימוש של פח בחוץ, שעף מהרוח וקשיי פרנסה ועבודת־דחק. קשה.

התחלתי כסדרן עבודה

— מתי התחלת לעסוק בענייני ה־ציבור של המושב?

בשנת 1952, התחלתי כסדרן־עבודה במושב. זה היה תפקיד מסובך מאוד. פרנסתנו היתה על עבודת חוץ בלבד. בעבודת הייעור של הקרן הקיימת שילמו 1.40 ל"י ליום וזו היתה מלא־כה קשה. סולל בונה שילם בעד סלי־לת כבישים 2.20 ל"י ליום. אז כולם רצו רק סולל בונה, אבל שם לא היתה עבודה לכולם. באותה שנה הת־חלנו גם לבנות את הבתים שלנו. וזה מזכיר לי את אשכול המנוח...

— היתה ביניכם רקמת יחסים מיו־חדת במינה...

אי, אי, אי, איך אהבתי את הנפלא הזה! איזה לב היה לו! איזו נשמה! יהודי ענק זה היה! כובש לב בעמ־מיות המיוחדת שלו. תשמע סיפור: בא אשכול ואנחנו בונים את הבתים של־נו. שואל אותו אחד: „תגיד אשכול, למה אין תקציב לעשות טיח חיצוני על הקירות של הבתים?" אומר: למה לכם טיח בחוץ? פה לא יורד גשם, אין רטיבות, לא צריכים טיח בחוץ, חברים!" שואל החבר: אז אם לא יורד גשם ואין רטיבות, למה אנח־נו עושים פלחה פה?!" אומר אש־כול: „נו, זה דבר אחר, טיח בחוץ ופלחה, זה לא אותו דבר..." מה אני אגיד לך? כל ביקור של אשכול ב־גילת — חג היה. כמה שהיה קשה, הביקור שלו היה מקל עלינו.

— ואחר־כך עלית מהר, יחסית, ב־סולם העסקנות?

עברתי את כל התפקידים במושב — גזבר ומזכיר חוץ, הכל. אחר־כך הקימו את ארגוני הקניות של המוש־בים ומינו אותי מנהל ארגון הקניות של מושבי הנגב. בבחירות של 1965 בא אשכול והציע לי ללכת לכנסת.

— סתם בא? ביוזמתו? אתה לא דחפת ולא השתדלת?

כלום! לא היה עולה על דעתי אפילו! נבחרתי לכנסת ומוניתי סגן שר החקלאות — בלי שום יוזמה מצי־די, שום דבר! וכעבור ארבע שנים, ביוזמתי המלאה, הודעתי, שלא אכהן עוד בכנסת.

העסקנות - דבר מושך

— מדוע? מה קרה? נמאסה לך העסקנות?

כן, כך מכל מקום חשבתי. היתה לי הרגשה, שההתרחקות מהמושב, מ־המשק, מהבית, אינה לטובתי. התגע־געתי אל העבודה החקלאית הפשוטה. הלכתי הביתה.

— והתברר לך, שטעית? היידק העסקנות הספיק בינתיים לדבוק כך?

כן, בדיוק כך. רק חצי שנה ישבתי בבית — וקראו לי להיות מזכיר תנו־עת המושבים. אין לי הסבר הגיוני מדוע הלכתי. אני לא אוהב את הבי־טוי המקובל אצל עסקנים רבים, ש־לחצו עלי וקיבלתי את דין התנועה והחברים. לא, אני לא אגיד כך.

רציתי שיבקשו אותי, ועשו לי את הטובה הזאת, שביקשו אותי. אמר־תי לא פעם אחת, לא פעם שנייה — ופעם שלישית אמרתי: בהחלט כן, ובאתי לתנועת המושבים ב־1970. זה מושך — העסקנות. זה באמת איזה חיידק מסוכן כזה.

„ככה ידברו עליך?"

אני יכול רק להגיד בשמחה, בסי־פוק גדול: הילדים שלי בסדר גמור. לא עלה להם הדם לראש. מתנהגים במושב כמו הילדים האחרים. כך אני רוצה שיתנהגו. חשבנו ככה: יבואו אתי לכנסת כשאני אישבע אמונים, כחבר ממשלה, או לא יבואו? אשתי אמרה שלא. תעזוב, אמרה, מה זה הטכסים האלה?! לא התרגשו.

רק הבת הקטנה, בת שלוש־עשרה, היא באה אתי. ישבה ביציע. כאשר שמואל תמיר שפך על גולדה ועל ה־ממשלה דברים קשים, עליתי אליה להיות אתה. אמרה: „ככה, דברים כאלה על גולדה?!" שיתקתי. מה אני אגיד? אמרה: „אבא, ככה ידברו עליך כשתהיה שר?!". אמרתי: „לא, לא ככה ידברו". אמרה: „לא?! על גולדה כן ועליך לא?!" עוד פעם שתקתי. אמרה: „אבא", תגיד באמת, מה אתה צריך את הצרה הזאת, אבא?!"

— ובאמת, מה אתה צריך?

אין לי תשובה. בחיי אין לי. אולי אני אנסה ככה: כאשר עליתי לארץ, בשנת 1949, אני לא הייתי חולם להיות... שוטר במדים במדינת ישראל. זה היה נראה לי כבוד גדול מדי. שו־טר? אתה יודע מה זה איש במדים בטוניס?! הרחוב כורע ברך לפניו וכל אחד ממלמל מלים של כבוד! ולהיות שר בממשלה?! — באמת! זה אפילו בלילה לא היה מופיע אצלי בחלומות! מה פתאום?! מי אני ומי שר ואיפה זה בא ביחד?!

אבל אחר־כך בא התאבון...

— כמו תמיד, עם האוכל...

כן, כמו תמיד. וכאשר הייתי סגן שר, לפני שהחלטתי לחזור למשק, חשבתי בלבי: סגן שר כן, אז למה לא ללכת הלאה? למה לא שר? ואני לא העמדתי פנים ולא שיתקתי משת־קי צניעות. אני לא אוהב את זה. כש־באתי לתנועת המושבים אמרתי לחב־רים, שאני רוצה להיות שר ואני רו־צה שמחוז המושבים במפלגה יחליט על כך וידרוש נציג בממשלה. וכך היה.

אבל, באמת, זה לא רק החיידק של העסקנות ולא רק השררה. לא, בחיי לא. יש דבר אחר, חשוב בעיני מזה: יש לי תכונה, כל החיים יש לי אותה, שאני אוהב לעזור לבני אדם. בשבילי לעשות משהו טוב בשביל מישהו אחר — זה נפלא!

„תעשה פה תעשה שם"

יש לי חולשה לאדם החלש. ולא איכפת לי מיהו ומהו, מהמפלגה שלי או לא, מהמושב או מהעיר או מהקי־בוץ או מהמושבה, לא חשוב לי. אפי־לו כשלא הייתי בשום תפקיד, סתם במושב, בבית — כל הזמן באו אנשים. „אהרן תעשה פה, תעשה שם, אהרן מוכרחים לסדר, לעזור, לפתור בעיות" — ואני רץ ומבקש ועושה.

אני אוהב להיות מעורב בין הב־ריות ולטפל בעניינים שלהם. יש לנו מושב שכן, תפרח שמו. של פועלי אגודת ישראל. בא אלי איש שלהם לבקש מה שביקש. שמעתי. אמרתי לו: „למה אלי? אתם לא מהמפל־גה שלי, אתם לא מהתנועה שלנו, יש לכם האנשים שלכם והנציגים שלכם והמוסדות שלכם, אז למה אלי?!" רק רציתי לשמוע מה יגיד. אמר: „אבל שמעתי שאתה אוהב לעזור לכולם!" נכון אמר. לעזור לכולם — זו האהבה הגדולה שלי.

אהרן אוזן הוא גבר גול־מידות, אוהב חמין טוניסאי בכמויות, מארח למופת ו„משוגע" על אנשים. אילו היו לו שונ־אים ואילו שאלו אצלי עצה איך לעולל לו רע לא היתה בפי זולת אחת: לא לבקש ממנו שום טובה...

הוא אוהב אדם ואוהב חיים. יש בו מין שפע כוח של רצון טוב לשרת בלי

(סוף בעמוד 87)

„איזה גזע זה, הלוואי עלינו!"

„לעזור לכולם — זו האהבה הגדולה שלי!"

„אבא, מה אתה צריך את הצרה הזאת?!"

דורונין מן „החדור הראשון" עלה לישראל

מאת
יהושע א. גלבוע

א — תה זוכר את דורונין? בקול נרגש קמעה שאל אותי שאלת זאת, בטלפון מירושלים, גריגורי סבירסקי — סופר שעלה מברית המועצות לפני מספר שנים. אבל הוא לא הניח לי להרהר הרבה זמן והמשיך:

— דורונין מ„במדור הראשון" של סולז'ניצין. רוסטיסלאב, או רוסקה, דורונין.

זכרתי. אחת הדמויות המעניינות של הכלא־המחנה המיוחס, מאוורינו, ה־מתואר בעטו הברוך של אלכסנדר סולז'ניצין. מן המתבלטים בגאלרית של האסירים המובחרים, מדענים ו־מומחים מיוחדים, אשר שלטונות־הבטחון הסובייטיים העניקו להם תנאי־הסגר משופרים, כדי להפיק מהם מירב התועלת.

— ובכן, — מוסיף ואומר לי סבירסקי — אותו דורונין נמצא בארץ. אך עתה הגיע כעולה מברית־המועצות.

למותר לומר, כי מפתיעת כל פגישה עם האיש האמיתי שמאחורי דמות ספרותית של סולז'ניצין. כאן נוספת הפתעה־תמיהה נוספת: רוסקה דורונין הוא יהודי?

„שליש" של דורונין

כעבור ימים אחדים בא דורונין לביתי. למען האמת, רק כ„שליש" מן הגיבור בשם זה שבספר „במדור הראשון". מחילופי־דברים ראשונים עם אורחי מסתבר, כי סולז'ניצין עירבב ואיחד בדורונין שלו שלושה אנשים מאותו בית־מאסר מיוחס (ה„שאראשקה" בלשון האסירים) שליד מוסקבה. קווי־הדיוקן החיצוניים של דורונין לקוחים, בעיקר, ממראהו של אסיר הקרוי גוסייב. פרשיות־האהבה של דורונין שייכות לאסיר ששמו האמיתי ויטקובסקי. האופי של דורונין ומרבית פעליו ותעלוליו — את אלה נטל סולז'ניצין מפרץ הרצנברג, יהודי מריגה, שנמצא אתו יחד ב„שאראשקה" בשנים 1948—1951.

פרץ הרצנברג יושב מולי. שעות רבות אין הוא גלאה משיחזור ה„שאראשקה". לרגעים נדמה לי, כי אני עצמי נמצא עתה במכון־מאוורינו, יחד עם האסירים, המנהלים והמשגיחים החפשיים הממלאים שם תפקידים שונים. כי כל הטיפוסים שעל דפי „במדור הראשון" הם אנשים חיים, רק את שמותיהם שינה סולז'ניצין — ולאחדים מהם אפילו השאיר את שמותיהם האמיתיים.

לפני חודשים נודמן לי לשוחח בארץ עם דמיטרי פאנין — הוא דמיטרי סולוגדין בספר „במדור הראשון". אחד מחבריו הקרובים של סולז'ניצין, הן במאסר והן לאחר השחרור. שמעתי אז מפיו דברים שונים על אנשי מאוורינו, בייחוד על גלב נרז'ין (הוא סולז'ניצין עצמו) וליב רובין (הוא ליב קופילב בחיים). עתה, תוך שיחה עם דורונין־הרצנברג, כמו מתרוצצים בביתי, יחד עם רוסקה אורחי: מנהל המכון במאוורינו, הפולקובניק אנטון יאקונוב; סגנו, היהודי אדאם רויטמאן; קציני הבטחון שיקין ומישין; קלארה, בתו של תובע, העובדת במכון כאזרחית חפשית ורומאן נרקם בינה לבין דורונין; ושוב — סולוגדין ורובין; והרי סימוצ'קה המכוערת ובעלת־הנפש. העובדת החופשית המתנה אהבים עם נרז'ין; ועל כולם — נרז'ין עצמו, הוא אלכסנדר סולז'ניצין. דומה, את האחרון — החבר־למאסר אשר שמו הולך כיום לפניו בכל העולם — מבקש דורונין־הרצנברג להשריש בתוך הביוגראפיה שלו. על החיים במחיצתו במאורינו, וכן על התכתבות או פגישה אתו לאחר השחרור, הוא מרבה לספר בגאווה.

פרץ הרצנברג הוא רוסקה דורונין בספרו של סולז'ניצין „במדור הראשון" בכלא הסובייטי („השאראשקה") ב־1951

כבר ב„שאראשקה" חשדנו שסולז'ניצין כותב

כבר בשבתנו יחד ב„שאראשקה" — מספר הרצנברג — חשדנו, כי סולז'ניצין כותב. פעם בפעם ראינו אותו רושם משהו על פתקים. וכפי הנראה גם הצליח להוציא אי־אלו רשימות אל מחוץ למקום־המאסר. אבל ניתן היה להתשידו בעיסוק ספרותי גם על־פי האזנתו המיוחדת במינה לשיחה, על־פי התרכזותו. הוא היה מעמיק לחקור את כל הבא עמו בדברים. ואזנו היתה תמיד כרוית לדיבורים עממיים, לאמירות פולקלוריות. בין היתר קלט בתאוות גם את הלשון האסירית־המחנאית הספציפית, על כל הצבעוניות שלה. ואמנם, הרויסית החדשנת שביצירתו נובעת לאו דווקא מתוך ידיעה למדנית אלא היא פרי צבירה יומיומית במגעים עם ה־בריות.

כוחו של סולז'ניצין — סבור אורחי — הוא ב„צילום". כבר בכלא ובמחנות חיו כל חושיו „מצלמים". הוא ספג את הסביבה בעיניו, באזניו, בנחירי־אפו, במוחו. ואת „סרטי־הצילום" הטמין בזכרונו, עד שבא יומם והוא החל לפתח אותם. בעבודת־הפיתוח הזאת, כלומר בכתיבה עצמה, הוא גודש צבעים, מצרף התרחשויות, מאחד דמויות, מחבר קווי־אופי. במלים אחרות: נוקט דרמטיזציה בתיאור הטיפוסים והמאורעות. אבל לעולם אין אלה מתרחקים מהמציאות כמות־שהיא. התשתית שלהם היא אותנטית. אכן, „במדור הראשון" היא חתיכת־חיים אמיתית.

אני — אומר הרצנברג — שומע עד היום את קולם של גיבורי הספר, רואה הילוכם ועוויותיהם. כל אימת שאני פותח את הספר מתייצבים לפני הפרצופים המוכרים. הנני מוצא עצמי בתוך ה„קלחת", נתון בוויכוחים ובמריבות של ה„שאראשקה". אני כמו מעלעל באלבום — ובלא כל נופך־דמיון הי מחדש את החיים שעברו עלי במאורינו שלוש שנים.

פרץ הרצנברג שאל פעם את סולז'ניצין, לאחר שכבר היה לבעל־מוניטין: כיצד להסביר את העובדה, שרק לאחר השחרור נהיית לסופר — והרי בעצמך ודאי הרגשת. זה מכבר כי הספרות היא ייעודך? למה פנית, בראשית דרכך כאדם מבוגר, דווקא אל המאתימטיקה? שיחה זאת, אגב, התנהלה במכונית בריגה, כאשר סולז'ניצין הגיע לשם לביקור. במכונית — לשם זהירות, כדי להבטיח, ככל האפשר, שאוזן בלתי־מוזמנת אינה

המשך בגליון הבא

דורונין מן „המדור הראשון" עלה לישראל

(המשך מעמוד 7)

מקשיבה לשיחה. סולז'ניצין מצא, כי המאתימטיקה תרמה להצלת חייו. בזכותה, למשל, הועבר למדור הראשון של התוספת — לריכוז של אסירים־מדענים במאוורינו. המאתימטיקה גם אישרה לו להתפרנס פחות־יותר ב־כבוד לאחר השחרור — כמורה בית־ספר בעיר ריאזאן. אבל אלו הן תוצ־אות־לוואי מבחירתו המקצועית, בזמנו, במאתימטיקה. מאחורי בחירה זו, למ־רות המשיכה לספרות, טמונה היתה תחושה עמוקה. הוא ידע כי במשטר הסטאליני לא יוכל להתקיים כסופר אלא אם כן יעקם את נשמתו — ולכך לא היה מסוגל.

איך הגיע איש־שיחי למאוורינו? פרץ הרצנברג שייך היה בנעוריו לאחד מחוגי־התלמידים הציוניים ב־ריגה. אחרי המלחמה ניסה לעזוב את ברית־המועצות ולא הצליח. לעומת זאת נעצר ונדון לעשר שנות מאסר. הובילוהו למחנה־פייצ'ורה בצפון.

אולם נתמזל מזלו. ב־1948 גבר הביקוש של סטאלין ועושי־דברו מ־משטרת־הבטחון (בריה, אבאקומוב ושות') לאסירים מלומדים, מדענים ומומחים שונים, לצורך ניצולם למח־קר וכל מיני פרוייקטים. הרצנברג, מאתימטיקאי (כיום מומחיותו היא בתחום תיכנות מחשבים), הועבר ל־„שאראשקה" שליד מוסקבה, שם עב־דו משוללי־חופש על פיתוח מערכת טלפונית סודית שתשרת את „אבי העמים". הוא הוצמד למעבדה האקוס־טית, שם עבדו כבר קודם סולז'ניצין (נרז'ין) וקופילב (רובין). הרצנברג אמנם בא למעבדה זאת במקומו של סולז'ניצין, אשר לא רצה להמשיך שם בעבודתו הקשורה בחישובים סטא־טיסטיים של הדיבור הרוסי: הוא, כנראה, כבר חיפש לו אז תפקיד יותר מקורב לעיסוק ספרותי — ואמ־נם הצליח לעבור לתחום אחר.

„משרתם של שני אדונים"

ה„שאראשקה" — אחרי מחנות־הצפון! הכל יחסי בעולם. כלא־מאוורינו היה לדורונין־הרצנברג גן־עדן עלי אדמות. בלשונו עכשיו: „חיים חדשים". מי שלא התנסה בכך לא יבין את הטעם: אסיר, אבל אוכל לשובע, מתרחץ כראוי, מתגלח, מלו־בש (אם רצונו בכך) בהידור...

סולז'ניצין מתאר את דורונין — ותכוונת כאן, כפי הנראה, לאותו מר־כיב שלו, לאותו „חלק" ממנו, היושב כעת מולי — כבעל אופי נוח, זריז וחרוץ, בעל תפיסה מהירה. לאחר הצרות שהתנסה בהן במחנות הצפון, „הוא נצמד לשאראשקה כמו לבית־הבראה".

הבה נלך בעקבות המסופר ב־„במדור הראשון".

אחד מקציני הבטחון, המאיור שי־קין (הוא וקצין־הבטחון האחר, ה־מאיור מישין, מופיעים בספרו של סולז'ניצין בשמותיהם האמיתיים), הר־גיש כמה יקרה לו, לדורונין, השא־ראשקה — והחליט לנצל „חולשתו". הוא הזמינו אליו, כדי לגייסו לחבר המלשינים שלו.

שלוש שעות ישב אצלו דורונין, בתום־לב תקע את עיניו הכחולות במאיור־הבולשת והניד ראשו לאות הסכמה. אך מאחורי התמימות וההסכ־מה חללו רתחו רעיונות נועזים, ש־קצין־הבטחון לא היה מסוגל לנחשם.

דורונין — אמשיך ואספר על־פי סולז'ניצין — היה „צעיר מפולפל" ו„אמן ההרפתקאות". הוא הבין היטב, כי שיקין יכול להחזירו אל מחנות הצפון, אם יסרב להיות מלשין. הוא מצא עצמו לחוץ: לא טוב לשתף פעולה עם קצין הבטחון, אך מסוכן לסרב לו. ובמוחו המעלתני של הצעיר נרקמה המצאה: להסכים — ולהוליך שולל את הבולשת! הוא אף שאל ושמע מה יהיה שכר־טירחתו...

המאיור שיקין היה מלא נחת מ־הצלחתו. הוא קיווה ליבול עשיר של הלשנות מידי המלשין הנלהב החדש. לא פחות מרוצה היה דורונין. בו־ביום סיפר לעשרים אסירים, מתחשו־בים ובעלי ההשפעה, לכל אחד באר־בע עיניים, כי המאיור שיקין גייס אותו כמלשין — והוא הסכים, בתקווה שיוכל לנצל את שירותו לטובת ה־אסירים. זאת ועוד: הוא נמשך לתפ־קיד גם מתוך „אהבת הספורט". מתוך רצון ללמוד שיטות הבולשת — וכדי לגלות את המלשינים האמיתיים ב־שאראשקה.

זה היה וידוי מדהים. המקרה של רוסקה דורונין הסעיר זמן רב את קהיליית־האסירים. כל אחד מעשרים האסירים ששמע על הרפתקתו של דורונין סיפר עליה לעוד אחד או שניים. כך הובאו בסוד העניין כחמי־שים אסירים — ואיש לא הסגיר את רוסקה לקצין הבטחון. יש ששאלו אותו, לפעמים בנעימת אי־אמון, על שום מה הוא מסכן את ראשו — והוא השיב: „כאשר ישפטו את כל הכנופיה הזו, תהיו אתם עדי־ההגנה שלי".

אך בדרך־כלל האמינו לדורונין. אולם — ממשיך ומספר סולז'ניצין בפרק „משרתם של שני אדונים" — „למאורעות יש תהליך פנימי משלהם". המאיור שיקין דרש „חומר". רוסקה נאלץ למסור לו משהו. היה מסתובב בין נאמניו ומתלונן: שיקין לוחץ עלי, הבינו למצבי, מיסרו לי חומר כלשהו...

האמינו לו ולא האמינו. איש לא הלשין על משחקו של דורונין, אך גם החלו להתרחק ממנו. זה הגורל שיועד למשרתם של שני אדונים. יום אחד פנה אליו לב רובין, זה האסיר הסיקח וגדוש־הדעת, בשאלה משונה: „האם לדעתך יכולים להשתלב הגאו־ניות והרשע?" — ודורונין השיב בפנים טהורות וקונדסיות: „לדעתי לא... אך כבר זמן־מה כולם מסתלקים מפני כמו אני משלב תכונות אלה"...

ודורונין העלה אז הצעה מפתיעה: מחר בשעת ארוחת־הצהריים יגלה ל־חבריו את כל המלשינים העובדים בשירותו של שיקין — והוא יחשוף אותם בשעת מעשה, כאשר הם יקבלו שכרם.

הוא הגה רעיון מופלא בתעוזתו ובפשטותו כאחת. לכל מלשין משל־מים מאה וחמישים רובל לרבע־שנה. אך לשם העמדת־פנים מועבר אליהם התשלום בדואר, כהעברת־כסף מדומה מן החוץ. מוחו העירני של דורונין גילה את נקודת־התורפה: הדואר מנ־כה שני אחוזים מסכום־ההעברה — שלושה רובלים על כל תשלום של 150 רובל. ברור שאם קרוב־משפחה אמיתי בחוץ היה שולח „סכום עגול" כזה לאסיר, היה השולח עצמו משלם את דמי־הדואר. ושום אדם נורמאלי לא ישלח לקרובו או ידידו בכלא דווקא 147 רובלים. על אחת כמה וכמה משונה הדבר שביום אחד יקבלו כמה וכמה אסירים בדיוק אותו ה־סכום הבלתי־רגיל — 147 רובל.

בקיצור, דורונין הציע הוכחה ברו־רה על מנת להיוודע מי ומי המלשי־נים: יתקהלו מחר האסירים מסביב למיפקדה ויסתכלו בתלושי העברות־הכסף שבידי היוצאים מקצין־הבטחון: אלה שחשבונם האישי יזוכה בסכום של 147 רובל — הם המלשינים!

חזרה לוורקוטה

התיאור של פרשה זאת בידי סולז'־ניצין נאמן למדי — מטעים איש־שיחי. וגם עכשיו הוא מוסיף: הייתי בא אל המאיור שיקין בידים ריקות — ובכל־זאת הרגשתי לא אחת אי־אמון ופחד מצד חברים־למאסר. הדבר כאב לי מאוד, אך היה לי מובן.

חישופם של כמה אסירים ש„עבדו" בשביל חב ישת במאוורינו, בעזרת ההמצאה של דורונין, הקלת על נפשו. אולם במהרה גם נפרעו ממנו תשל־טונות על בגידתו. לא ארכו ימיו בשאראשקה. הקץ לחיים הטובים! ב־1951 הוצא — יחד עם אסירים בלתי־מהימנים אחרים — ממכון־מאוורינו והועבר למחנות וורקוטה באיזור הקו־טב הצפוני. שם התענה עוד שנים אחדות, עד ששוחרר — קצת לפני תום תקופת־המאסר שנגזרה עליו — ב־1954.

דומה, עשרים שנה לאחר שיצא מממלכת המחנות — או (אם נשתמש בהגדרתו של סולז'ניצין) מ„ארכיפלאג גולאג" — לא נשמט דבר מזכרונו של הרצנברג־דורונין. ושוב עומדות לנגד עיניו, חיות וקיימות, הדמויות מן „המדור הראשון". הוא חוזר להר־בירן ולהוסיף אי־אלה פרטים עליהן — גם מהזמנים שאחרי ה„שאראש־קה".

אנטון יאקונוב? הפולקובניק של שירות־הבטחון, מנהל המכון במאוו־רינו, היה גם־כן אסיר בזמנו. שמו האמיתי אנטון ואסילייב. הוא מת מסרטן. ומי שהיה נאמן הבולשת הסובייטית, האיש שבידיו הופקדו ה־חוטאים והפושעים נגד המשטר, ביקש בצוואתו שיקברוהו ויתפללו לנשמתו לפי המסורת הרוסית הדתית...

סימוצ'קה? העובדת החפשית ב־מאוורינו, הנערה הסימפאטית אך ה־מכוערת, בעלת הרומאן העצוב וה־דראמאטי עם נרז'ין. בספר — סרא־פימה ויטאלייבנה. בחיים — אנה איסאייבה. ברבות הימים נמצא לה בחיר־לב ונישאה לו.

אדם ויניאמינוביץ רויטמאן? סגנו של מנהל־המכון במאוורינו. בחיים הוא: אברם מנדלביץ טראכטמאן. יהודי בכל חזותו, בכל ניע־גופו.

ליב רובין? הוא ליב קופילב. טי־פוס מורכב מאוד. אוצר של דעת. אנציקלופדיה מהלכת על שתיים. איש אמת, דוקטרינר. ועם זאת — שופע הומור. מלא המצאות שנונות. מוח שאינו פוסק לנוע, לפעול. במחיצתו לא תשתעמם לעולם.

ועל כולם, משכמו ומעלה — גלב נרז'ין, הוא אלכסנדר סולז'ניצין. אתה מרגיש בהערצה הזורמת מאיש־שיחי אל הסופר הרוסי הגדול שהיה חברו־לגורל. כל מלה אישית — בכתב או בעל־פה — של סולז'ניצין אל הרצנ־ברג שמורה אצל האחרון כמזכרת יקרה.

מכתבים מסולז'ניצין

הנה גלויה ממאי 1965 בה מודיע סאשה (סולז'ניצין) לפרץ (הרצנברג) שהוא עומד לבוא לריגה: „אצלצל אליך. הבה נתראה". הם נפגשו, שוח־חו. אשתו של פרץ, טאטיאנה, אשר שימשה כדוצנט ללשון וספרות אנ־גלית באוניברסיטה הלאטבית בריגה, נזכרת איך יעץ להם סולז'ניצין להש־תדל לנסוע לארץ־ישראל. אילו היה יהודי — אמר אז הסופר — גם הוא היה ציוני.

הנה מכתב אל „פרצ'יק היקר" מ־7 בנובמבר 1973. מסתבר, סולז'ניצין הסתייע בהרצנברג לחיפוש חומר בש־ביל עבודתו הספרותית (איש־שיחי מעיר: רבים האנשים הנכונים לסייע לו). כפי הנראה, מדובר בחומר היס־טורי לספרים שצריכים לשמש המשך ל„אוגוסט 1914". סולז'ניצין כותב להרצנברג: „מחמת הנסיבות של חיי הסוערים איני רוצה להצטייד בחומר לזמן רב בהקדם. הדבר הקרוב ש־אזדקק לו הוא — כרוניקה של מאור־עות מהפכת פברואר (1917), יום אחר יום ואפילו שעה אחרי שעה, מ־23 בפברואר עד ה־14—15 ב־מארס, בעיקר בפטרוגראד, אבל גם במוסקבה (ותמיד אני מתעניין גם בטאמבוב וברוסטוב על הדון). פרסו־מים סובייטיים בנושא זה ישנם בידי, אולם הם אינם מעניינים ביותר. והיו הוצאה אחת או שתיים של האמיגר־ציה (מפראג) — נדמה, מצויינות... לכל העבודה הזאת אתיישב בינואר־פברואר, אם אהיה חי ושלם".

סולז'ניצין הוסיף, כי בכל עת יביא בחשבון אפשרות של עזרה מצד הר־צנברג. אולם בזמן שהועיד להתחלת עבודתו הנוגעת למהפכת פברואר — באת על סולז'ניצין עצמו „מהפכת־פברואר" אישית: בפברואר 1974 גו־רש הסופר הגדול מרוסיה־מולדתו. וימים אחדים לפני גירושו של סולז'־ניצין יצא מברית־המועצות, יחד עם רעייתו טאטיאנה, פרץ הרצנברג — הוא, כאמור, חלק מרוסטיסלאב דורו־נין ש„במדור הראשון".

„משחק באש" בדרך ארצה

כמעט חצי־יובל מימי מכון־מאוו־רינו נותר בפרץ הרצנברג משהו מן תשובבנות ההרפתקנית של רוסקה דורונין. ממש על סף צאתו מברית־המועצות לא נמנע ממאבק שעלול היה לסכן את עלייתו. לפי ההסדרים הסובייטיים המקובלים נוסעים העולים מרוסיה רק דרך אוסטריה. והרצנברג התעקש: כיהודי אין הוא רוצה לדרוך לא על אדמת גרמניה ולא על אדמת אוסטריה. לאחר שקיבל כבר את כל הניירות ושילם את כל התשלומים המחייבים דרש שימכרו לו כרטיס־טיסה לאמסטרדאם או ללונדון. אמרו לו שאין הדבר בא בחשבון. אבל הוא עמד על זכותו. הריצוהו ממשרד למשרד, מפקיד לפקיד. למען האמת, כפי שהוא מודה עתה, „קצת רעד", אבל לא יותר. הוא טען בפני הרשו־יות, כי אין חוק שישלול ממנו את הזכות לקבל, בכספו, כרטיס לכל כיוון שהוא בוחר (לאחר שיש בידו היתר־יציאה ואשרה). אבל לך וחפש הגיון וצדק וזכויות — מול חומת ביורוקראטית אטומה. ידיד אמר לו, כי שוב אין זה מאבק עקרוני אלא משחק באש.

בין כה וכה, הרצנברג סירב להי־כנע. ובסופו של דבר הצליח, בתע־רובת של תעוזה ותתחכמות, להשיג מבוקשו: דרכו לארץ הוליכה לא דרך וינה אלא דרך אמסטרדאם.

פרץ הרצנברג ורעיתו טאטיאנה; סולז'ניצין יעץ להם לנסוע לארץ ישראל. אילו היה יהודי — אמר — גם הוא היה ציוני.

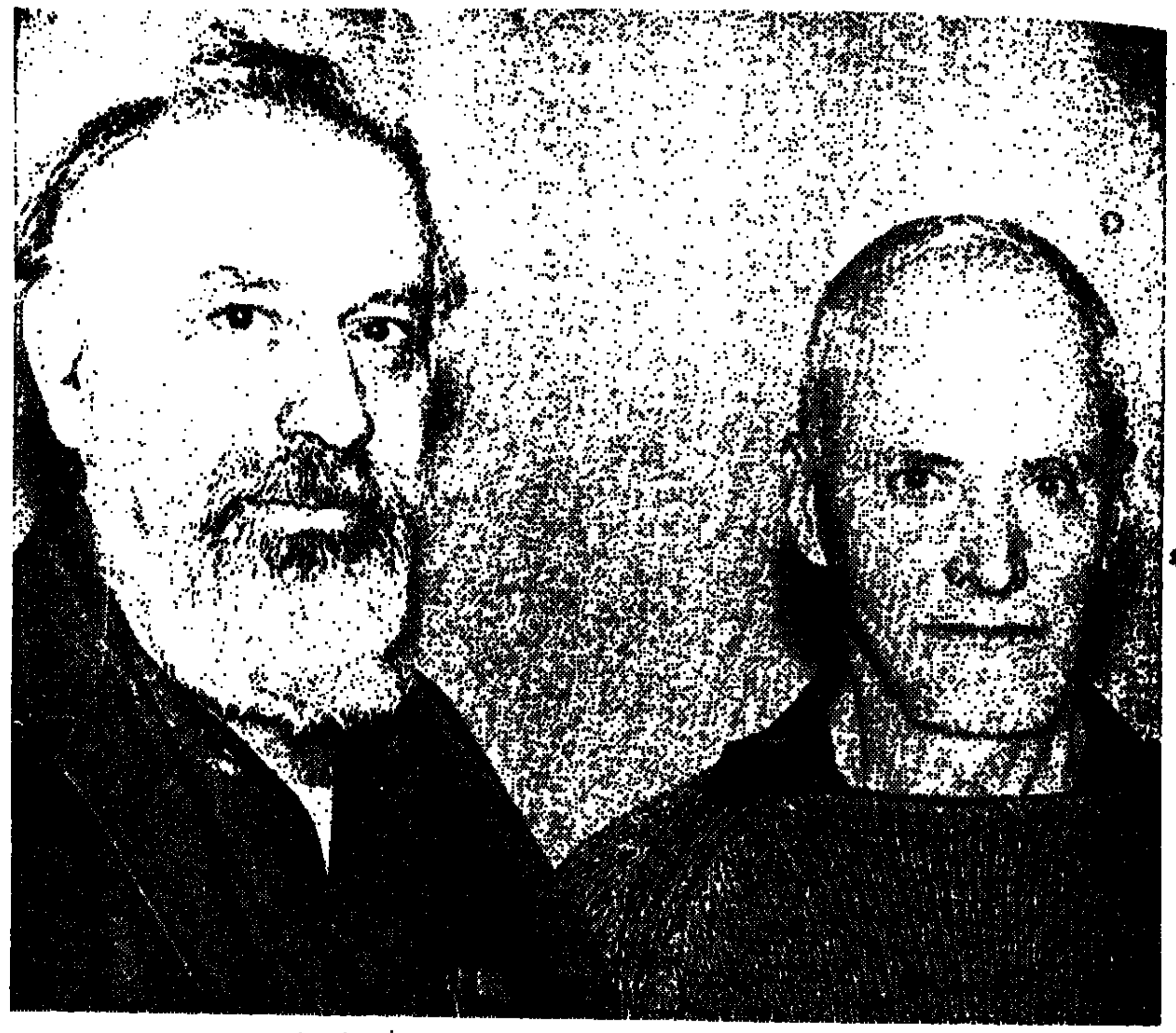

פאנין (סולוגדין) וקופילב (רובין) אסירי „המדור הראשון" כאנשים חפשיים ב־1972. סולז'ניצין תארם כמו שהם.

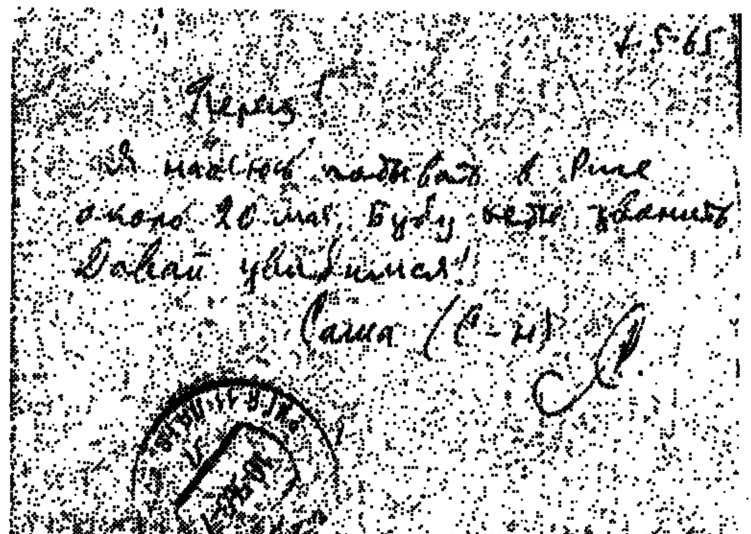

4-5-65
Перец!
Я намерен подъехать в Ригу
около 20 мая. Буду очень рад
Давай увидимся!
Саша (С-н)

גלויה מסולז'ניצין לפרץ (הרצנברג) בה הוא מודיע לו על רצונו להיפגש עמו בעת ביקורו בריגה והוא חותם: ששה

אלכסנדר סולז'ניצין בהלווייתו של המשורר אלכסנדר טווארדובסקי ידידו, עורך „נובי מיר", 1971. לידו אלמנת טווארדובסקי.

מיומנו של קצין קרבי

הלילה בו עמדה להתחדש המלחמה

מאת יגאל לב

כננות גבוהה, שבה אתה ישן עם הנעליים ליד ה־טנקים, היתה לחם חו־קנו בימים שישבנו באפ־ריקה. עכשיו, כאשר ראש הממ־שלה סיפרה כי ב־5 בחודש עמד הצבא המצרי לתקוף, נזכרתי ב־5 בחודש ינואר, בלילה שעמד ה־צבא המצרי לתקוף, בלילה שעליו אמר אחר כך שר הבטחון, שבו היינו קרובים ביותר לכך שהמצ־רים יפתחו במלחמה חדשה.

זו היתה ההתראה החמורה ביותר שקיבלנו להתכונן לקרב. הפקודות ירדו קצרות ויבשות: המצרים מתכו־ננים מחר לפתוח באש. האוגדונר שלנו, אלוף קלמן מגן ז"ל, בא ליחי־דות הקדמיות ושוחח איתן כמנהגו. בסגנון פשוט ובלתי־אמצעי, ללא הת־לקה.

ישבנו על גבעות החול בין הטנ־קים. האלוף ניגש אל הבחורים. רחב כתפיים, שפמו שמוט, שרווליו מופש־לים, ראשו כפוף קמעה כדרך גבוהי קומה שהתרגלו לרכון אל האנשים המשוחחים איתם.

„הם יושבים מולנו — אמר — ואני לא צריך להגיד לכם את זה. אתם רואים את זה. לגביהם לפתוח במל־חמה פירושו להרים את מתג ההתנעה של הטנק ולהתחיל לרוץ. כשתתחיל המלחמה הם יפתחו בקונצרט הרגיל של ארטילריה, חיל־אוויר וטנקים. צה"ל לא יפתח במלחמה. אם יתחדש הקרב זה יהיה ביוזמתם".

„גם לא פעולת מנע?"

„גם לא זאת".

הוא ד על הגברת הכוננות, על צמידות לנשק, נעילת נעליים בלילה, קירבה לכלי המלחמה שלנו. עיניים פקוחות בתצפיות. הכל רגיל ומוכר כל כך.

הנעלם הארור

נשארנו ליד הטנקים, קבוצות קבו־צות. היתה שתיקה. לבסוף הפליט יענקלה: „נו, נו זוזו כבר, מה קרה. נבהלתם?"

„תפסיק בן־אדם".

„אז בואו נשחק, תראו עליהם".

„גם כן גיבור נחיה ליי".

יענקלה לסח את הכדור בכות. ראיתי את פרקי אצבעותיו מלבינים. הוא נאחז בכדור העגול כמפלט מפני האימה, מפני אותו נעלם ארור שרבץ אי שם באופק.

„נו, חברה, בואו לשחק ודי. עיזבו את כל הבאבלאט. אני אומר לכם שלא תהיה מלחמה..."

אם הוא אומר, סימן שהוא יודע. לא תהיה מלחמה. הטנקים לא ידהרו. האדמה שוב לא תרעד מתחת לרגלינו. לא נראה את המראות האלה שאנו חוזרים ורואים אותם בחלום.

„אבל האוגדונר אמר..."

„עזוב, אמרו את זה. גם קודם".

„אבל לא כמו עכשיו".

זה נכון. נימוק שקשה להתווכח עמו. אתה יושב בפינתך על גבעת חול חשופה והגרגירים שבאגרוף ה־קמוץ ניגרים כמו שעון חול.

איך זה יתחיל? הנעלם הארור. אחרי הפתיחה אתה יודע בדיוק מה תעשה, לאן תעלה עם הטנק, איך תפעל, אבל מהלך הפתיחה?

שוב מלחמה. על המגרש משחקים כמה בחורים כדורעף. בדבקות. בפעם הראשונה דומני שאין הם סופרים את הנקודות.

כותבים גלויות. כשפרצה המלחמה לא הספקנו להכין את עצמנו. היא באה כסופה גורפת, טסנו על כנפיה, לא, היא נעצה בנו את ציפורניה האכ־זריות ונשאה אותנו הרחק, דהרנו בכל הדרכים להזיות. היו רגעים שחשבנו שנחמיץ את המלחמה והיא תיגמר בלעדינו (כשהיינו ילדים ויר־דנו לרחוץ בסחנה, זירזנו את נהג הטרקטור מעל הפלטפורמה: „מהר מהר, המים ייגמרו...").

הגלויות

הגענו למלחמה לא מוכנים. עברנו אותה ללא הכנה. סחרחרים, מטורפים, נפחדים, כואבים. עכשיו אנחנו מוכ־נים. היא לא תפתיע אותנו. מחר, כשהיא תפרוץ, נדע בדיוק כיצד היא מתפתחת, נכיר היטב את פרצופיה. לא. מחר כשהיא תפרוץ שוב היא לא תפתיע אותנו. אלוהים כמה זה נורא. הייתי נותן הכל כדי שהמל־חמה תפתיע אותי. שתהיה חדשה בשבילי. ארץ לא מוכרת. אבל לצאת אליה שוב, אחרי שערכתי עמה הכרת אלוהים. כמה הייתי נותן כדי לצאת למלחמה החדשה שאני אינני מוכן אליה...

כותבים גלויות. איך אתה יכול לנסח גלויה שאולי...

בזהירות. המון זהירות. לפתע לוב־שות המילים טעם חדש, חריף. אתה רואה את העיניים שיקראו בהן, את השפתיים שינשכו. אתה מתבונן ב־בגלויה כמו בראי. קשה לכתוב גלויה כאשר, נחר אתה יוצא...

אף על פי כן כותבים. גלויות תמציתיות. מנסים להגניב לתוכן תק־ווה. אולי אחר כך, כשיקראו אותן, יגלו לא רק את הכאב, אלא גם את התקווה, את העתיד, את הנחמה. גלויות רכות. אני רואה את הבחורים כוססים את קצה העט, ממעכים את הגלויה, חוזרים ומיישרים את הקצוות המגוללים בזהירות כגויל של ספר תורה. יש הכותבים בקשיחות, באליי־מות, במין תנופה הנעצרת פתאום, לפני גילוי המחר כסוס המזדקף על סף התהום.

מישהו מדגיש את התאריך בקו חד. אחר מסיים לפתע במילים חמות. חמות מאלה מעולם לא אמר לה. הוא מגלה בגלויה שבעצם תמיד אהב אותה. אם הם רבו לפעמים, אם היה דוק של נוכריות פרוש על חייהם, ואם היו ימים רבים של אפרוריות, עכשיו הוא מגלה את הגחלת שמתחת לרמץ, והגחלת מהבהבת. הוא כואב את הימים הארוכים שאבדו להם, פתאום הם באים ומתייצבים לפניו כמאשי־מים. טורים ארוכים. בלי תכלית. ה־אהבה שבוזבזה. הוא סוקד את הימים ומשהו חונק בגרונו. למה צריכה לבוא הסופה הזו כדי שיבין את הדברים הפשוטים, את היופי שהמתין לו כל הימים.

הוא נושך את שפתיו וכותב. בעדי־נות. חשבון נפש נרגש, סוער. הנבלם למילים פשוטות, אמיתיות, מילים חד־שות כמטבעות שטרם נגעה בם יד.

הירח המכושף

הדואר יורד אל פלוגת המפקדה בקומנדקאר. משם יעשה דרכו הביתה. הגלויות שלנו, כיונים לבנות, הולכות ונעלמות ובמקורן אין עלה של זית.

הלילה יורד מהר. לילה של טרם קרב. אתה מגשש את החגור, מניח קרוב את כובע הפלדה. פורק וטוען את הקלשניקוב. חוזר ומעביר משחו־לת בקנה. מוציא פנס־כיס דמוי עיפ־רון ומטיל אור חיוור על המפה שלפניך. חיצים כחולים, עיגולים אדו־מים. משם תיפתח הרעה. בינתיים הם דוממים.

הלילה יורד מהר. ירח עגול מטיל אור מכושף. למדתי להתיידד עם הירח בשדה. אני רואה את פרצופו ערב ערב כמו את פני חברי הלוחמים. למדתי לקרוא את הבעות פניו. כאשר הוא עליז, יש לו פנים עגולות, שב־עות רצון מעצמו. אפילו סנטר כפול מתחיל לצמוח לו אי שם. כאשר הוא זועם, פניו כפני מסיכה סינית, נוק־שות. הערב יש לו פנים חמות.

אתה מבטיח, דוד טוב, שלא תהיה מלחמה? לכן אתה מרשה לעצמך לחייך? תמיד אהבתי אותך. עוד בימים שהייתי ילד קטן, והלכתי ב־משק, ראיתי אותך צועד ומלווה אותי. רצתי, ואתה רצת עמי יחד. עצרתי, וראה זה פלא, גם אתה עמדת מלכת. אז התיידדנו. עכשיו, ערב מלחמה חדשה, אתה קורץ אלי בהבטחה. נכון שלא תהיה מלחמה? אתה מחייך. ראית כל כך הרבה מלחמות וכל כך הרבה אנשים נשאו אליך עיניהם ב־תקווה שאולי מחר...

אור מכושף. אתה טובל בו סהרורי. צועד, כמעט מרחף על פני החול החם. הרגל איננה שוקעת. כאילו מי־שהו נעלם ביטל את משקלך והפך אותך ציפור. הצצתי בדאגה. לא, לא צמחו לי כנפיים. אבל משהו מוזר קרה לי. אני שט בלי משקל. מרחף למרות החגור, למרות כובע הפלדה, למרות הנשק המעיק. עף אל הירח המלא, אל האור המכושף הזה, המטיל מעגלי קסם על הצבאות החפורים זה מול זה בתוך החולות הלבנים.

אני עף למעלה ובאותו מבט אחד השמור לטייסים או למלאכיו של היו־שב במרום, אני רואה את המדבר כולו. אור הירח הבהיר מאפשר לי להבחין בטנקים זוקרי הקנים, בסול־לות התותחים שהסירו את רשתות ההסוואה שלהם כדי לאפשר לקנים לירות אש. בנגמ"שים הרוטטים מקו־צר רוח כסוסי מירוץ באורוות. בלוח־מים הלופתים נשקם ומעבירים יד דואגת על החגור, כעלמה המעבירה יד מגששת על תסרוקתה לפני פגישה ראשונה.

הכל היה מגוחך כל כך. הרצינות הזאת, פתאום הבחנתי במשהו מוזר. הצללים נעלמו. הירח היה גדול ודרכם של עצמים להטיל צל לרגליהם, דמות דיוקנם בצל, אף על פי כן לא היו צללים למטה. הטנקים נראו ערומים ללא צל של עצמם כצב שפשטו ממנו שריונו. כיצד הם יצאו למלחמה בלי שריון הצל? זה מצחיק. הם אפילו לא יודעים עד כמה חשופים הם. עירומים לגמרי.

הטנקים נראו כעדת מטרוניתות כבדות בשר שעלו מן הרחצה בלי כסות, בלי תסרוקות ובלי לדעת כי עין זר מציצה בהן. פרצתי בצחוק ולפתע מצאתי עצמי יושב על גבעת חול, סמוך לאוהל שלנו וצוחק בצחוק צורם, מוזר.

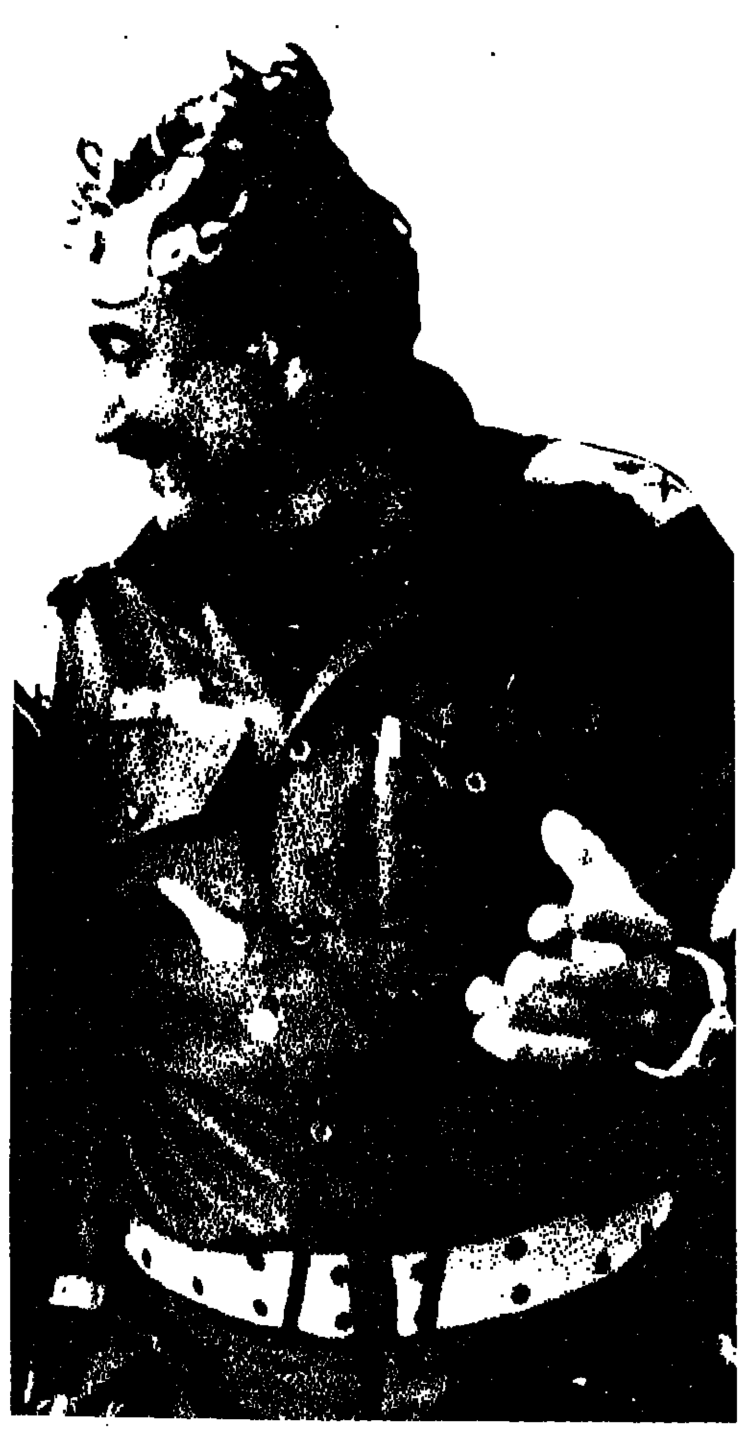

האלוף קלמן מגן ז"ל: „ישבנו על גבעות החול בין הטנקים. האלוף ניגש אלינו ואמר: לגביהם (המצרים) פתיחת מלחמה פירושו להרים את מתג ההתנעה של הטנק ולהתחיל לרוץ"

מתי נוכל לצחוק

לילה. החושך רובץ על האוהל כבד. מישהו זורק את השאלה מעל המו־רון שלו, כמונו, ומתהפך בשק השינה שלו חסר מנוחה: „מה דעתכם על המלחמה?"

„צרות".

„עיזבו את המלחמה, אין לכם נושא מבדח יותר?"

„מתי נוכל לצחוק מזה?"

„מהמלחמה?"

„מכל השגעון הזה".

„מחר".

„אני לא רוצה שהוא יבוא".

„מי שאל אותך?"

„מוכרח לבוא".

„נראה רציני".

„אני לא מאמין. כשפרצה מלחמת יום הכיפור חשתי זאת בעצמות. עוד לפני שהזעיקו אותי מן הבית. עכשיו אין לי שום מטרה".

„אולי השתבש משהו במנגנון שלך".

„אני לא מאמין. אני לא מרגיש את ההתראה בעצמות".

„אני חושש שזה יתחיל עם שחר".

„גם בבית החולים השעות הקרי־טיות הן עם שחר — תורם הדוקטור את חוות דעתו המקצועית — גם בבית חולים. שם אתה לא מרגיש לפעמים איך... באור ראשון..."

„זה צריך כבר לבוא. אולי אחר כך הכל יראה כבר אחרת".

„גם אנחנו".

„מצבנו השתפר".

„שלי לא". אני מכיר את בעל הקול. אני יודע את הפחדים שלו. הוא גלוי יותר מכולנו. מכריז על עצמו כפחדן. זה אומץ לב גדול. באחת השמירות סיפר לי על הכאבים שיש לו לפני הקרב — בחילה, סיבובי ראש. סיפר לי על שתי הבנות שלו. האיתי תמונה. מקומטת. הוא גיחך: „אני מפחד לא רק בשביל עצמי אלא גם בשביל שתיהן. בעצם שלושתן. גם אשתי היא מין ילדה כזאת".

חזרת חי

„המצב שלי לא ישתפר. אחרי מחר".

„מי ישאר לבדוק את זה?"

„אני". האופטימיסט הנצחי. יענק־לה, הוא ישאר. הוא מאמין. יש בו כוח אמונה קורן ממש. אתה רוצה להסמיך את שתי הידיים, לאחוז בו ולשאוב ממנו כוח. הוא נראה כמי שנקלע למשחק מרתק ואין לו חשק להפסיד אפילו פרט קטן. נלהב, נרגש, לך תתמודד איתו...

„טוב, מה יש לך להפסיד?"

„אתה חושב שאני לא אוהב לבלות? אבל גם המלחמה מוצאת חן בעיני. תהרוג אותי אבל אני אוהב את זה".

„הסוף יהיה טוב, אני אומר לכם".

„אבל מתי?"

„בסוף".

„אתה מאמין?"

„בטוח. תראו".

„מי ישאר לראות?"

„עברנו כבר מלחמה".

„וכמה נשארנו?"

„נעבור גם את זה".

„יש לנו ברירה?"

„הלוואי והיתה".

„היית בוחר להישאר מאחור?"

„אני כן".

„אני לא".

„השד יודע. אם הייתם רצים קדימה

(סוף בעמוד 39)

[illegible]

מורגנטאו מול קיסינג'ר

מאת אלי אייל

ארצות הברית — ניסת מישהו לחתגרות בתנרי קיסינג'ר יליד גרמניה — יש עוד מועמד פרופסור בעל מיבטא גרמני לתפקיד שר חוץ".

הכוונה היתה, כמובן, לפרופסור הנס מורגנטאו, שברח בשנת 1937 מגרמניה לאמריקה, היה שם למייסד אסכולה חדשה במדע המדינה ויישם את „הריאל פוליטיק" הביסמרקי בחקר מדיניות החוץ האמריקנית בעלת הזימרת האידיאליסטית. „כוח ועוצמה במדיניות", אמר השבוע בירושלים, „הם כמו הכנסות בביזנס. כוח הוא תנאי ראשון להפעלת מדיניות חוץ כמו שרווחים הם תנאי לעשיית עסקים".

הוא ממליץ לפני מדינת ישראל להיות חזקה. „כוח הוא תמצית הפוליטיקה. בלי כוח לך והיה פרופסור, סופר או רב. אבל בניהול מדינה צריך שיהיה לך כוח".

ערב הבחירות בישראל ציטטה מודעת של הליכוד משפט שאמר מורגנטאו בראיון לטלוויזיה הישראלית. אם ישראל תיכנע ללחצים ותיסוג לקווי ה־4 ביוני, אמר, „יהיה זה אחרי־כך רק עניין של זמן עד שמדינת ישראל תחדל להתקיים".

„מושגי הכוח של מורגנטאו — הגיב אז אחד מחוקרי מדע המדינה בישראל — נאיבים ופשטנים. הן אי אפשר להתעלם מגורמים אחרים במדיניות הבינלאומית, כמו חזון חברתי ואסוציאציות היסטוריות. והאם את התופעה של מדינת ישראל אפשר להסביר רק במושגי כוח ?"

נסיגה ל־67 - אסון

מורגנטאו מסרב להיות מוגדר כ„נץ" עובדה היא, כי הוא היה זה שהתייצב בין הראשונים נגד המעורבות האמריקנית בווייטנאם, עוד לפני שגישה זו נעשתה רווחת בקהיליה האקדמית באמריקה.

פרופסור הנס מורגנטאו, זקן חוקרי מדע המדינה והיחסים הבינלאומיים בארה"ב (ספרו „פוליטיקה בין האומות" הוא ספר־יסוד לסטודנטים במדע המדינה), עשה השבוע בישראל כמשתתף בסמינר לכבוד פתיחת המכון ליחסים בינלאומיים באוניברסיטת ירושלים. המלומד, המכיר מקרוב את תנרי קיסינג'ר ושיטות הדיפלומטיה שלו, ומורו של סגן מיניסטר החוץ ג'וזף סיסקו, חיווה דעתו — בשיחה שהיתה לנו במלון המלך דוד בירושלים — על שאלות השעה של ישראל. ביטוייו היו ברורים ומפורשים, בלי שירבוב מושגים ומונחים מודרניים של מילים ארוכות במדע המדינה, וביקורתו היתה ישירה ובוטה.

שאלה: יהודים מניו־יורק ראוך באחרונה מופיע בטלוויזיה בתוכניתו של ג'ים באקלי וסיפרו, כי השמעת נבואות שחורות על עתיד ישראל, אם תיסוג לגבולות 1967. מה היתה כוונתך ?

מורגנטאו: כן. דיברתי על אסון למדינה אם תיסוג למפת של 1967, אל לטרון וקלקיליה. זה פשוט: אם אותו מצב אסטרטגי שהיה קיים באוקטובר 1973, היה גם ב־1967, מצבה של ישראל היה קשה מאד. הישראלים היו מנצחים גם אז אבל עם אבדות כבדות בריכוזים האזרחיים.

הסדר לא בקרוב

שאלה: האם אתה מייעץ לישראל שלא לסגת סנטימטר אחד ?

מורגנטאו: קשה לייעץ. התסכם עם מצרים על הפרדת הכוחות היה קל. אבל אם מצרים תתבע נסיגה נוספת בסיני, וסוריה תעמוד על נסיגה מן הגולן — ייווצר מצב קשה לגבי ישראל וזה אף בלי שדיברנו על הגדה המערבית וירושלים.

שאלה: שום נסיגה כלשהי — אף תמורת הסדר מדיני ?

מורגנטאו: אינני רואה סיכוי להסדר בחמש השנים הבאות. ההבדל בין האינטרסים וההשקפות כל כך גדול ואינו ניתן לגישור ולפשרה. אולי תהיה עוד מלחמה או תהיה פעילות צבאית כמו מלחמת ההתשה. הנשיא סאדאת אינו יכול לצעוד קדימה להסדר הרבה לפני ראשי מדינות ערב האחרים. הוא יהיה מחוסל אם יעשה כן. אדרבה, בינתיים יש לו נצחון מוסרי בעקבות מלחמת יום הכיפורים.

שאלה: על הפרק עכשיו הסכם הפרדה עם סוריה — עד היכן לדעתך יש לוותר לסורים ?

כוח או"ם לא יבלום

מורגנטאו: ישראל אינה יכולה לעזוב את רמת הגולן. אם תעשה כן תהיה זו הפגנה של אימפוטנציה וזה יעודד את הסורים להפגיז שוב את ישובי עמק החולה ועמק הירדן, כפי שעשו עד 1967. זה גם יעודד את המנהיגים הרדיקליים במדינות ערב לנסות מלחמה נוספת. אם מלחמה גוררת ויתורים מצד ישראל.

איש כמו קדאפי יאמר: 'הנה, ישראל נמצאת בנסיגה — מדוע לשאת ולתת עימה ?' מדוע יהיו הערבים מרוצים במילוי חלק מתביעותיהם כשהם חושבים כי ניתן להשיג עוד ועוד ?

שאלה: האם ללמוד מדבריך, שישראל צריכה לדחות הסכם הפרדה עם סוריה ?

מורגנטאו: הסכם אפשרי. אפשר אולי לתת לסורים — מלבד המובלעת שנכבשה ביום הכיפורים — את קוניטרה. אני מבטא נכון את השם ? אבל לא לתת לסורים גישה לשולי רמת הגולן ולעומקה. ביקרתי ברמה לפני יומיים.

שאלה: האם אינך מייחס חשיבות לכוח האו"ם המוצב בין שני הצבאות — כמו בסיני ?

מורגנטאו: כוח האו"ם זה דבר לא בטוח התלוי בתנאים בלתי־בטוחים. הוא אינו יעיל למקרה מלחמה ברגע שתפרוץ מלחמה ברור שממשלת קנדה או ממשלת ניגריה, למשל, יפנו את חייליהן מן האזור, כדי למנוע את הרג חייליהן.

כמה אפשר להאמין ?

האם המדינות ששלחו חיילים לכוח האו"ם מוכנות שהם יעמדו בין שני צבאות לוחמים הנלחמים זה בזה ? ב־1967 יכלה מצרים לבקש את פינוי כוח החרום ואו־תאנט צדק כאשר הורה לחיילי האו"ם לפנות את השטח. עכשיו מצרים לא תוכל לתבוע את הפינוי, אבל הממשלות ששלחו את החיילים יתבעו את פינויים בעת מלחמה ממש. הם לא יחשפו את חייליהן לטבח.

ככל שמצרים רוצה שלום — הרי כוח האו"ם הוא אמצעי להצלת כבודה. אם תרצה מצרים לצאת למלחמה, לא כוח החרום הוא האמור לעצור אותה.

שאלה: כלומר, אסור לוותר בכלל ?

מורגנטאו: אתם ניצבים היום לפני בעיה ידועה במדיניות חוץ — עד כמה אפשר לתת אמון בהצהרות מילוליות. כאשר הצהיר היטלר בשנות השלושים מה שהצהיר האמין הרוב שזו תעמולה. אם הערבים אומרים בעקביות זה עשרים וחמש שנים שישראל היא עצם בגרונם, הרי שהמדיניות של ישראל עד אוקטובר 1973 היתה הגיונית ומתקבלת על הדעת. זו היתה מדיניות של התחזקות שמטרתה מניעת תלותו של הקיום להיות בנדיבות־הלב הערבית. זו המדיניות היחידה שישראל יכולה לאמץ לעצמה.

שאלה: אבל אם האמריקנים לוחצים לוותר ?

מורגנטאו: יש נקודה שמעבר לה אין לוותר ואין להיכנע ללחץ אמריקני. אין ספק שהמדיניות של ממשלת ישראל אחרי 1967, אשר גולדה מאיר הנהיגה אותה, היתה המדיניות הנכונה לישראל. אני בהחלט מסכים עם דוד בן־גוריון בדבר הצורך שהיה לנסות להיות נדיב־לב בנצחון. אולי היה מקום להחזיר חלק מן הגדה וחלק מסיני.

ההפשרה מזיקה לישראל

מיעוט ערבי גדול בישראל זה מטרד שישראל אינה יכולה להרשות לעצמה. הנצחון של 1967 גרר את ההכרה שניתן לסמוך לתמיד על כך שתהיה נחיתות צבאית איכותית ערבית. זוהי שגיאה טיפוסית למדינה מנצחת. אני זוכר שצ'רצ'יל אמר ב־1937 שמה שמפריד בין ברבריות לציוויליזציה זה הצבא הצרפתי. אכן, כמעט שהיינו לברברים...

שאלה: האם לדעתך סובלת ישראל ממדיניות ההפשרה (הדטאנט) של ניכסון — קיסינג'ר עם בריה"מ ?

מורגנטאו: הדטאנט כבר הזיק לישראל. אדון קיסינג'ר העמיד את יוקרתו על ההתקרבות לבריה"מ ואינו יכול לנהוג מדיניות אחרת. שכן אם יבוא לעימות ישיר עם בריה"מ הוא יסכן את הדטאנט. רק לפני כמה ימים העיד בוועדת הכספים של הסינט והוא דיבר שם כמו גרומיקו.

הוא הופיע כשתדלן של בריה"מ בקונגרס, כאשר איים שאם יתקבל „תיקון ג'קסון" לא תתיר בריה"מ עליית לאף יהודי. אלה הן שטויות שהוא בעצמו אינו מאמין בהן. הוא גם אמר שאם יתקבל תיקון ג'קסון תגבר הסחיטה הסובייטית הגלויה בעניין הגרעיני. מילא שהרוסים יגידו זאת, אבל שר החוץ האמריקני ?

שאלה: ובכן, לדעתך הדטאנט הוא נגד האינטרסים של ישראל ?

מורגנטאו: הדטאנט זה ההישג היסודי של קיסינג'ר אבל כאשר הרוסים מתנהגים בפראות ובעיקשות אומר קיסינג'ר שהרוסים משתפים פעולה להסדר במזה"ת ? !

ויתורים - רק בהדדיות

שאלתי את עצמי מדוע הלך גרומיקו לקאהיר ולדמשק האם כדי לתמוך בקיסינג'ר ? עליך להיות בלתי־שפוי כדי להאמין בזה. בריה"מ מתבוננת בחשדנות על המדיניות האמריקנית במזה"ת, התחתרת להחליף את הנוכחות הסובייטית. וזה על חשבון ישראל. מה יש לתת לערבים, אם לא משהו על חשבון ישראל ?

שאלה: אתה תומך, איפוא, בתיקון ג'קסון.

מורגנטאו: בהחלט. לפני זמן קצר הופעתי לפני חמישים—שישים חברי קונגרס. ואניק, שושבין תיקון ג'קסון בבית הנבחרים, ביקש שאעיד בקונגרס, אבל העדפתי להופיע בפגישה בלתי־פורמלית. אינני חושב שצריך לתת אולטימטום לרוסים. אבל צריך לומר להם, שאם לא ינהגו בצורה תרבותית באזרחיהם לא נוכל לדון אתכם כעם אומה תרבותית.

זוהי ההזדמנות לומר לרוסים, שלא יהיה עמם שיפור יחסים בכל תנאי ובכל מחיר. אנו והגרמנים כבר עשינו מספיק לשיפור היחסים — ה„אוסט־פוליטיק" של בראנדט מכיר בסטטוס־קוו הטריטוריאלי של מזרח־אירופה ומוותר על כל השאיפות של אדנאואר — והאמריקנים מתנהגים כאילו אין כל סכנה מהרוסים!

כמובן שהרוסים מנצלים זאת לטובתם כדי שנאט"ו תתפרק וכדי ליצור „פינלנדיזציה" של מערב־אירופה.

שאלה: אתה מתגלה כאחד מראשי מבקריו של קיסינג'ר.

מורגנטאו: אני מכיר אותו מאז היה סטודנט לתואר שני בהרווארד ואנו נפגשים איש עם רעהו זה 25 שנה. אני מעריץ את חוש החדשנות שלו. אני חושב שבענין סין עלה על הדרך הנכונה, אני גם לא נגד הדטאנט, אבל אני נגד ויתורים חד־צדדיים, ללא הדדיות.

על חשבון ישראל

במזה"ת, אף אם יש לו כוונות טובות, הוא רק יזיק לאינטרסים של ישראל. כדי להוציא את בריה"מ מן האזור הוא יכול רק להקריב משהו על חשבון ישראל. סאדאת סיקה. למלחמה הוא זקוק לרוסים. לשלום הוא זקוק לאמריקנים.

שאלה: ובכן, סאדאת רוצה שלום ?

מורגנטאו: אם הוא יכול להשיג בשלום, מה שלא השיג במלחמה אז הוא עושה זאת. רק לאמריקנים יש מנוף ללחוץ על ישראל. קיסינג'ר בא ואומר לגולדה מאיר, שאם לא תעשי כך וכך כפי שארה"ב מבקשת, בפעם הבאה תילחמו לבדכם ותישארו לבדכם. זהו לחץ שקשה לעמוד בפניו. וכך זה יימשך כל צעד נוסף שהלחץ יופעל.

אבל כמו שאמרתי, יש נקודה שבה כבר לא תוכלו להיכנע ללחץ.

שאלה: מה דעתך על כינון מדינת פלשתינית ?

מורגנטאו: זוהי בלקאניזציה של המזה"ת. הסכנה היא בהתהוות מדינה אירידנטית, שמטרתה חורבן ישראל. אם „אל־פתח" יהיה בראשות ממשלה פלשתינית, יהיה זה חוד החנית נגד ישראל.

מקסים אבל מסוכן

שאלה: אתה נשמע כמציע למדינאים של ישראל להתייחס בחשד כלפי קיסינג'ר.

מורגנטאו: קיסינג'ר הוא אמן לומר דבר אחר לכל אחד. על אסד הסורי הוא אומר שהוא לא רק חבר אלא אח. על פייסל הוא אומר שהוא כן ורציני. כשנפגש עם גולדה מאיר — עומדות לה דמעות בעיניים. ואותו הדבר הוא עושה באירופה.

אין ספק, הוא יקסים אותך עד אובדן חושיך — ושל היריב שלך, אבל אינך יכול לסמוך על זה. הוא דיפלומט גדול. הוא שר החוץ הטוב ביותר שהיה לארה"ב מאז דין אצ'יסון, ואני חושב שהוא אחד מארבעת־חמשת שרי החוץ הגדולים בהיסטוריה האמריקנית לצידם של תומס ג'פרסון ג'ון קווינסי אדמס, ג'יימס מדיסון ודין אצ'יסון.

חילופי אש ברחוב ביאליק רמת גן

ה התחיל בפורים. עם שחר הגיעה פלוגת של צנחנים גמדים בני שש, והחלה לרסס את חדרי המדרגות בנשק קל, אקדחים ומטישים צפצפניים.

משפחת קליינמן ירדה למקלט עד שוך החגיגות, והילד אפרים קפצון ניגש אלי עם אקדח שלוף בידו ואמר:

„הרים ידיים או שאני הורג אותך!"

„אם אתה לא זורק את האקדח הזה תיכף ומיד אתה חוטף סטירה", אמרתי בשקט לרוצח הקטן שפתח באש.

„אתה מת! אתה מת!" צהל אפרים שאמא שלו תפרה לו דרגות של אלוף־משנה על הכתפיים.

אחרי אפרים בא עוד ילד מנוזל עם דובון צעצוע, מצוייד בנשק חדיש מתוצרת יפן, וגם הוא רצה להרוג אותי. הוא כיוון אלי תת־מקלע והתחיל לטפס עלי כאילו הייתי העיניים של המדינה. בינתיים החלו קרבות פנים־אל־פנים על יד הירקות, מצד שני של הכביש, וילד אחד מהארטילריה התחיל לזרוק אבנים על הזקנה מהמכולת. וההורים של אפרים, במקום לדאוג להפסקת אש, עודדו את המח"ט הקטן שלהם, והאבא אמר:

„לך תהרוג את סבא, אפרים".

„הרגתי אותו כבר", אמר הילד החמוד.

„ודודה חנה?"

„הרגתי אותה כבר אתמול".

„אז לך תהרוג את אחותך ובצהרים תעלה הביתה, לאכול!" אמרה אמו של רוצח העם והלכה לקנות תחמושת לבנה.

הלכתי לבית הקפה ונתקלתי בהתנגדות מצד שלושים שריונאים עם אקדחים, ואינדיאני אחד עם גרזן. זחלתי ביניהם עד שהגעתי לשפת המזרקה, שכבתי עד ששככה האש, וכשקמתי ראיתי שאפרים ההורג עומד מולי, עם האקדח שלו. הוא שוב איים עלי, וכיוון את הנשק. הרמתי את ידי הענוגה והורדתי לו סטירה איומה.

„אבא!" שאג המח"ט הקטן לתגבורת, ואביו הגיע במהרה לשיחות.

„מה אתה מכה ילדים?" אמר אבא של אפרים.

„זה לא ילד", אמרתי, „ואם אתם כל כך רוצים שהוא יהיה צנחן או שיתגייס".

„הוא לא נותן לי להרוג אותו", בכה הילד תמרורים.

„אתה לא נותן לו להרוג אותך?" הסתכל עלי האב בעינים מאיימות.

„לא", אמרתי, „הייתי רק עכשיו במלחמה אמיתית, ועכשיו אני רוצה שקט".

„אבל זה פורים!" צעק האבא מטורף.

„שיהיה אפילו יום כיפור", עניתי לו, „אני לא אתן לאף אחד להרוג אותי סתם ככה באמצע הרחוב".

„אבל זה בצחוק!" אמרה האמא שהגיעה עם תחמושת ושתי מחסניות חדשות.

„זה לא מצחיק אותי", אמרתי, „שיתחפש להולנדי..."

„אני צנחן", אמר המיקרוב הקטן, „אני גיבור!"

ראיתי שהוא הולך לקבל עוד התקפת רצח, והתחלתי לרוץ במהירות לכיוון בני ברק, שם הרג אותי ילד חרדי עם רובה פקקים. אחר כך הרג אותי ילד טייס מגבעתיים. כשראיתי ילד קטן שמחופש לקיסינג'ר עם עלה זית בפה, חשבתי שתהיה כאן יוזמת שלום והפרדת כוחות, ופתאום, ללא הודעה מוקדמת, הוציא הקיסינג'ר הזעיר אקדח שנראה כמו אמיתי, ואמר לי:

„הרים ידים או שאני הורג אותך!"

הרמתי ידים. ושוב נהרגתי.

יום ששי, לפני המלחמה

באתי הביתה אחרי ששתיתי קצת בגלל ידיעות מדאיגות בקשר לכל המתפטרים שרצים באמוק בחזרה לכסאות שלהם, ואשתי אמרה לי: הסורים עוד פעם רוצים להתחיל.

איזה סורים, שאלתי. הסורים מסוריה, היא אמרה. איך את יודעת, שאלתי אותה. אמרו ברדיו, היא אמרה. אל תאמיני להם, אמרתי לה, כמה פעמים אמרתי לך לא להאמין להם יותר אף פעם?

באתי הביתה, ביום ששי, לפני המלחמה, פתחתי את הטלוויזיה וראיתי איש נובח. מה זה? שאלתי אותה. זה יהודה פוקס, היא אמרה. מי זה יהודה פוקס? שאלתי. זה שחקן מהקאמרי. מה זה הקאמרי? שאלתי, זה התיאטרון הזה שפתחו מעל הפיצריה של אבי, היא אמרה. אז למה הוא נובח? שאלתי אותה. זה מחזה של חנוך לוין, היא אמרה.

אבל זה חדשות, אמרתי, בטלויזיה, ואת אמרת שיש מלחמה, ושהסורים התחילו עוד פעם, אז איך את מסבירה את זה שאני פותח והדבר הראשון שאני שומע זה איש נובח. אז איך אני אאמין שיש מצב בטחוני. אחר כך נתנו שעתיים מחזה באידיש, וכל הספרדים הלכו לישון.

מהתלים באויב

אחרי המחדל התאספו כל אנשי האשכולות במשרדו של מפקד המודיעין המשובח, וחשבו איך לשפר את המלחמה הבאה וכיצד לחונות את האויב שרוצה להפתיע אותנו תמיד.

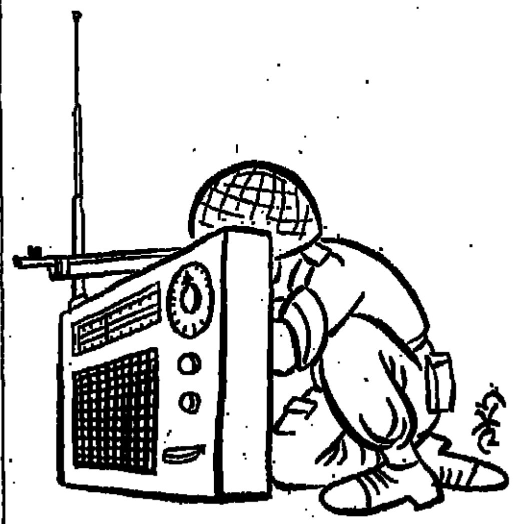

אחרי שעניין הכומתות סודר (שהרי זה לא סוד שבזמן שהעבירו לוחמינו את הכומתות מן הכתף אל הפדחת — הספיק הצבא המצרי להתארגן ולתקוף) החליטו על שידורים חיים, נון סטופ בגלי צה"ל כל הלילה. ובאמת, רק ציפורי לילה שכמוני יודעים שברדיו העברי יש פזמונים לתוך הבוקר, עשרים ושבע שעות ביממה. וזה כדי להטעות את האויב. כי באיזה מקום יושב לו ראש אמ"ן של האויב וחושב: בואו נתקוף אותם עכשיו, הם שומעים גלי צה"ל כל הלילה, הם לא מוכנים — — —

וזה הטריק. אנחנו רק עושים את עצמנו שאנחנו שומעים גלי צה"ל. הרדיו פתוח כל הזמן, אבל האצבע על ההדק הביבי, יד אחת מעבירה תחנות והיד השניה מוכנת תמיד למחלוקת המוחצת...

יהונתן גפן

אל תגיע למצב כזה...

קנה לאשתך

מייבש כביסה

LAVATHERM ELECTRONIC

ראה מה אתה חוסך כאשר אתה קונה לך (לאשתך...) מייבש כביסה לאבאטרם־אלקטרוניק של א. א. ג.

עבודה מיותרת:
לסחוב את הכביסה החוצה, לתלות אותה, ואחר מכן להורידה מהחבל ולהכניסה.

זמן:
הכביסה מתייבשת תוך כ־45 דקות. אידיאלי לחיילים שבאים הביתה לחופשה.

לכלוך:
מנע מעצמך עוגמת נפש, ע"י כביסה חוזרת של בגדים שלוכלכו כתוצאה מנפילה, פגעי טבע, אבק ורוח.

אובדן:
הכביסה אינה נעלמת ברוח, או מסיבות אחרות.

והעיקר:
הכביסה יוצאת רכה, נעימה ומלטפת ישר לתוך הארון.

2990.– ל"י

AEG

סוכנים בלעדיים **אלקטרו־ויסטה בע"מ**

שרות אוים EVS

תל אביב, רח' שפע טל 10, טל 254361

להשיג אצל סוכנינו המורשים: תל־אביב: סלון מרכוז, בן־יהודה 32. סלון אלנבי 113, אלנבי 113. פרידמן, גורדון 39 ● ירושלים: ליאור, שמאי 23. טכנו חשמל, לונץ 10. כל אלקטריק, רח' יפו ● חיפה: סלון מחיה, הנביאים 17 ● רמת־גן: כל אלקטריק, סוקולוב 52. רדיו אשר הראי"ה 24 ● גבעתיים: סלון שביט. כצנלסון 145 ● נתניה: אחים פיקס, הרצל 51 ● חדרה: שויצר, הרברט סמואל 68 ● חולון: סלון ערוסי שנקר 42.

בחזרה לגיזרת פעמון ולמכפלת המכסה את הברכים. מקטורן מוארך ומראה כללי המראה את נטייתה של האופנה לנוסטלגיה.

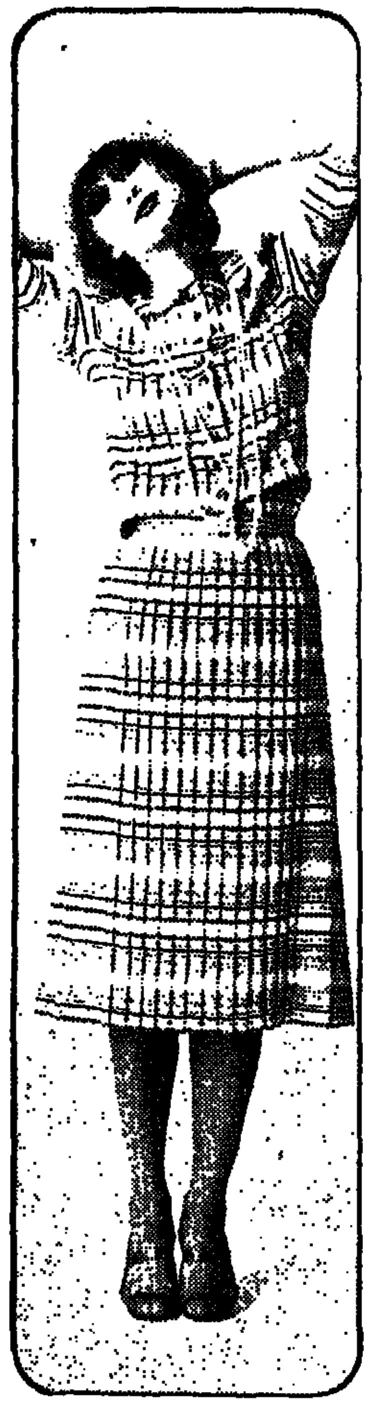

קו רך עם כיווצים במותנים, קפלים חדים ומגוהצים וחגורה צרה, בשמלה אופיינית לצללית הקייץ החדשה (לאנוין).

חליפת המכנסיים של אביב 74. שילוב של משבצות ופסים, ומכנסיים בסגנון „זלמן" משנות הארבעים.

פסים, דקיקים, חגורת־עור, קפלים ב־חצאית ומראה של שנות הפלוס — שיועדו על־ידי נשים בגיל זה ויידחה על־ידי צעירות יותר.

בסימן הקו הנוסטלגי

מאת יהודית חנוך

צללית האביב החדשה עומדת בסימן הקו ה־נוסטלגי. אם גם לא ת־מיד ברור לאיזה עשור בדיוק מסתכלים האופנאים בגע־גועים לאחור — לשנות השלו־שים, הארבעים או החמישים — מעוצבים רוב הבגדים החדשים בנוסח „חין זמנים".

לכאורה, יש בכך אבסורד מסויים. לפריטים של בגדי אותם ימים ימים נדרשו הרבה עיבוד מדוקדק ומלאכת כפיים, ובשנות השבעים הם כמעט משימה בלתי-אפשרית. הקפלים, ה־קיפולים, הרקמות, הסלסולים זוכים עתה לתרגום חדש וקצת סינתטי. ה־מראה ימצא בוודאי חן בעיני בנות הפלוס, אך עשוי להידחות, לפחות בחלקו, על־ידי מי שטרם חגגו את יום הולדתן ה... נאמר, שלושים.

נקודות המפתח של צללית האביב החדשה הן:

✶ חזרת לקו הקל, בחליפות עם מקטורן מוארך, שמלות כתונת וסגנון בגדים שנראה שלעולם אינו חולף עם האופנה.

✶ מכפלת הנערת בין הברכיים לקרסולים, שהיא סימן ההיכר הבולט ביותר של הצללית החדשת ומסוג ה־פרטים שאי־אפשר להתעלם מהם. אורך המכפלת אינו מוגדר סופית ו־מאפשר בחירה אישית.

✶ קפלים, קיפולים, גיזרת פעמון, כל הפריטים היוצרים מראה רך של „תנועה מתמדת" כשהאשה הלובשת אותם מתנועעת, בולטים מאוד בכל בגדי האביב והקיץ.

✶ החצאית — פריט חשוב ומוד־גש בצללית החדשה — גזורה ב־קפלים מגוהצים, עם רמז או יותר מ־רמז של פעמון. החצאית הכפרית (חצאית המכווצת במותניים עם סל־סולי אריג בשוליה) חשוב ותיראה בבוא הימים החמים.

✶ והמכנסיים? אמנם פחות פו־פולריים אך עדיין באופנה, בעיקר, בגיזרת ה„זלמן" של שנות הארבעים — כלומר, מכנס רחב הנופל בקו כמעט ישר מהירכיים עד לקצה המכנסיים, המסתיימים בתפתים.

✶ שמלות האביב החדשות, בקו רך, עם רמז של כיווץ והגורה ה־מדגישה את המותניים.

✶ האריגים הבולטים הם פסים, משבצות ושילובם. הדפסים קטנטנים לבגדי־יום והדפסים גדולים — ל־שמלות חגיגיות.

✶ צווארונים וחפתים לבנים מ־קשטים רבות משמלות האביב ואף זה מהאבזרים השייכים ל„קלאסיקה" של האופנה.

✶ הצוואר חשוף כמחשוף „וי", מקושט בצעיף משי, או חשוף לגמרי, בתוספת של חצי כתף בסגנון יווני, כשמדובר בשמלות לערב.

✶ הפכים הקטנים המצורפים ל־צללית „הימים הטובים" — פרחים מלאכותיים, מחרוזות פנינים וזהב סינתטי, כיאה לשנות השבעים.

"ברית" ברהיטי שמרת פירושו מאורע חשוב ביותר של צריבת השם על כל רהיט. כשהשם "שמרת" נצרב עמוק בתוך העץ סימן שהרהיטים החדשים שלך עשויים ברמה גבוהה בדיוק כפי שהם נראים לעין.
בטקס הברית הנראה בתמונה שמחנו להודיע כי עולים חדשים יהנו מהנחה של 20% על כל קניה. גם אם אינך עולה חדש תוכל לקנות וליהנות מרהיטי שמרת המעולים.

1
זהו הדגם החדש של רהיטי שמרת המעוצב מעץ תיק בגוונים משובח. סביב השולחן העגול יושבו בנוח 6 איש.

2
בקלות רבה ניתן להפוך את העיגול לאליפסה ואז יארח השולחן בנוחיות 10 איש.

3
המשטחים הנוספים חבויים בתוך השולחן. קוטר השולחן העגול 1.20 מ'. אורך השולחן האליפטי 2 מ'.

שמרת – הדבר היחידי החשוב שעליך לדעת כאשר רוכשים רהיטים.

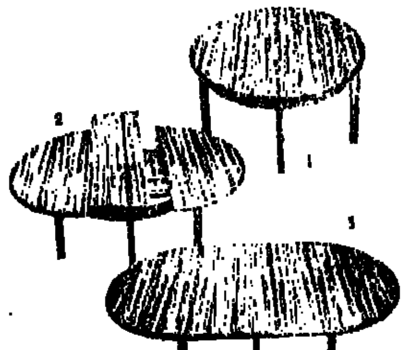

רהיטי קבוץ שמרת

בחגיגת ה"ברית" בשמרת הורדנו 20% לעולים חדשים

תל־אביב: "סורוס", בוגרשוב 56. ירושלים: "נחיות", שכונת ציון המלכה 4. חיפה: בלפור 11. קרית מוצקין: השופטים 12. טבריה: "רהיטי הצפון", רח' הגליל. עכו: גיבורי סיני 14. באר־שבע: "הדר", מרכז רסקו. נהריה: "ברדיאן", מרכז רסקו. אשקלון: המשביר לצרכן.

בין "אלפא" ל"בראבו"

מאת גיל קיסרי

ביקרתי ב"איזור החיץ" שבשליטת כוח החירום של האו"ם בסמוך להשלמת היערכותן של יחידות האו"ם לאורך 175 הק"מ שבין חים־התיכון למפרץ סואץ.

הרצועה הנתונה לשליטתם של חובשי "הכומתות התכולות" משתרעת בין "גבולות" האמורים להיות מוכרים ובטוחים וכינויים ניתנו להם: "אלפא" — בצד המצרי של איזור החיץ ו"בראבו" — בצד הישראלי. "אלפא" ו"בראבו" מסומנים על המפה הגדולה שפרש לפנינו גנראל אנציו סילסוואו בקווים כחולים — סמליות או מקריות? — ואילו בשטח הם מסומנים בחביות שחורות שכתובת "או"ם" לבנה כתובה עליהם והן מרוחקות זו מזו כ־250 מטר. המרחק בין "אלפא" ו"בראבו" 8 עד 10 ק"מ אולם בנקודה הצפונית ביותר של איזור־החיץ, הגובלת בים־התיכון, רוחבה של הרצועה קילומטר אחד בלבד. כעשרה ק"מ מזרחה מ"בראבו" מתמתח לו בין החולות הקו "צ'ארלי", המפריד בין מערך־הכוחות הישראלי לבין הרצועה שבה דילל צה"ל את כוחותיו. ואילו בצד המצרי, בקצה איזור דילול הכוחות, שמר הקו על שמו המקורי: תעלת־סואץ.

באיזור החיץ, האמור למנוע התלקחות מחודשת בין ישראל ומצרים, מוטלת המשימה למנוע הפרות של הסכם־ההפרדה על אלפיים זוגות עיניים. אלפיים חיילי האו"ם, המוחלפים בחבריהם מכח־החירום לפי תורנות קבועה — מפוזרים באיזור־החיץ לפי חלוקה "גיאוגרפית", מצפון לדרום: יחידה אירית; יחידה מפרו; יחידה שוודית; יחידה אינדונזית; יחידה סנגאלית; ויחידה פינית — בגיזרה הדרומית של איזור־החיץ. שתי יחידות נוספות, כל אחת בגודל של גדוד, מוצבות משני עברי־החיץ: בצד המצרי כח המורכב מיחידות מאוסטרית, גאנה וסנגאל ובצד הישראלי — גדוד מפנמה. שתי יחידות — מקנדה (היא חונה בצד הישראלי) ומפולין (בצד המצרי) — אחראיות ללוגיסטיקה של כח־החרום כולו.

תביעותיה הכספיות של קניה

כח־החרום מונה כיום כמעט 7000 איש, כלומר הושלם כמעט התקן המלא שלו. חסרה רק היחידה מקניה שאמורה היתה להגיע זה מכבר. "אינני מאמין שהיא תבוא", אמר לי אחד מקציני האו"ם כממתיק־סוד. "הסיבה איננה מדינית אלא — לא נעים לגלות זאת — נובעת מתביעות כספיות ומתנאים חומריים שהציגה ממשלת ניירובי. מטה האו"ם אינו יכול להיענות לתביעות ויש להניח כי בסופו של דבר תישלח אלינו יחידה מארץ אחרת. מתנדבות — אינן חסרות".

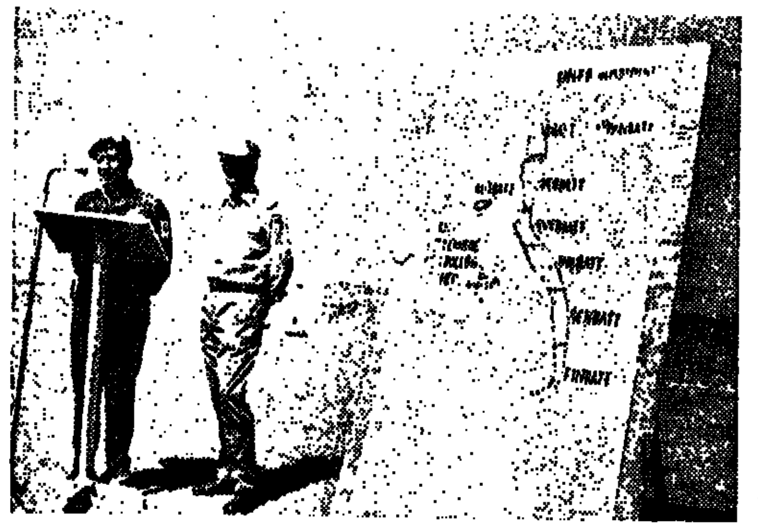

מפקד כוח החירום הגנרל אנציו סילסוואו ומפקד היחידה האירית, לט. קולונל אלן פטריק ליד מפת אזור החיץ של או"ם בסיני.

היחידות שאינן שוהות בתוך איזור־החיץ לצורך פיקוח על צירי־התנועה לבל יחדרו לתוכה כוחות ישראליים או מצריים ולצורך סיורים בגזרות השונות — חונות במחנות שהקים האו"ם משני עברי הרצועה הארוכה. אלה גם אלה סובלים מחוסר־מעש — ומשתעממים. העיסוק העיקרי של "הכומתות התכולות": חשיפת עורם לשמש וצפיה לחופשה הבאה.

האירים ממורמרים

בגיזרה הצפונית של איזור החיץ, הנתונה לפיקודה של היחידה האירית בפיקודו של לט. קולונל אלן פטריק, פגשתי קבוצת חיילים איריים עליזים אך ממורמרים. "הביאו אותנו למדבר הזה — מה יש כאן לעשות? אילו ידענו שנגיע לכאן — לא היינו חותמים על החוזה לשרת במסגרת כח־החרום. לפי החוזה אמורים היינו להישלח לקפריסין, אולם שהינו שם רק כשבועיים — ומשם שלחונו הנה. בקפריסין אפשר לפחות 'לקפוץ' תכופות למדי לפאמאגוסטה או לניקוסיה. ואילו כאן — פעם אחת היינו בקאהיר, מיד לאחר מלחמת־אוקטובר, ופעם אחת, לפני ימים מספר היינו בתל־אביב".

את קבוצת החיילים האיריים פגשתי במחנה האו"ם בראבה, בצפון סיני. כיוון שלא ניתן לי להיכנס אל תוך המחנה הזמנתים לגשת לקראתי כדי להצטלם ולגלגל שיחה משני עברי־הגדר. היענותם הנלהבת מעידה על השעמום הרב שבו הם שרויים. "נחמנו בכך, שבקרוב תגיע לקיצה תקופת ששת החודשים ויפוג תוקף החוזה שלנו" אמרו האירים הצעירים כשהם מדברים במקהלה. "בשום הון שבעולם לא נאריך את תוקף החוזה שלנו. לא, תודה".

לט. קולונל צ'מברזינסקי, מפקד היחידה הפולנית בכוח או"ם: "איש מאתנו לא ביקש לבקר בתל־אביב".

כיצד נתרשמו מביקורם בתל־אביב?

"יש הרבה אפשרויות בילוי. עיר יותר מעניינת מקאהיר — אך גם יקרה בהרבה".

אוהל בצומת כבישים

בנקודת־מיפגש בצומת כבישים בגיזרה הצפונית של איזור־החיץ המתינו לנו מפקד כח־החירום, גנראל אנציו סילאסוואו וקציניו. נקודה זו, נודעת לה חשיבות במהלך המגעים העקיפים והמשניים בין ישראל ומצרים. כאן נערכו חילופי־שבויים וגם חילופי גופותיהם של חללים ישראליים ומצריים. במקום ניצב אוהל גדול — מעין מהדורה חדשה של האוהל המפורסם מן הקילומטר ה־101.

בכל אשר פניתי וסיירתי באיזור־החיץ ומחוצה לו — לא נתקלתי באף חייל־או"ם חמוש בנשק (פרט לאקדוחים). הם פוטרים בחיוך את הכרזתו של גנראל סילאסוואו כי חייליו אמורים להפעיל כח כדי למלא את תפקידם.

"מה תעשו אם בשעת־תפקיד ישלח אחד הצדדים — או שניהם — כוחות שיחדרו אל איזור־החיץ?" — שאלתי את האיריים הצעירים.

"נרים את היד בתנועת 'עצור', בצורה זו" — השיב אחד כשהוא "תופס פוזה" של שוטר־תנועה.

"ואם זה לא יעזור?"

"אז ננפנף בדגל האו"ם כדי לסמל לכוחות המתקדמים לעצור".

"ואם גם זה לא יועיל — האם תילחמו?"

"תפקידנו איננו לחילחם — אלא אם כן נותקף. ואז אנו רשאים להפעיל נשקנו לצורך הגנה עצמית".

נשק אישי וכפפות איגרוף...

"ויש בידיכם הכלים לכך?"

"איזו שאלה" — השיב הדובר בגלגול מר. "יש לנו נשק אישי — וגם כפפות־איגרוף"...

במרחק כמה מאות מטרים אירעו התפוצצויות. "אנשינו מפוצצים מוקשים שנתגלו", הסביר קצין־האו"ם. והוא הציג בפני את מפקד היחידה האחראית לפינוי שדות־המוקשים, ליוטננט־קולונל פ. צ'מברזינסקי, שתג אדום ועליו נשר לבן — הסמל הפולני, מתנוסס על שרוולו בנוסף לתג התכול של האו"ם.

קולונל צ'מברזינסקי שוחח עמי בלבביות ובתפשיות. "ידוע לי היטב כי ישראל רואה בעין רעה את נוכחות היחידה הפולנית בכח־החירום. אבל אין להתייחס אלי ואל פיקודי כאל אנשי־צבא פולניים אלא כנציגי האו"ם. הוטלה עלינו משימה — לפרק

(הסוף בעמוד 39)

שני בחורים ונערה אחת

מאת עפרה אליגון

העצמאי

ישב בבית המלאכה שלו, פניו בין כפות ידיו, כמו איזה פסל שהעלה אבק.

בבית המלאכה שלטה השיכה שהלכה והעמיקה. והיה קר. שולחנות העבודה היו מכוסים בסדינים ישנים. פה ושם בלטו הכלים שמתחת, כמו עצמות מתים. קם וניסה להעלות אור, שכח שהחשמל הופסק בשל אי תשלום.

על הרצפה, קרוב אל החריץ שבין הדלת לרצפה, מצא „קורספונדנציה" עשירה. כולה מעטפות מארכות עם כרטיסים מנוקבים. המחשב הארור הזה, שהביא עלינו את המפלה... בכל אשם המחשב הזה, הגולם הנורא הזה שהוכנס למדינה, שבילבל את צה"ל והוליד את המחדל. הוא ולא אחר — דיבר אל עצמו.

זו התיאוריה שלו. „חדלנו להיות אנשים עם ראש, השתעבדנו למכונה שאיננו יודעים לעבוד בה", היה הנושא החביב עליו לשוחח עליו.

ככה זה. כל השנים שהכניס פה הלכו לטמיון. צריך להתחיל מהתחלה. ואין חשק. בשביל מה. בשביל מי. יתחיל עוד הפעם, ותתחיל שוב מלחמה, ושוב יקחו אותו להציל את המולדת. ושוב יכסה את המכונות בסדינים ישנים, יפסיקו את החשמל, את המים. הלקוחות יכתבו לו מכתבים מעורכי־דין על אי קיום הזמנות במועדן, וביטול עיסקות, וידרשו פיצויים. למה לא. והוא, הביטו עליו, הוא — החייל האמיץ שווייק נוסח ישראל, ייקרא אל הדגל.

אף פעם לא היה כשר לשרות צבאי. סיווגו אותו, כבר בגיל העשרה, ליחידה של חק"שים. שלושה חדשים ישב במדבר ו„שמר" — אם אפשר לקרוא לזה שמירה, על שבויים. לו קם אחד לא היה יודע אפילו להשתמש ברובה שבידו. כבר בטירונות לא ידע...

מה הוא נחוץ להם, מה. איזו תועלת הביא למדינה. איזו תועלת הביאה הסגירה של בית המלאכה שלו. כל עוד היה בית המלאכה פתוח עבדו אצלו עשרה פועלים זריזי כפים. כולם — לא גברא רבא. זה נכה ברגליו, זה חרש, זה סתם חלוש. זה יש לו בעיות עם לב. אבל תכשיטים ידעו לעשות. והרדיו ניגן. והפקידה היתה מכינה תה, והתיירים היו נכנסים וקונים, והזמנות היו [illegible]ות לחו"ל. וגם פרסים היו מגיעים משם, [illegible] הזמנות נוספות. ואמרו להם שהתכשיטים [illegible] מביאים כבוד למדינה...

[illegible]לא רק אמרו — גם כתבו כך בעתונים. [illegible]שוות הרבה בבית המלאכה שלו, הוא שווה [illegible] כמעצב, כמפסל בכסף ובזהב. הוא לא שווה [illegible] כחייל. בכל אופן — בהשוואה לתועלת [illegible] מביא בחיים האזרחיים, לעומת המעט שהוא [illegible] לעשות במדים — מוטב להשאירו ליד [illegible]ים, ליד שולחן השרטוט, ליד המחרטה [illegible] או המלחם...

[illegible]ייסו אותו, את העצמאי המנהל את בית [illegible]כה שלו — לא היה טעם להמשיך בלעדיו. [illegible] — מלחמה קצרה — נתנו חופשה לעובדים. [illegible] כן נסתיימה המלחמה אבל בעל הבית לא [illegible]. אחרי שבועות אחדים של ישיבה במחנה, [illegible] לתפקיד — הופקד על גדר תיל של מחנה [illegible]ם. ישב שם וחלם.

[illegible]יניתיים הגיעו חשבונות שלא שולמו, כמובן. [illegible] המלאכה בוסה בסדינים ישנים, וכשהלך האיש [illegible] בפני הוועדה, באחת החופשות — ציפה [illegible] מסויימת שלא ישחררוהו. מן רצון מאוו[illegible] ואפאטיה מדברית — מצאו הענוג באפס [illegible] בחורבן כלכלי.

[illegible]כל מישהו במוסדות הממונים על המסחר [illegible]יה, על שיווק ויצוא — בזעק ונצטער שלא [illegible] שחררותו ויחי מה. זה שיגעון לא לשחררו. [illegible] — הנא שוחרר. ביחד עם כל היחידה...

[illegible]ל בלורית ארוכה וזקן שלא יבייש את [illegible]. כל יישותו חפסה את שלוות המדבר. שתי [illegible] מתחת לטורסו — ואתה בעולמות עליונים [illegible] יקר. אין חומר ואין רוח ואין כישלון ואין הצלחה ואין התחייבויות. ואין מלחמות — וישנו רק אתה ואלוה — ושלוות אין־קץ וכל היתר הבל הבלים. בריאות הגוף והנשמה, וחיוך קטן על כל שטויות העולם הזה, כולל אפילו „מיהו יהודי" מיהו דיין, ומה שלום גולדה.

ישב בבתי קפה ביחד עם כל הבטלנים והנשים. הלך לסינמטק שכרטיסיו זולים, וסרטיו מיוחדים, וכשהאישה החלה לזעוק: „ראה, מה נעשה ממך. ככה אי אפשר להמשיך... עוד אנשים היו במלחמה וסגרו את עסקיהם וחזרו ונשתקמו ואתה מתהלך כצל, ואי אפשר לישון עד שעה חמש אחרי הצהרים, ואי אפשר לשוב הביתה עם האשמורת הראשונה. מה יגידו השכנים. איך זה ישפיע על הילדים. ובכלל — צריך מצלצלים. שום דבר לא מקבלים חינם בחנות המכולת..."

עד שלא הלך לחנות המכולת לא תפס את העסק. ומשהלך — כבדו עליו רגליו ולא יכול היה

לעמוד עליהן. ככה. כשהוא ישב במדבר ורגליו מקופלות תחתיו ליד גדר התיל, ואכל לוף על חשבון המדינה, טוב לא טוב, אבל אכל... קרו פה דברים מאחורי הגב. סה צריך עכשיו להרוויח שתי משכורות וחצי, כל אדם, כדי פרנסה ממוצעת וענווה...

אם היו אלה הילדים, או האשה, או חנות המכולת, או הנושים בצורת פועלים, ספקי חומר שהשתחררו מן הצבא ובאו לדרוש תשלום חוב, ואם הבנקים, ואם העיריה, ואם מס ההכנסה, ואם סתם דרך אדם במדינה — דרך אמן ביצירתו — הסדינים הוסרו, הבנק נתן הלוואה בריבית קצוצה, ונקנה קצת חומר — שולם חלק מחשבון החשמל — ולא יאמן כי יסופר — הם אמרו שבבקשת, את היתרה בחודש הבא — הפועלים חזרו לדרוש את שכרם ונשארו לעבוד בתשלומים (מוגדלים!), ושוב בישלה הפקידה תה, ושנים שלושה תיירים שילמו אפילו בדולרים... והחלו לשלוח הזמנות, ואף צץ רעיון חדש של שילוב גדר התיל, בענק לצוואר אשה נאה... והרחוב שבו בית המלאכה שמח בתוספת אור — וזוגות היו נעצרים עם ערב, והבעל שחזר זה אך מן הצבא הבטיח לרעיתו, שאך ירווח קצת יקנה לה טבעת עם אבן ברקת... בעיניה... והכל טוב ויפה...

אלא שבבית — חיכה כבר צוו גיוס חדש. כאן התערבה הרשות האזרחית, ושוב ישבה הוועדה, ושוב הוחלט להמליץ, לבקש, לדרוש — שמר פלוני נדרש למשק, וישוחרר — ובייחוד כך שנתחייב בינתיים באספקה גדולה לייצוא, ועל הזמנה זו קיבל גם מלוות בנקאי...

„אין מה לדאוג. ביטול הגיוס ישלך כמו בכיס..." — אמרו.

העניין לא מצא חן בעיני המפקד הישיר. הם שיחררו. מי הם! מה הם יודעים על צרכי הצבא?!

והתחילה התרוצצות סמכויות והשתדלויות בין מוסדות הצבא למוסדות האזרחיים כאילו היו אלה שתי מדינות עוינות, ולא שתי רשויות המשרתות עם אחד. פעם מנצחת הרשות האזרחית, והמפקד נושך שפתיים ופעם מנצחת הרשות הצבאית — והעצמאי שלנו נושך שפתים. ואילו הרשות האזרחית מרימה ידיים.

וכך נראית השיבה של מיודענו אל השלום. הכוחות נתפרדו אצלו כליל. קיפל רגליו תחתיו — ותפס נירוואנה. פעם בבית המלאכה שלו, מכוסה הסדינים פעם במחסן צבאי — בו הוא מצחצח נעליים. בשבועיים האחרונים מצוי הוא בעיקר במחסנים. וכבר ציחצח שני זוגות...

כתונת הפסים - או רינה

הנהג שלה הביא אותה הביתה. שני קיטבגים לקחה היא — שלושה הביא הוא. אחרי־כן הלך והביא גם את שק השינה ואת המזוודה, אף כי מיחתה וקבעה שתעשה זאת בעצמה.

„את ישבי פה. תנוחי", פקד עליה בסמכות חדשה. לא עוד קצינה ונהג־מגוייס־עם־רכבו. אלא איש מבוגר ונערה...

עד שחזר הספיקה להחביא את הקיטבגים. דחפה אותם ברגל אל מתחת למיטה. עוד מעט בוודאי ישובו ההורים. שלא יראו.

„להכין לך תה?" לא המתין לתשובה. וכבר זימזם הקומקום את „שירת חייו".

✡ ✡ ✡

הבית היה נקי ומסודר בלי „מהפכת צעירים", בחדר שלה היו כל הצינצנות מלאות כלניות. עוגת חמה עדיין עמדה בתבנית. זה עתה יצאו כנראה ועוד מעט קט ישובו. כנראה לא תיארו לעצמם שתקדים כל־כך. ואולי שכחו... שכחו שהבת שלהם, קצינת הנפגעים בצה"ל, משתחררת היום.

ישבו במטבח ושתו תה שהכין „הנהג". והקצינה הקטנה פרסה מן העוגה.

„ובכן..."

„זהו זה".

„כנראה".

„מתי שתצטרכי אותי, צלצלי ואבוא".

„תודה".

„אפשר עוד לעזור במשהו?"

„לא, תודה".

„את רוצה שאחכה עד שיבואו?"

„לא, תודה".

„אם כן, אם כן — שלום". חשב להושיט יד, אך היד עלתה מאליה אל המצח. והנעליים הקישו זו בזו. עמד במטבח והצדיע לה.

„אוי, באמת..." — צחקה קצרות וניגבה עיניה.

✡ ✡ ✡

קצינת נפגעים בת עשרים ואחת. נכנסה לצבא לפני שנתיים וחצי, יצאה אחרי אלף שנים.

„רינהלה — מצאה פתק ליד הטלפון — ברוך שובך הביתה וסליחה שלא חיכינו לך. נסענו ללוד להקביל פני אורחים מאמריקה שיבואו בעשר. במקרר יש קציצות כמו שאת אוהבת, ושקשוקת וכל מיני דברים טובים — אם יבואו לך אורחים. צילצל יורם ומסר שלומות. כנראה לא יוכל לבוא. הם בצפון על באמת. נשיקות ולילה טוב".

ובכן, כל הערב לפניה. ערב ראשון בלי מדים על באמת, והיא לבד. אולי זה טוב.

ישבה בחדר האורחים והסתכלה בדירה במבט של פעם ראשונה. הלכה לחדר השינה של הורית, לחדרו של אחיה, קצין איי־שם עדיין, לחדרה...

„מה עושים עם החיים. מה עושים בהם. איך לאחוז בהם, לנער אותם. לעשות דברים של אמת. של טעם. איך לחיות את החיים ולא לבלות אותם. אין פנאי. צריך להחליט מיד. להתחיל מיד. היא תתכנן אותם היטב. תציב מטרה ותקבע תכנית בשלבים. שלב ראשון:

בחדר שלה מצאה בלוק נייר ועט — מוכנים לפניה. רק לשבת ולרשום.

מוחה היה ריק. הכי טוב להירדם. להתכסות בהרבה שמיכות ולישון את חשיבת הביתה. אבל השינה לא באה לה.

קמה והוציאה את הקיטבגים שהטמינה מתחת למיטה. הוציאה אותם אחד אחד.

ידיה היססו. כל חייו של נער צרורים בכל אחד מהם. זה כמו להציץ אל חדרי־חדרים. לעבור את גבולו של הפרט.

שוב חזרה והחזיקה כל קיטבג, חתום וקשור בחוט. הצמידה בין זרועותיה, כפי שחובקים תינוק. בזהירות, באהבה מהולה בחמלה. לחיטיב, לא לחכאיב חלילה.

„שה שה!" רצתה להרגיע וללטף את הצרור הבוכה ללא קול.

הקיטבג הראשון היה של „הייקה". בדיוק כפי שתיאר אותו אביו. „בני הוא בחור מסודר. אני מכיר אותו. אני בטוח שאיש לא היה מעז לפרק את הקיטבג שלו. זו אינה חבילה שניתן להכניס בה ידיים זרות ולפשפש. בחבילה הזו הכל מאורגן ומסודר ונקי ומקופל כהלכה, דייקני כמוהו. זה או שלוקחים את הכל או לא כלום. ואת הכל הרי אפילו היה רעה לא תיקח. כי זה כמו לקחת אדם. מבינה?"

ועוד דבר טען האב. שבנו המסודר והקפדן לא הפקיר דבר מימיו. וכאשר יצא לקרב ודאי הסתיר את רכושו במקום מבטחים. שימצאנו כאשר ישוב. ויש לחפש.

ואכן. הקיטבג הזה היה הראשון שמצאה. ואף היה בידיה ידעת של מי הוא. כל חבילה כזו היא תמונת בעליה...

הרבה חיפשה רינה הקצינה את חפצי חבריה שלא חזרו. עזרו לה, אמת, אבל גם בעצמה חפרת, בחולות, חזרה וחיפשה במחנות, במחסנים שרוקנו, בכל מיני חורים שיכול היה לעלות בדעתו של אדם להחביא שם חפצים, ובכל מיני מקומות שלא היה עולה בדעתו של איש. בבונקר אחד. מאחורי הא מגורים. עמד ארון פרוץ. מאחורי אותו ארון, ערימות של ארגזי תחמושת וערימות בקבוקים קולה, מאחוריהם מפולת. ואחריה נגלה מחבוא. מישהו הסתיר שם חפצים וכל מיני „שלל" ומציאות וביניהם הקיטבג של ה„ייקה".

כל כך שמחה כאשר מצאה אותו — עד שיצאה בריקודים...

בזכות אותו קיטבג התחילה להאמין שתמצא גם את האחרים. ומלאכת החפירה והנבירה התחילה מחדש, ובמלוא המרץ.

וכך, ארבעה חדשים אחרי שנסתיימה המלחמה, התחילה למצוא את הצרורות. פה ספר, שם אלבום תמונות. פה יומן, נסיונות של שירים, מכתבים מוכתמים, חולצה שחורה מן המכבסה...

וביום האחרון של שרותה הגיעו אליה עוד שניים. בסך הכל חמישה קיטבגים.

בפקודת מטכ"ל מצאה שצריך להחזיר את החבילות, נקיות ומכובסות. יכלה לשלוח אותם למכבסה הצבאית — ומישהו שיבוא אחרית, אם ימונה עוד מישהו לתפקיד שכולם פוחדים מפניו — כבר יביא אותם לתעודתם. פחדה שהחבילות יאבדו, שמשהו יתערבב. שבמקרה הטוב — יתעכבו בצנרת הצבאית ומי יודע מתי יגיעו להורים להתיר את פקעת אי הודאות, הספק הנורא מכל, התקווה מעבר להגיון שמסוגלת להטריף את הדעת.

וגם, אמת, רצתה להיות זו שתביא למשפחות שלה את מתת ימיהם האחרונים של בניהם — חבריה...

הפעילה את מכונת הכביסה. בזהירות הוציאה כל פריט, הפרידה בין הלבנים, ובין הצבעונים ובין חפצים שצריכים לנקותם במטלית. למרות החדשים הרבים שנתגלגלו בכל אשר נתגלגלו, עדיין היה טבוע בהם זכר של ריח אישי. כתמים של אוכל, של עבודה, של כתיבה... נזהרת לא למחוק חלילה פירור מן „הירושה" של חיי נער בן שמונה־עשרה, תשע־עשרה.

מחר תיסע בטרמפים להחזיר אותם יפים וריחניים. איזו הקלה תהיה בכל בית... לפחות משהו... לפחות פיסת כתונת. כי עד שלא מביאים אותה אל מול האב:

„מצאנו, הכר נא הכתונת בנך היא אם לא..." עד שלא יכירנה, עד ששפתי האב לא ימללו „טרוף טורף יוסף..." הבן מוטל בשדה וקורא...

לו הבינו זאת אלה שבלי מחשבה לקחו. ואולי הם מבינים וכבר אינם יודעים איך להחזיר. זהו — היא תפרסם מודעה בעתון. דבר ראשון שתעשה בחייה האזרחיים — תפרסם מודעה בזו הלשון:

„כל מי שעבר בגזרת המוטל. כל מי שלחם בקו של הארמיה השניה ולקח בטעות חפץ השייך לאיזה חייל סדיר, שיש בידו חפץ שאינו שלו ובייחוד כך תצלומים, שעונים, פריטים אישיים, שאין להם ערך, אנא. למען כבוד חברים לנשק — ישלח אותם ליחידה שלו בהערה, לתשומת לב קצינת הנפגעים: יניח אותם במשום כלשהו ויצלצל. ישלח אותם ל,מעריב'. אין צורך למסור שם וכתובת..."

וכך, כל הערב ועד השעות הקטנות של הלילה, של היום הראשון לשחרורה מצה"ל, עמדה הנערה בתוך חייהם הקצרים, כיבסה, ייבשה, גיהצה...

העתונאי

מניין לוקחים כוחות נפש לכתוב — היה שואל את עצמו. היה שואל את חבריו כשנזדמנו ובאו אליהם, אל הקו שעם איסמעליה. הוא ניסה כוחו פעמים אחדות לכתוב. כתב שורה אחת ולא יסף.

עתונאי אינו מסוגל לכתוב על נושא שהוא יודע עליו יותר מדי. איך אפשר לתלוש חלק מבשר חי של חיים. איך אפשר להיות אורח מן הצד, סוקר אובייקטיבי של חיים ומוות שלך ושל חבריך.

הוא ידע יותר מדי ומוחו חדל להיות סלקטיבי. הכל נראה לו עיקר, והכל נראה לו תפל. והעתונאי ביקש שישלחו עתונאי מן המערכת, שיכתוב...

„כשתשוב העירה, אמור להם שיפסיקו לכתוב על המחדלים. שיפסיקו לחבל במוראל. זה פשע, מה שאתם עושים בעיר. לא מגיע לבחורים שמשליכים את חייהם ממש, שכך יתחרו תחת המוראל שלהם. אם אינכם יכולים לרומם את מצב הרוח — שיתקו. אחר ככלות הכל מה אתם יודעים על המלחמה?"

„תכתוב אתה".

„הרי אתה יודע. איני יכול".

„ועוד — אין לכם רשות לבקר. שמע. אני רואה פה אנשים, מכל מיני מקומות עבודה, והם מקבלים מכתבים מחברים לעבודה, מקבלים חבילות... לא חשוב תוכן החבילה. חשובה תשומת הלב. ואני, שעובד אני בעתון שמבקר את כל העולם — העתון הזה לא שלח לי מכתב אחד, מזכרת קטנה אחת של תשומת לב. המחדל מתחיל אצל כל אחד מאתנו. אצל כל אחד בביתו. בייחוד כך אצל הצועקים ברמה. המרימים את קולם".

אחרי שישה חדשים הוא חזר. היה בין הצולחים את התעלה — ראשונים. היה בין הצולחים את התעלה, בחזרה לישראל — האחרונים. הוא נסוג עם יחידתו בשלבים. חזר הביתה בבת אחת. ביקר במערכת של עתונו. הוא רואה בה שולחנות ונייר ומכונות כתיבה. ותא קטן כו שמרו למענו „דואר". תמיד היתה התיבה הזו מלאה. גם אחרי שגוייס והיה מגיע לחופשה קצרצרה. עכשיו התא ריק. אתמול היה בתא מכתב. הלב עשה קונץ וקיפץ בשימחה. המכתב היה בשביל השותף לתא. עתונאי חדש. „לא איכפת לך. מה? חסרים תאים. והתא שלך תמיד ריק..."

גם בחדר שלו יש שותף נוסף. והוא יושב אל השולחן שלו. והדברים שלו, הניירת, צילומים, התחלות של מאמרים — כונסו כולם למגירה אחת, ואילו במגירה המרכזית ובצדדית — הניירת של העתונאי החדש והזרוז. כל יום הוא מוציא מתחת לידיו, חדשה לתפארת.

ממאטא חדש...

כשנכנס למערכת. איש לא נטל על צוואריו.

(הסוף בעמוד 41)

למעלה: החנות לבגדים משומשים בבית צ'ורלי; למטה: ילדי המעון משתעשעים

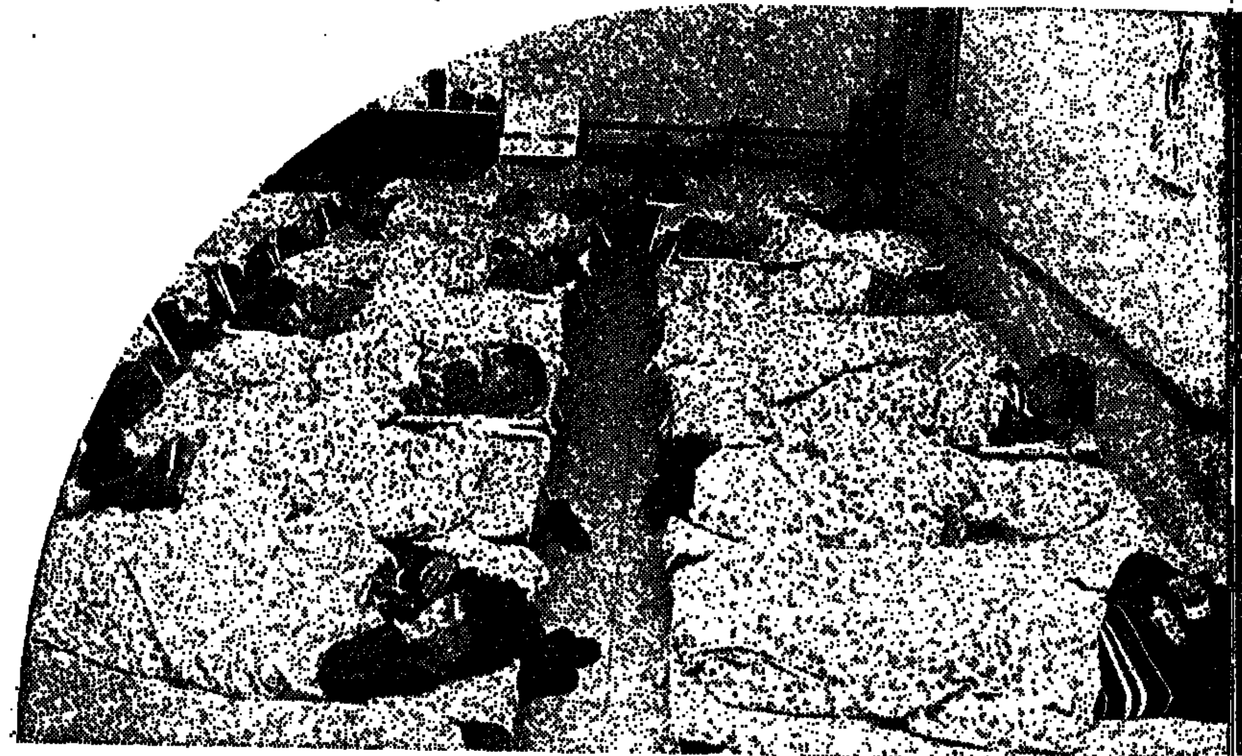

למעלה: בקורס לתפירה; למטה: מנוחת צהרים במעון הילדים

איזה ציון קיבלה אמא?

מאת נורית ברצקי

פינוי תושבי שכונות עוני לשיכון מרווח משפר את תנאי הדיור שלהם, אבל אינו פותר במלואן את בעיות המצוקה הכלכלית, הנפשית והחברתית של התושבים. פעמים רבות ממשיכה שכונת העוני להתקיים במבני שיכונים חדשים, חדישים.

הסלים עדיין גדושים ככרות לחם, המרכיב העיקרי במזונן של משפחות מרובות ילדים, וסביב — ערמות ערמות של כביסה וכלים. הנשים עייפות. אין להן רגע פנאי לעצור ולחשוב על עצמן. הגברים מרי נפש. שנים רבות מדי התרגלו לומר „מגיע לי", והילדים — הם מכירים את הדרך ללשכת הסעד טוב יותר מהדרך לבית־הספר.

גם לאנשי בית צ'ורלי, המרכז למשפחה בתל־כביר (בהנהלת ארגון אמהות עובדות), אין פתרון כולל, אבל הם מטפחים מרכז נאה, נעים וחמים בשכונה שאין בה מועדון ואפילו לא קולנוע. הם מנסים להגיע אל תושבי השכונה ולהפעילם לא ברחמנות ופילנטרופיות, אלא בעוררם בהם את כבודם העצמי, בהעלאת רמת השכלתם ותרבותם ובעיקר בהרמת קרנה של האשה בחוג משפחתה והקלת על חייה.

למרות שהבית פועל רק חודשים אחדים, כבר רכש לו מעריצים ומבקרים רבים מהשכונה ומחוצה לה. מתייחסים אליו כאל „הבית של השכונה", בית המעורר באוירתו החיובית רצון לשייכות, לפעולה: בית המרוהט בפשטות מהודרת, שיש בו פרח בצנצנת וציור על הקיר, ואתה יכול לשתות בו משהו חם ולשוחח, ולהקשיב, וללמוד.

הסביבה משפיעה

בקיץ החל הבית את פעולתו כקייטנה לאמהות לילדים רבים (ולילדיהן). אחר־כך החלו החוגים. חוה אדמון מספרת שבזמן המלחמה היה מצב הרוח בשכונה קשה מאוד ואנשים באו לבית צ'ורלי לשאוב עידוד ולהיות יחד. החוגים לכתיבה פעלו במלוא המרץ — אמהות שהתקשו באו כדי לכתוב לבניהן בחזית בלי שגיאות. נשים שידעו רק לחתום באצבע למדו לחתום את שמן.

נפתחו גם מעון ומעוטון ובית ספר לתפירה, ואחר־כך כשהתברר שיש נשים המתקשות בשעורי תפירה כיוון שאינן יודעות לבצע פעולות יסוד בחשבון, נפתח גם קורס לחשבון.

חוה אדמון מאמינה שאפשר לשקם ולתקן ולשבור את מסורת ההזדקקות לסעד. „מאז קיבלו את הדירות הנפלאות האלה התעוררה תודעה של שיפור. הסביבה משפיעה. הם חושבים הרבה על טובת הילדים, מבקשים שיעורי עזר, רוצים ללמוד אנגלית. נכון, זו סביבה שלא יכולה לשאת את עצמה בעיקר כיום, בתנאי היוקר. אבל חשוב שיהיו לאנשים רצונות, ואנחנו נתמוך בכל רצון לשיפור, להתקדמות.

„אנחנו מרגישים שהם רוצים לשבור את התדמית, להשתייך למשהו אחר. מתחילים לחשוב פעמיים אם ללכת ללשכת הסעד. ולדעתי צורת חלוקת הכסף על־ידי הלשכות מאוד לא חינוכית". היא מבקשת להדגיש שלא כולם, חלילה, נתמכי סעד. ויש גם כאלה שמצבם גרוע ביותר, ועדיין גרים בתנאים איומים, אבל כף רגלם לא תדרוך בלשכת הסעד.

שכונה בעייתית, כל אדם סיפור. כל משפחה תיק למחקר. חוה אינה מתיימרת לפתור את כל בעיות השכונה, אבל אנשים המכירים את הבית יודעים שבו יימצאו תשובה, מלה טובה. פה אפשר לשאול, אפשר להעזר כשצריך לכתוב לביטוח ולמס הכנסה, אפשר לנסות להשלים בין שכנים שרבו.

בחינות במרחף

פעם משבוע מתקיים בבית „חוג אמהות" שתכניתו מגוונת למדי; הרצאות (החל מאזרחות וכלה בקוסמטיקה, נימוסים והליכות ומשק בית), הנשים מקשיבות בעירנות ומגיבות בשאלות מפתיעות, לפעמים מביכות. הן רוצות לדעת. כ־30 נשים באות לשמוע פעם פסיכולוגית, פעם שוטר, פעם אחות ביה"ס, פעם איש בטוח לאומי וכו', וכשהן מעלות בעיות חמורות בקשר לנושא ההרצאה, מועברות הבעיות הלאה.

פעם בשבוע מתקיים חוג לכלכלת־בית, הכולל גם סיורים במפעלי מזון. פה לומדים איך לארגן את תקציב המשפחה, איך לקנות, איך להסתדר עם המשכורת, איך לבנות ארוחה בריאה, מזינה וזולה — נושאים מעשיים מאוד כשמדובר במשפחות מרובות ילדים וביוקר מחית מרקיע שחקים.

בזמן הפעולות לאמהות יש „בייבי סיטינג" מאורגן לטף, וכך יוצאים כולם נשכרים.

פעם בשבוע מארח בית צ'ורלי את קשישי השכונה ב„מפגש קשישים" (במימון עירית ת"א) ומזכה אותם בסרט, הרצאה, שיחה, או עבודות־יד. גם ועדי הבתים מוזמנים מדי פעם לפגישות בבית. ויש, כמובן, החנות.

החנות לבגדים משומשים השוכנת במקלט של בית צ'ורלי מלבישה את השכונה. היא מאורגנת בטוב־טעם ובהקפדה. המחירים סמליים (2—4 ל"י לבגדי מבוגרים, כחצי לירה לבגדי ילדים), ואפשר לבלות פה שעות במדידה, וזה פורקן אמיתי.

להיות בין אנשים

יש מי שמשגיח שאשה לא תקח בגד שאינו מתאים לה, ויש מי שמייעץ ועוזר ומתקן. וזה מביא אותנו לקורס לתפירה ששמונה־עשרה המשתתפות בו מרגישות שהוא „בית־ספר" לתפירה ודורשות ציונים, ומתגאות בחישגים, ומציירות פלאקאטים להדגמה ולקישוט הקירות, נשים שחמישה ימים בשבוע ניתן להן לחזור לימי בית־ספר.

הן תלמידות שקדניות מאוד. הן רואות בלימוד התפירה פתח לעתיד טוב יותר ומשתדלות שלא להחמיץ יום לימודים, ואפילו הן צריכות להביא אתן ילד חולה.

תמר, אם לעשרה (הבכור בן 26, הצעיר בן 5), אשה שקטה, קצת ביישנית, עבדה כעוזרת עד שהחל צעיר בניה ללמוד בגן עירוני ולחזור הביתה בצהרים (קודם היה במעון). בבית המצב קשה. חמישה מילדיה לומדים ועזרה אין. הבעל, חייט, מרוויח מעט ותמר החליטה ללמוד תפירה, כדי שתוכל לעבוד בבית, או קרוב לבית ולא תצטרך להזניח את הילדים. היא אוהבת את הלימודים ואוהבת את בית צ'ורלי ומשתתפת גם בשעורי כתיבה „כדי שאוכל לכתוב מכתב".

שושנה באה מפני שרצתה מקצוע. מעולם לא עבדה מחוץ לבית אבל עכשיו, כשהילדים גדלים (היא אם לחמישה, בני 4—16) וההוצאות מתרבות והכל הכל מתייקר, החליטה לצאת וללמוד מקצוע.

„יש לי נטיה לתפירה. אין לי השכלה גבוהה מספיק ללמוד מקצוע אחר. אני מאוד מרוצה מהקורס. וגם בעלי. בעלי הוא שעודד אותי ללמוד ואני מרוצה שהוא שמח שאני יוצאת. הוא עוזר לי בקניות וכדומה. אני נהנית מכל רגע. וממש קשה לי לחכות מיום חמישי עד יום ראשון (ביום ששי אין לימודים). לפעמים אני גם באה לחרצאות אחרי־הצהרים".

במסגרת הלימודים התחברו הנשים ולפעמים הן נפגשות אחר הצהרים. אצל כמה מהן היו משברים; היו שפחדו להכשל ורצו לעזוב, היו שהבעיות האישיות כמעט שברו אותן, אבל בעזרת החברות חזרו ללימודים.

„ממש נקשרתי לבית"

לשרה, אם לשלושה, מעניקים הלימודים מפלט מאסונה — בעלה נהרג במלחמת יום כיפור והיא, שמעולם לא עבדה, החליטה לצאת מהבית וללמוד מקצוע, „כי זה הדבר הכי חשוב בחיים". התפירה מושכת אותה, ויש סיבה ממשית לצאת מהבית, לפעול, להיות בין אנשים. וילדיה שמחים שהיא לומדת. „בעלי כל הזמן רצה שאלמד את המקצוע הזה". היא אומרת בדמעות.

שמחה, אם לחמישה (גילאי 7—12), גרה עד לפני שמונה חודשים בבית ערבי קטן ומתפורר. עתה, כשהיא גרה בדירת ארבעה חדרים, רווח לה, לבעלה (נכה) ולילדיה. „החלום שלי היה תפירה. גם כדי שאוכל לתפור לי ולבנותי, וגם כדי שאוכל לעבוד בבית, לא לעזוב את הילדים.

„הבטיחו לנו לדאוג לעבודה בסוף הקורס, ואני מקוה שכך יהיה. בעלי מרוצה מאוד שאני לומדת. הוא רואה שזה מרגיע אותי — אני טיפוס מאד פעלתני. וזה לא מפריע לבית. אני עובדת בלילה ומוקדם בבוקר כדי שהכל בבית יהיה בסדר. וזה קרוב לבית — אין נסיעות, אין הוצאות ואין בזבוז זמן".

היא משתתפת גם בהרצאות ובחוגים אחרים. „יש הרבה דברים מעניינים. אני מכירה אנשים, מקבלת סיפוק, שומעת דברים שאף פעם לא חשבתי עליהם. יש עם מי לדבר. זה לא כמו להיכנס לשכנה ולפטפט ולשאול עצות. פה יש אחות, מנהלת, פסיכולוגית, פותרים לך בעיות. יש שתוף פעולה מלא בין הבית הזה לבית הספר שלנו. ממש נקשרתי לבית הזה ולבנות הלומדות אתי.

„לפני חודש הייתי חולה. וכל יום באו לבקר אותי הבנות. זה עודד אותי מאוד. ועזרו לי. גם חוה ביקרה. התגעגעתי מאד ללימודים. היחס פה פנטסטי, את באה ורואה שרוצים אותך... הייתי מציעה לעוד נשים לבוא. והילדים מאושרים מזה שאני לומדת. הילדה באה, רואה מה אני עושה, והיא נהנית וגאה בי".

מדי פעם באים ילדים „לקחת את אמא מבית הספר ולשאול איזה ציון קיבלה". סופיה, המורה לתפירה, שצריכה לצאת מפתח־תקוה בשש בבוקר כדי להגיע בזמן, גאה בהישגי תלמידותיה. „הן מתקדמות יפה מאד והגיעו כבר לגזירה לבד. פה. כל אחת היא ממש גיבורה. זה נפלא שעם כל הבעיות שלהן בבית הן באות ללמוד".

סיפוק לא רגיל

ויש בעיות כלכליות ואחרות — בעל שעזב, ילדים מפגרים, הורים זקנים מאוד שצריך לתמוך בהם ואין מוסד שיקלוט אותם, ומה לא. „האווירה פה משפיעה עליהן. גם אלו שבהתחלה התפרצו עכשיו שקטות. אני עובדת במקצוע הרבה שנים ומעולם לא הרגשתי כל־כך טוב כמו בבית הזה.

„למרות קשיי הנסיעות והמרחק נותנת העבודה סיפוק לא רגיל, מפני שהנשים האלו ממש זקוקות ללמוד, והן מושכות להתקדם. יום יום הן רוצות ללמוד משהו חדש. אף פעם לא עבדתי כל־כך הרבה, אבל אף פעם לא הרגשתי כל־כך טוב".

בגאווה רבה היא מראה לי את עבודת התלמידות, את התפרים היפים והתגמיר הקפדני של כל בגד. הן לומדות קונפקציה בשילוב עם תפירת סלונית ומקבלות מילגה של שבע וחצי לירות לכל יום לימודים. הקורס מתקיים בשתוף עם משרד העבודה, מועצת הפועלות וארגון אמהות עובדות, והמטרה היא להגיע לידי כך שהנשים תוכלנה לעזור בפרנסת הבית. משרד העבודה מנסה כבר עכשיו לעניין תעשיין פרטי בקונפקציה להקים מרכז כלשהו בשכונה, דבר שיפתור הרבה בעיות.

כ־140 ילד לומדים במעוטון ובמעון של בית צ'ורלי. תענוג לבקר אותם. נקי, מסודר, עליז. הכתנת פועלות משבע וחצי בבוקר עד ארבע אחר הצהריים, והילדים מקבלים שלוש ארוחות ונוצר קשר אפקטיבי בין ההורים לבין בית צ'ורלי. פסיכולוגית מבקרת במקום אחת לשבוע, מטפלת בכמה ילדים קשים, נפגשת עם ההורים ומנסה לפתור בעיות. הילדים לא נעדרים, אפילו בימי גשם וסערה; אין תחליף בביתם לגן החדיש, המצוייד היטב.

לילדים דרוש מרכז

ומה עוד? מסיבות בחגים, פגישות, סיורים להורים וביום חמישי אחרי הצהריים, כשהאמהות עסוקות בהכנות לשבת, סרט לילדים.

סרט הוא תמיד מבצע. קשה להשתלט על המוני ילדים והוא גם רוצה להסביר, כיוון שרבים (ולא רק הקטנים) עדיין לא יודעים קרוא וכתוב וקשה להם לעקוב אחרי המתרחש. היא

הסוף בעמוד 35

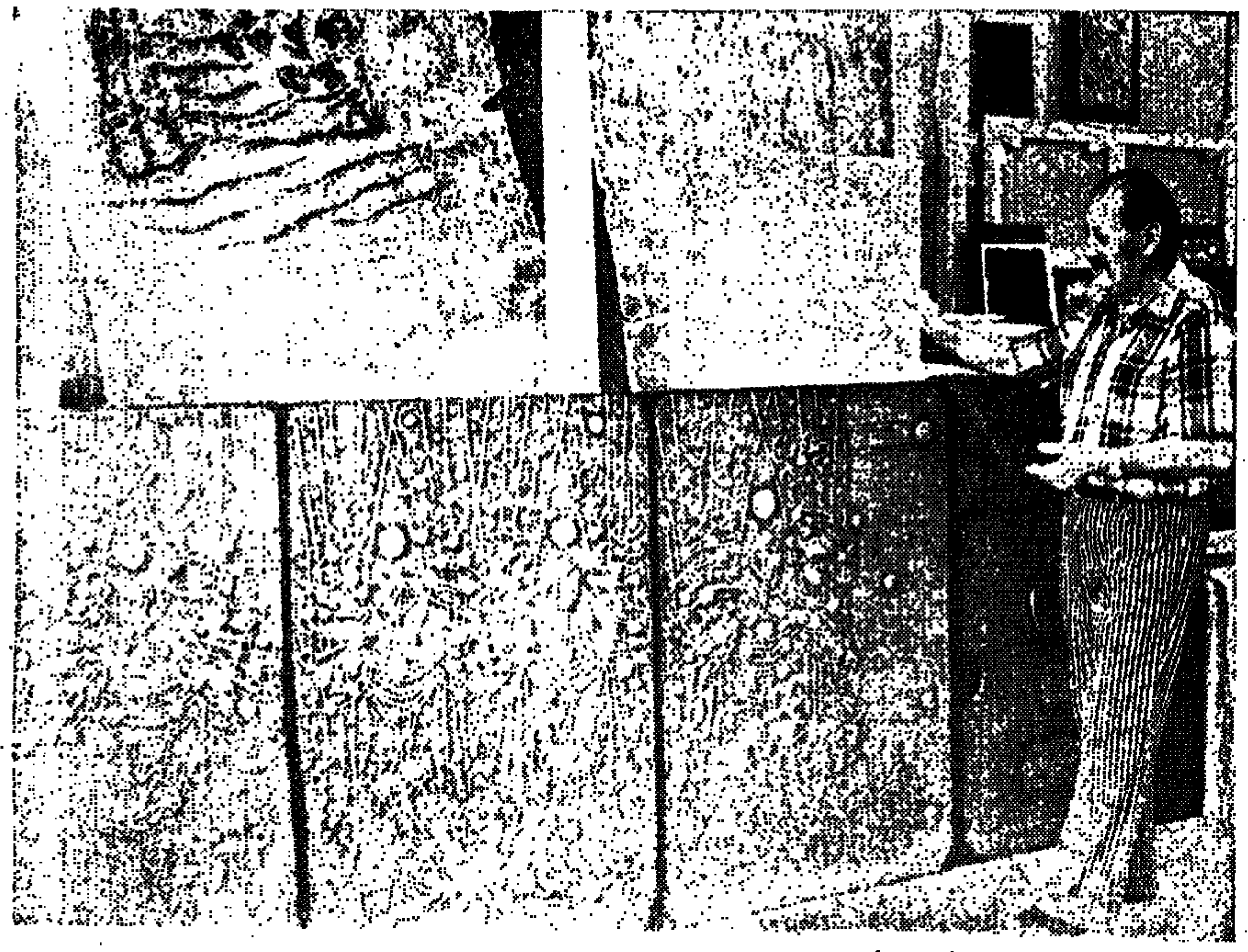

הצייר באטליה שלו בתל-אביב

משה קסטל על רקע תמונתו [illegible]לה לגיבורי ישראל"

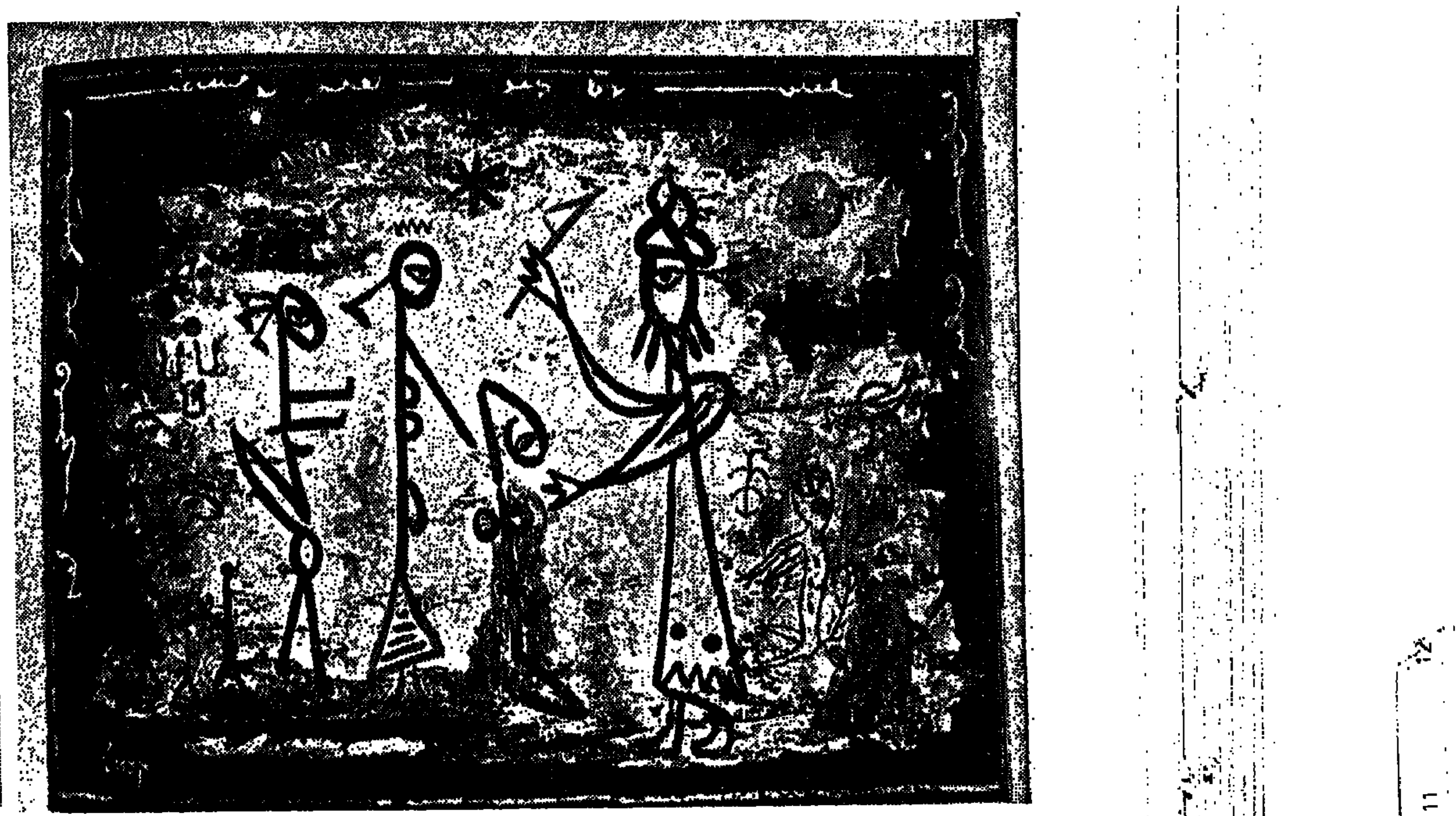

„בית יפתח" (אוסף המוזיאון לאמנות, בוסטון).

„סעודה על הדשא"

„נשים ליד הבאר"

משה קסטל - או: החומר הוא הרוח

מאת דוד גלעדי
צילם אסף קוטין

ש, איפתי הגדולה היא ליצור ולהפיח רוח־חיים בחומר, כי ה־חומר הוא הנשמה ורוח האלהים שבאדם", אומר משה קסטל ב„אני מאמין" ה־אמנותי שלו, שהעלה על הכתב לקראת תערוכתו הרטרוספקטי־ווית (1928—1973) העומדת ל־היפתח במוזיאון תל־אביב.

הוא מאמין באדם-האמן המתבודד בחדר-עבודתו ויוצר במו ידיו את החומר, הצבע והצורה אשר באמצעו־תם „הוא מביע את רוחו המסוערת". הוא מאמין „במגע־יד האדם היוצר, הבלתי־אמצעי, וברוח האדם המעביר את חווייתו בכתב־ידו אל הזולת..."

אלה שהוזמנו לפתיחת התערוכה מצאו בהזמנה מחיקת תאריך באדום ותאריך חדש המודפס בה, ויפענחו בקלות מה קרה. התאריך הנמחק הוא ב־אוקטובר 1973, זה חמישה חודשים מחכים ציוריו של קסטל שנאספו מכל קצווי תבל, ממוזיאונ[illegible] ב־ארבע יבשות שהושא[illegible] העבודות (ובין השאר גם מאוס[illegible]תיקן — התמונה „המצפים למשיח" כדי לאפ־שר התרשמות מקפת [illegible].

והתערוכה תהיה [illegible] „אני מא־מין" שלו, כי החומר [illegible], רוחו שהוא מפיח בו. בדרך [illegible] אין האמן היוצר מוסמך לעדות [illegible] עצמו. אם משום שהמלה החיה [illegible] אינה מלאכתו והוא מסתרג[illegible] ו־הבעתה ואם משום [illegible] או מגדיל בהגדרותיו: [illegible] הוטא בסירבול ברוב הדברים [illegible] העלה על הנייר, אך עיקרי [illegible] ומפים מעשי ידיו, כי הוא [illegible] ימי חיין בסוד אחד גדול, סוד [illegible] החומר ש־הוא מדביר תחת אצבעו[illegible], היוצרות, ותהיה זו הזדמנות, [illegible] 45 שנה, לתהות על אמיתו זו [illegible] כי היא השאיפה אליה הוא [illegible] עלית הוא מתייגע וממנה הוא [illegible] את ייחודו.

•

ציורתו של קסטל [illegible] זו היא דף גלוי ופתוח. [illegible] כאן את כל ה„תקופות" של עבודתו שכוחם ה־שני עוברת בהן, בכולן, שהייתן עם המלאך הנקרא אצלו „חומר" שהוא שורה עמו ויכול לו.

באופן הנראה לעין ניתן מפעל חייו לחלוקה לארבע תקופות שאפשר ל־אבחן אותן גם לפי הגדרות אחרות ולא רק לפי קו-האופי העיקרי שכבר ציינו, דהיינו, חומר שהוא רוח או רוח שהוא חומר. ארבע עונותיו של קסטל אינן שוות בזמן, כי שלש מהן אפשר להגדיר כחיפושי דרך, הגם ש־בעשרים ושתים מתוך ארבעים־וחמש השנים של ציורו שבהן עסק בחיפו־שים אלה הוא יצר מפעל אמנותי ש־בעלי נוסטלגיה מתגעגעים אליו ולפיו זוכרים לו חסד נעוריו.

והרי אנו זוכרים את דמויותיו ה־מוארכות, של מלכים, מקובלים, נשים מלכותיות, בתי כנסת מקומרים עטויי מיסתורין, עופות וחיות, שעל כולם משוכה ירוקת־כחלחלת שאדום־הואר־גמן מבצבץ ממנה. תקופת התחלה זו אין שוכחים לקסטל ויש גם כאלה ש־אין סולחים לו על שסטה ממנה.

על קסטל אפשר לומר שהוא נולד צייר, ועל כך יעיד אחד הקוריוזים של תערוכתו, אותו רישום שהוא עשה כשהיה בן חמש. בלי ספק השפיע עליו אביו הרב יהודה, יליד חברון, שב־עתותיו הפנויות היה מצייר לוחות „שויתי" ו„תיבות" נגד מזיקין ליולדות ושאר מיני קליגרפיה של קדושה. רק מלאו לו י"ג שנה נשלח לעמוד תחת הוראתו של בוריס שץ בבית־הספר „בצלאל".

השפעת אולפן זה וחבריו שלמדו אתו שבאו מכל רוחות העולם, לא החזיקה אצלו מעמד. זמן רב, אצלם השפיע המיפגש עם ארץ שטופת שמש בכיוון קליטת האור הגדול והמחשתו בצבעי הכתום על גווניו. גם על „ה־סעודה על הדשא" של קסטל שולטים כתומים אלה ובוודאי בהשפעת „בצל־אל", אולם עד מהרה יוצא קסטל ל־עצמאותו הצבעונית, שהיא שלו בלבד ומשקפת עולם פנימי שהוא מורשתו של בן הארץ, צאצא למגורשי קסטיליה שברחו מהאינקוויזיציה ישר ל... עזה בת מצאו חוף מבטחים ומשם עלו ל־חברון עיר האבות לגור בה משך מאות שנים.

שני כוחות אדירים שולטים בבן ה־ארץ: השמש המקפחת; הבריחה ממנה

(הסוף בעמוד 26)

משה קסטל-או: החומר הוא הרוח

(המשך מן העמודים האמצעיים)

למקום של צל, לחדרי חדרים שמ־אחורי קירות אבן שהגנחם המצננת יצרת ערכי ודרכי חיים, מסורת, אווי־רה, אגדה. גם ציורו של קסטל הוא מאחורי קירות־אבן עבים וכבדים אלה, מתחת לקימורים, כבודה בת מלך פנימה. הוא מחזיר לנו את הסודות ה־רוחשים בביטויים הצבעוני וגם ה־אנושי. ואל נחפש וקיסות דמויותיו אצל רואו, כי הן אותנטיות על קרקע היווצרותן כאן, בחברון או ירושלים, בצפת או טבריה.

●

כבר בציורו המוקדם הזה של קסטל ניתן לגלות חולשתו לחומר. התבונגו אצלו בהנחת הצבע כפי ש־רק ציירי הרנסאנס נהגו בה, כאשר לשכבות הצבע יש פלאסטיות של עצמן, נבדלת מן התצורה, מקווי המיתאר ומשאר המרכיבים של ה־פלאסטיציזם הציורי. אתה חש צורך להעביר אצבעות על התמונה למען לחוש בחוש המישוש את הצבע ה־רותש.

ולמען הדגמה נערבב מוקדם ומאוחר ונצביע על מה שקסטל עושה בזמן האחרון כשהרליפים שלו לובשים או־תה ,טקסטורה' כמו ציוריו המוקדמים ואתה חש צורך להעביר אצבעות ו־לחוש את הפלאסטיות הפנימית של זהביו, אדומיו או ירוקיו. כה שונים ודומים שני עידניו הרחוקים זה מזה, מן הבחינה הזאת !

לא לחינם הלך קסטל בשנות ה־30 אל הפלורנטינים והוונציאנים, אל ג'יוטו וטיציאן — הוא רצה למצוא תשובה לתהיותיו על סוד החומר, על מיסתורי נשמת הצבעים, שהם שכבה מאחורי שכבה שלכאורה מסתירה זו את זו ואף על פי כן הן קורנות ו־משתקפות אחת דרך השנית. בקלי־גרפיה שהוא עושה לאחרונה, ה„אות־יות" גוזלות ומתחברות זו בזו ו־לובשות צורה של „בארוקיזם" מסוים המבשר קסטל חדש.

בן תשע־עשרה היה קסטל כשנסע לפאריס לראות ציור וללמוד אצל מורים גדולים. הוא בילה שם את שלוש־עשרה שנות נעוריו היפות כשהוא עצ־מו במערב אבל לבו וגם הפאליטה שלו במזרח. ציוריו נלקחו ל„סלונים" והיה קשור גם לגאלריה־זיק המפורס־מת שערכה לו מדי פעם תערוכות־יחיד. הודות להתקשרותו עם גאלריה זו הוא גם ניצל ממוראות מלחמת העולם השנייה, כי הגבי זיק אמרה לו אחרי שפרצה המלחמה ב־1939 : „לך הביתה לירושלים ; הלוואי והיה גם לי מקום ללכת אליו"... הוא עלה ב־אוניה וחזר הביתה. היא ניספתה ב־שואה.

בשובו ארצה חזר להתיות על המשך דרכו בציור. האכספרסיוניזם, עם צבעיו הכבדים, עם הדרמה שבקווי המיתאר המודגשים, עם האמוציות ש־כל דמות ומצבית הפיוטים המרגשים ביטאו, עם הפאתטיזם של התצורות — היה נחלת אירופה המסוערת ש־עמדה על סף שואה. קסטל בא הביתה לירושלים לחלום חלומות אחרים ו־שונים, מן המזרח. מה שיכול להפיק מן האכספרסיוניזם, הוא הפיק לפי דרכו כשהטביע בו את מזגו, מזג של שתקן ומתבודד שאין לו חבר ורע

לעשית והוא מתעוב לעצמו, למראות ואידיליות שהם עולם פנימי בהחלט, אם גם יש לו דרכי ביטוי שאולים, משותפים עם אחרים.

●

הוא חיפש ומצא את נחלתו שלו בשני אופנים שהם אחד, כבן ה־מזרח וכבנו של הרב הקליגראף. מת־חילה אצלו „תקופה פרסית" שנופית, דמויותיה ואגדותיה הם יותר כתובים מאשר מצויירים. מה שהוא מעלה על הרקע הצבעוני — שהוא מין שטיח בעל ריקמה שבה שזורים חוטים ה־יוצרים סינתיזה קולוריסטית גון בגון, תוך זיקה שאינה מטשטשת ואינה מב־ליטה — הוא כולו קליגרפיה.

הדמויות, התצורות, העצמים, המצ־בים, הסיפור המסופר — כולם כתב־בסמלים. גם הרוכיפה הזאה בחלל, כיפות ירושלים וצריחי מסגדיה, ה־עששית התלויה או השמש וקרניה, הסוס ורוכבו. אברהם ומאכלתו ויצחק ועקידתו. דפי הגדת־פסח. אותיות הם ותווי נגינה.

האם חזר קסטל ירושלימה עם ראול דופי בלבו, והוא כותב אגדותיו ב־רמזי קווים ? לא, הוא חזר אל כור מחצבתו, כי כאן הכל אליגורי, ל־

צורות ודמויות יש דינאמיזם וריתמוס פנימי, הן אותיות ולא גוף או דמות־הגוף, הן מרומזות בקווים עד כדי הפשטה. אין צורך להכביר תיאור ו־סיפור־מעשה פלאסטי, כי הרמז דיו ללחוש את הסוד ששתיקותיו אומרות יותר מאשר דיבוריו.

הוא לא חזר עם ראול דופי, אלא עם פול קליי שקבע את הכלל, כי „האמנות איננה מוסרת את הנראה ל־עין. היא יוצרת אותו". ויש מן הדמיון בין „הכיפה הגדולה" של קליי ובין ציבורי הבניינים שברקע תמונתו של

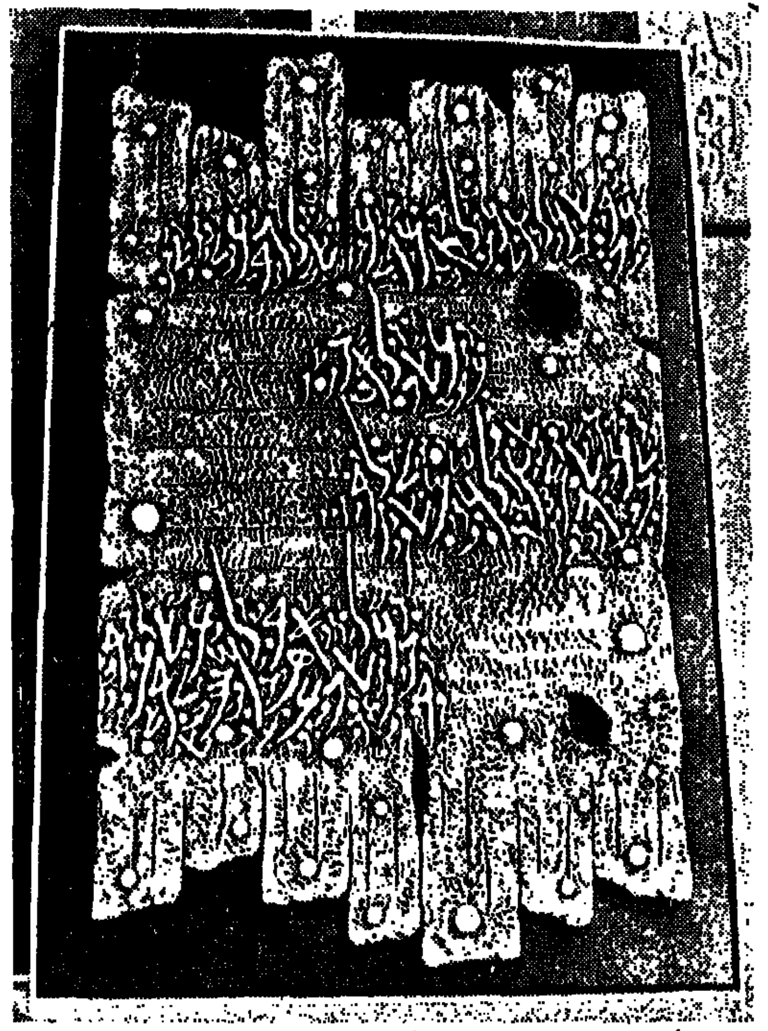

„מגילת הזהב" — אטיוד לתמונה במשכן נשיאי ישראל

קסטל בשם „סדר ליל פסח", אלא שההבדל ביניהם הוא שהראשון גילה את אור המזרח בביקור קצר בחופי צפון־אפריקה ואילו האחרון, אור ה־מזרח הוא אצלו מלידה, ירושה אטא־וויסטית מדורות. על־פי זה הוא יצר את האמנות שלו בתריסר השנים אח־רי שובו כשההקבלות הן גם עם חואן מירו הסוריאליסט, התולה על ואינו מדביק אל הרקע את יצוריו ותצו־רותיו הקאליגרפיות.

●

תריסר השנים אחרי שובו מפאריס לחלוקה מוגדרת וכמעט שווה במשך־זמן כשמסתמן היטב, לקראת מה קסטל הולך. בין „התקופה הפר־סית" ובין תקופת „הללויה" — כפי שהוא מגדיר את ציורו במחצית ה־שניה של שנות ה־40 — המכנה ה־משותף הוא התירה ליצירה ייהודית הצומחת באופן טבעי מן הקרקע ש־תחת רגליו, מעברה של אדמה זו, מאקלימה וההיסטוריה שלה.

תריסר שנים אלה הן פרוזדור למה שבא אחריהן כשהאתגר הוא החומר המצוי כאן, שעליו הוא רוצה להשליט את רוחו, בעוד שהרוח היא מורשת הכתב הטבועה בו שאת גירסותיה הוא

נותן לאחר זמן במאות אופנים שונים ומשונים.

בשנים אלה הוא עולה ויורד בין צפת וטבריה, בין צלילות מימיו של ים הגליל ובין ערפילי המיסתורין של עיר המקובלים. ובדרך הוא רואה את טרשי הבזלת כתצורות אין סוף וב־חום הטמון בהם מעת היותם לבה רותחת. בזלת זו היא האתגר, ליצור אמנות מן הלא־נראה לעין. את הדבר הזה הוא עושה מזה כחצי יובל שנים. ואם עשייתו נראתה לרבים במשך שנים כמין מאניריזם, כפרישה לדרכי ביטוי מלאכותיות, לשובה ומשוגה של תועה בשבילים צדדיים, הרי בסופו של דבר הוכנה דרכו לפי עקרון ה־„אני מאמין" שלו, „להפיח רוח־חיים בחומר, כי החומר הוא הנשמה ורוח האלהים שבאדם".

אנו רואים שהבזלת נושמת תחת ידיו, היא קמה לתחיה. הוא נוטל מאבני המקום כמו בחלומו של יעקב ושם אותן מתחת למראשותיו. וכך הוא מקים מפעל מונומנטלי של יצירה אמנותית, מונומנטלי גם בהיקפה ולא רק במהותו. הוא תוחה על החומר כמו שתוהה חכם־הנפש על יצור חי, טוחן את האבנים ועושה עיסה ולש ומעלה שכבות עבות מעיסה זו על הבד והן עוטות צורות של שקע ו־בליטה ושל לוחות־חרס שסופרי המל־כים בזמנים קדומים חרתו בהם חריתת כתבם.

אלה התבליטים שכללי הציור שולי־טים בהם, עם שהוא מערב בעיסה את צבעיו הנותנים לה מונוכרומיזם בעל שקיפות הנוטלת מכובדו של החומר ועושהו קליל יותר ועם שהוא מעלה קומפוזיציה צבעונית על התצורות ה־בולטות שלרוב נראות כקליגרפיה עתיקת־ימים או כתווי מוסיקה. הוא פוצע לפעמים את ה„בד" ומרפט שו־ליו או פותח בו חלונות מעוגלים, או מוסיף לריקמת המישטח תאים וערערים של טורקיז, כחול־אוורי, או וורוד, כאילו היו אלה תאי עורו של יצור אנושי חי.

יש לו מגילות בכתב־יהדות, ספרי תורה בכתב אשורי עתיק, תבליטים כשלדי עצמות, סתם „תבליטי בזלת", מופשטים או תיאוריים לובשי דמויות שעד כמה שהן כדמות־הגוף הן סך הכל כתב־יד על קלף או על לוח, חרות או מובלט בעובי של חבל. גירסאות רבות מהם נראה בתערוכה בזהב ובכסף, באדום ובכחול.

נראה את האותיות הכבדות וה־קלות, הדמויות המזרחיות הזקופות בעלות הגיזרה הדקה. לכולם, לכל אחת מהן, שם בעל בשורת מצדו של האמן הרואה עצמו כאיש־ביניים בי־נינו ובין מעבי זמנים קדומים שלא השאירו עקבות רבים והוא משחזר בשבילנו ומעמידן לנגד עינינו.

כאשר חזר קסטל מפאריס ב־1939 הוא נשא נפשו ליצירת אמנות ארצ־ישראלית אוטנטית והצהיר על רצונו זה. הוא לא הקים אסכולה ולא ניסה להפיץ רעיונותיו והתהלך עם הרהורי וסודות לבו בודד בתוכנו. אך יצירתו היא אולי מורה־דרך גם לאחרים ב־סגולותיה הטכניות, באופן עשייתה ובהישגיה המרשימים.

ספק אם היא אסכולה לקולקטיוו של אמנים. זוהי יצירה של אמן דגול הבורא עולם משלו שאין ולא יכול להיות לו אח ורע. החומר הוא שלו בלבד וגם הנשמה שהוא מפיח בו. ציוריו כבש עשרות מוזיאונים ומאות אוספים בעולם והוא כולו תהילה ל־משה קסטל.

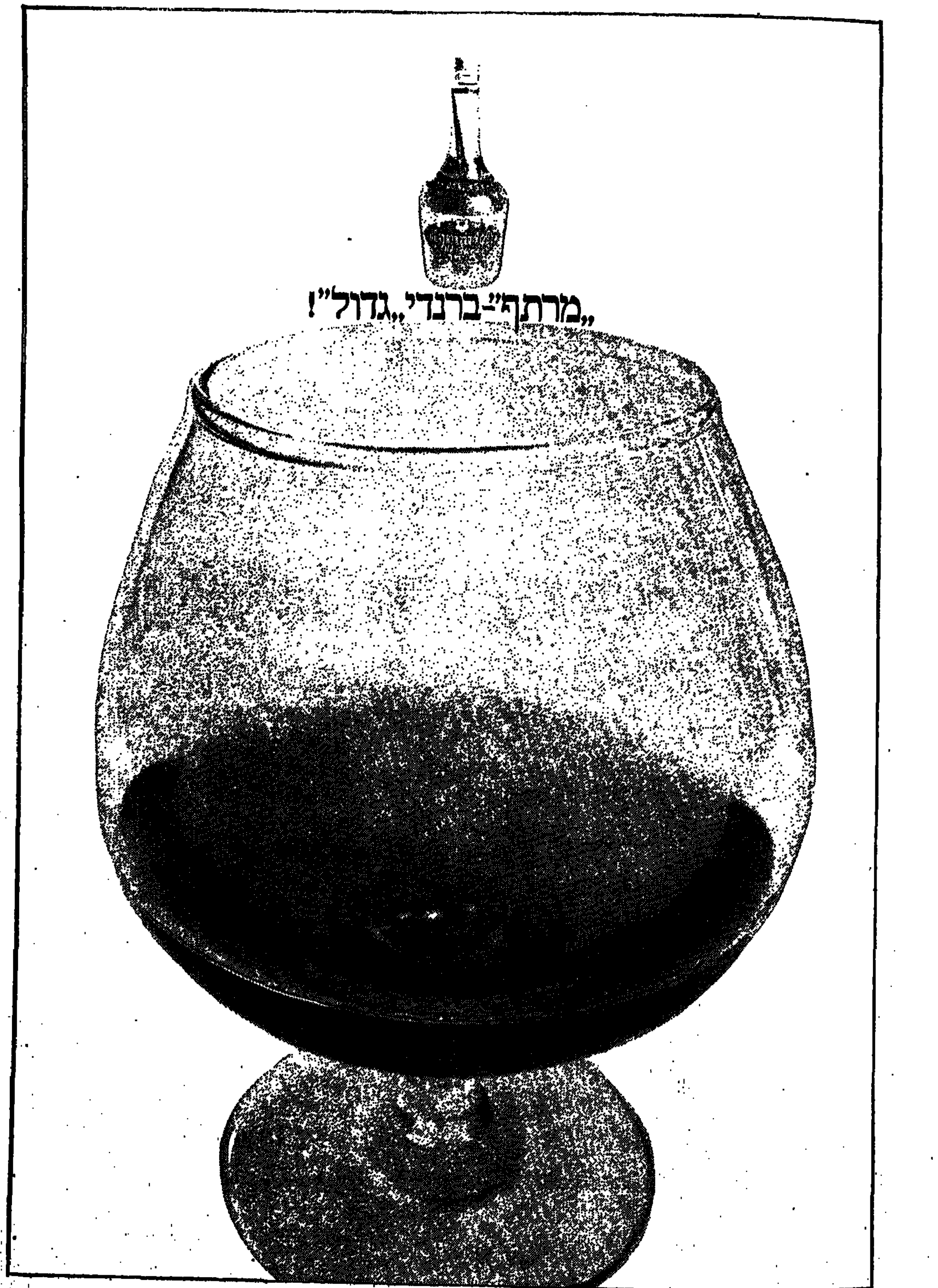

רישום א. אריאלי

גם הן

משתמשות בתכשירים לטיפוח העור ולאיפור של הלנה רובינשטיין

אילנה רובינא — זמרת

יונה אליאן — שחקנית

חניתה צנטנר — דוגמנית

מיכל טל — זמרת

ג׳ווי כץ — זמרת

שוש עטרי — קריינית רדיו

ליאורה לפידות — דוגמנית

מירי אלוני — זמרת

אביגת רוזנטל — דוגמנית

שושיק שני — שחקנית

עדנה לב — זמרת

רבקה מיכאלי — שחקנית

דרורה חבקין — מלחינה וזמרת

ריקי גל — זמרת

HR
הלנה רובינשטיין
היופי בפעולה

במרכז ההדרכה של הלנה רובינשטיין, בשדרות קקיל 94 ת״א, ניתן יעוץ והדרכה חינם באיפור ובטיפוח העור בימי ב׳, ג׳, ו־ד׳ בשבוע בין השעות 3.30־6.00 אחה״צ

צחוק בקו

„גנרל! כשאתה אומר שפצצות הגרעין שלנו יכולות להשמיד את העולם כנוה פעמים, אינך יכו
להתבטא ביותר דיוק? פעמיים? שלוש?...״

„הבעיה שלך היא שאתה חי בעבר״

„פשיטת רגל מוסרית? אח! לרגע חשבתי שכבר...״

„כמובן שאני זוכרת אותך. אני לעולם לא שוכחת שמלה״

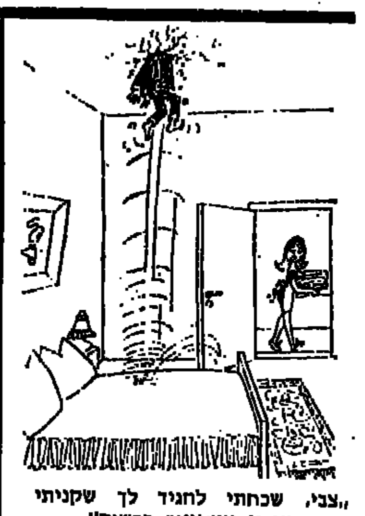
„צבי, שכחתי לחגיד לך שקניתי מזרני גומאוויר חדשים״.

„בוקר טוב גברת. זה סקר. באיזה ערבים בשבוע אתם יוצאים?״

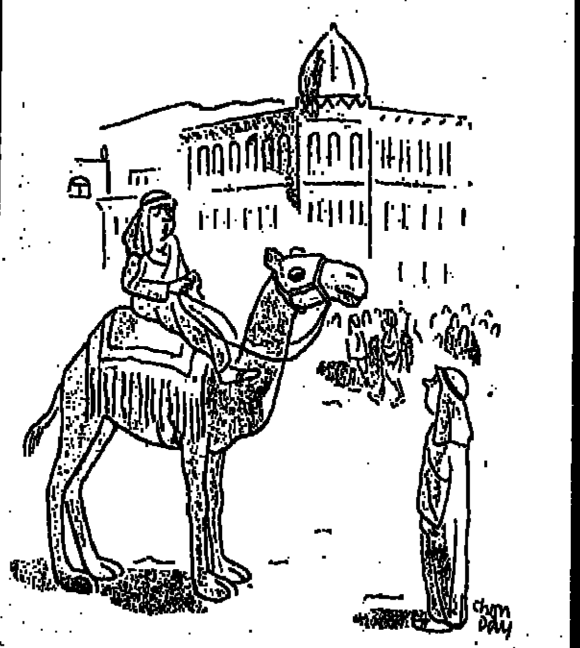
„אשתי לוקחת את הרולס־רויס, בתי את הקאדילק, בני את היגואר — ואני נשאר עם הזיפת הזה!״

„הוא יהרוג אותי! לא הכנתי עדיין ארוחת־ערב בשבילו!״ (קוויק)

„בעלך יצא עם אחרת. זו הודעה מוקלטת״.

כיבוי דליקות נפט תת־ימיות

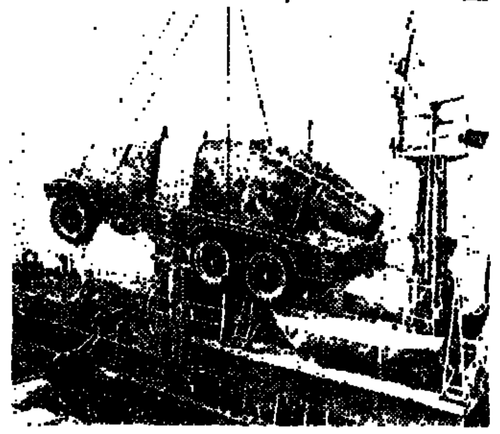

באהור, בריה"מ

בעוד בארות הנפט באבו־רודס מוסיפות לבעור נמסר על כיבויה המוצלח של דליקה שפרצה בבאר תת־ימית באי המלאכותי בשדות הנפט של באחור אשר בים הכספי.

האש הפכה לתופת. בעלת מימדים של הר געש כאשר באר נפט רבת־עוצמה פרצה את בלמיה.

מכבי האש הסובייטיים נזקקו למידה רבה של אומץ ושל ידע טכני. נכנסו לפעולה ספינות מיוחדות לכיבוי אש חמתוות חלק של הצי הסובייטי בים הכספי, וכן יחידות המשתייכות ל„כספמורנפט", המוסד החולש על כל יחידות כיבוי האש באיזור זה של בריה"מ.

לבסוף היתה ידם של מכבי האש על העליונה. אחרי שהגיע ציוד מיוחד, הנראה בתצלום. וזהו מכונת כיבוי דמויית מנוע סילון, הפועלת על ידי גאז ומים.

ברגל שמאל

רואיסבורג, גרמניה

„אדוני קם ברגל שמאל ו־עתה הוא מנסה לכלות את מצב־רוחו הרע בנו", אמר שרטט טכני ל„בוס" שלו. כ־תגובה על כך פיטר אותו מעסיקו בו במקום.

הפקיד המפוטר פנה לבית הדין לעבודה בדואיסבורג ו־תלה פסק: מי שמותח ביקו־רת על מצב־רוחו של בעל־הבית אינו יכול להיות צפוי לפיטורין בשל הערתו זאת.

דמים תרתי משמע

לכסינגטון, ארה"ב

בעבר היו קונסים את עברייני התנועה בלכסינגטון (מאסאצ'וסטס) בקנסות של שלושים דולר או שלושים ימי מאסר. עתה הנהיגו ב־עיר זו ברירה נוספת בעד עבירות תנועה קלות: דמים — תרתי משמע. בנק הדם בלכסינגטון מוכן לקבל תרו־מת דם במקום כסף והוא עושה עסקי זהב.

ומה שלמעלה הוא למטה

גריטון, שוייץ

המראה המרטיט של מחליקי סקי מרחפים נעשה עוד יותר מרגש הודות לצורת חדשה של הספורט הזה ש־הופיעה בהרי האלפים של שוייץ.

קבוצת מחליקי סקי אקרובטיים עוצרים את נשימתם של צופים נלהבים על־ידי מבצעיהם הנועזים. שניים מן הלהטוטנים האלה, נראים בעת ביצוע היפוך־ראש באויר.

הנסיכה מגלה סודות מהחדר

„צר לי, שבאנגליה אין הסקה מרכזית באותה מידה שקיימת בארצות הברית", אמר הגבר. „מפיו של יורש עצר בריטי יכולתי לצפות למשהו יותר מקורי", ענתה הגברת. הדו־שיח ה„מעמיק" הזה התנהל באחד מערבי החורף בשנת 1930 בלונדון והוא מופיע בספר „האישה שאהב" מאת ראלף ס. מאר־טין. ספר זה יזכה בודאי בתפוצה רבה, משום שהוא עוסק בשערוריה הרומאנטית ביותר של המאה, והוכתב על ידי בסי ואליס, הדוכ־סית מוינדזור.

שנה אחת אחרי מות בע־לה, אדוארד הדוכס מוינד־זור, שהיה גם מלך אנגלית, החלה הנסיכה לגלות את ה־סודות של האהבה הגדולה. בזמן פגישתם היה כבר ל־גברת ואליס־סימפסון נסיון רב: מאחוריה שני בעלים ומאהבים אחדים.

האזרחית האמריקנית, ילי־דת שנת 1896, מודה, כי עוד בימי ילדותה חלמה על נשואין עם יורש־עצר אנג־לי. ואכן עמדה בדיבורה ואף גרמה למשבר בברי־טניה. ב־10 בדצמבר 1936 התפטר אדוארד, שהיה בינ־תיים למלך, מכס מלכותו, על מנת לשאת לאשה את בחירת־לבו שנתגרשה בפעם השנייה.

הספר מגלה, כי אחרי ש־עזבו את אנגליה, השתתפו הדוכס והדוכסית במסיבות רבות רמית־דרג, לאו דווקא לשם הנאה, אלא כיוון ששימשו תפאורה לחברה ה־גבוהה במדינות רבות. גם הנשואין עצמם לא היו כה רומאנטיים — הדוכס „היה כה ביישן בענייני מין לגבי כל הנשים".

העובדה שהדוכסית הוצי־אה לשוק ספר המכיל סו־דות כה אינטימיים, יש לת הסבר בצידה: בני הזוג וינדזור חיו תמיד מעל ל־יכולתם הכספית ועתה מוד־אגת האלמנה לרמת חייה ואף לבריאותה.

ארבע כנפות תבל

חזר על מיבצע ארכימדס

אתונה

ידיעותיו של ארכימדס ב־פיסיקה ומתימטיקה מדהי־

מות עוד היום את המדענים. הכללים שקבע משמשים עד היום אבן־היסוד לעבודתם של מהנדסים ובעלי־מלאכה: מנוף, גלגלת — אוירקה!

גם בתולדות המלחמה חש־איר ארכימדס את רישומו. מסופר, כי כאשר שמו ה־חיילות הרומיים בשנת 213 לפני הספירה מצור על ה־עיר סיראקוז בסיציליה, כדי לכבוש את המושבה היוו־נית, עמדו התושבים היוו־ניים של העיר על חומותיה. כשהתקרבו הספינות הרו־מיות למרחק מאה מטר, הרימו היוונים שעל החומה לפתע מגינים נוצצים, ש־היו לפני כן מוסתרים מעיני הרומאים. המגינים החזירו את קרני השמש ומיקדו או־תן לעבר דפנות הספינות והציתו אותן.

כעבור מאות שנים החלו היסטוריונים לפקפק באמי־תות סיפור זה משום שלא נשארו שום פרטים על ה־מיבצע, אם כי אדריכל ו־מתימטיקאי יווני במאה ה־ששית לספירה היה סבור, כי אכן ביצע ארכימדס את המעשה הזה: הזכוכית ו־המראה היתה ידועה ביוון בימי ארכימדס. השאלה הי־תה, האמנם יכול היה אר־כימדס לייצר מראות בגודל הדרוש למטרה זו.

עתה חזר על המיבצע ה־זה המהנדס היווני יואניס סאקאס כדי לטהר את שמו של ארכימדס בעיני המפק־פקים. המומחה בן ה־48 ל־אנרגיה של קרני שמש סבור שארכימדס לא השתמש ב־מראות זכוכית אלא במראות נחושת. ואמנם בניסוי שערך בעזרת 70 לוחות מלוטשים עשויים נחושת, הצליח לה־צית ספינת עץ מרוחקת ב־זפת. כך, סבור סאקאס, הת־חוללה הדראמה לפני 2186 שנים.

מלכות היופי במרוץ לביבות לבבי

לונדון

מלכת היופי של אירופה אמקה גרוט מהולאנד, מלכת היופי של אנגליה גיי ספינק, נערת הזהב של הבי.בי.סי. פאט קילינג ומלכת ה„טיימס" פם קאלוור, מתכוננות לתחרות מירוץ מחבתות עם לביבות. התחרות נערכת מטעם אחת המסעדות המפוארות של לונדון.

חברות הביטוח משלמות

להירושל, צרפת

בשום דירה בעולם אין ואי חיים סוערים כדוגמת החיים המתנהלים בדירתו של סייר סוברו (להירושל). זו הפעם ה־34 נעצרה משאית על יד ספתו של בעל־הבית. מכיון שביתו שוכן בקצה עיקול חד בכביש, חייב הוא להיות מוכן לכך, כי במזג אויר חורפי, כאשר הכביש חלק, תתנגש משאית בביתו.

עד כה נחתו בביתו 31 טונות חיטה, 80 אמבטיות חדשות ו־20 טונות סרדינים. אין בעל־הבית מוצא כל הט־רדה בכך, שיש צורך לתקן מדי פעם בפעם את ביתו. „חברות הביטוח משלמות", הוא אומר וצוחק. ולעתונאי, שראיין אותו אחרי המקרה ה־34, אמר: „להתראות. עד הפעם הבאה!"

רווח והצלה לקאבוקי

טוקיו

אין ספק, כי אחת האמ־נויות היפות ביותר בין ה־אמנויות מעתיקות של יפאן היא — תיאטרון קאבוקי, שנולד בתקופת אדו והמהווה שילוב של שירה, ריקודים ותיאטרון. בתקופה האחרו־נה נשקפה סכנה לצורה אמנותית מיוחדת זאת מצד ההתפתחות התעשייתית של הקיסרות. זאת משום שב־תיאטרון קאבוקי היו מוס־רים את רזי האמנות הזאת מאב לבן, מדור לדור. שי־טה זאת הקשתה באחרונה מאוד על גיוס אמנים.

לשם פתרון הבעיה הזאת הוחלט עכשיו לשים קץ ל־מסורת בת שלוש מאות ה־שנים: תלמידי קאבוקי החד־שים יוכלו לבוא מכל משפ־חה, בלבד שיגלו מסירות של ממש לאמנות הזאת.

טובות השתים מן האחת

לונדון

האחיות התאומות דורותי מארגארט ואליזבט מארי מהעיר האנגלית גירסבי גריינג' מציירות בצוותא זה 50 שנה. שתי הגבירות הזקנות נתפרסמו בכל האיזור הודות לציוריהן והציגו לעתים קרובות את פרי ידיהן בגלריות לאמנות של הערים הסמוכות.

נושאיהם של הציורים הם על פי רוב בעלי־חיים, והתאומות מציירות בדיוק כה רב עד כי רבות מן התמו־נות משמשות לאיור ספרי טבע לשימוש בבתי־ספר תיכונים.

„אנו כה רגילות לצייר יחד", אמרה אחת האחיות, „עד כדי כך שאף אחת מאתנו לא תצליח עוד להוציא מתחת ידיה ציור שנעשה על ידה לבד".

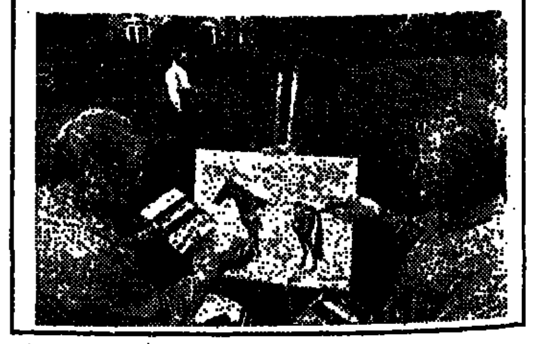

הצעות מיוחדות למערכות סלון מקסימות

‎-.2,225 ל"י עד ‎-.4,001 ל"י

MICKY – מערכת ישיבה מודולרית. בסגנון חדש לצעירים. בבד קנווס או דנים (ג'ינס) 5 כורסאות + שולחן (הופכות ל־3 מיטות) ‎-.2,630 ל"י

SNOBBEN – מערכת ספות. מרופדת כולה בקורדרוי חום או צמר עם פסים ב־4 צבעים. כריות הגב, המושב והצד דו־צדדיות. ספה תלת מושבית, דו־מושבית וכורסא ‎-.3,732 ל"י

SWING – כורסאות מודולריות. נוחות ביותר בקורדרוי חום, אורנג' או ירוק. 5 כורסאות + שולחן תואם (המשלוחים שיגיעו במרץ ואפריל נמכרו. למזמינים עתה אספקה במאי) ‎-.2,435 ל"י

BAMSE – מערכת סלונית מודולרית אוריגינלית בסגנון צעיר. בבד ג'ינס בצבע כחול וגם כחול או ורוד עם פסים. כריות דו־צדדיות נפרדות למושב ולגב. (המשלוחים שיגיעו במרץ ואפריל נמכרו. למזמינים עתה אספקה במאי). מערכת המורכבת מספה תלת מושבית, דו מושבית + כורסא ‎-.2,225 ל"י

NYA KLACKEN כורסאות מודולריות יוצאות מן הכלל. במסגרות לבנות עם כסוי מבד קנווס נפלא עם פסים, בצבעים מרהיבים. 5 כורסאות + שולחן תואם ‎-.4,001 ל"י

מערכת ספות בבד דני אוריגינלי נהדר. מרופדת כולה, עם כריות דו־צדדיות נפרדות למושב ולגב. דגם ST 11. אפשרות בחירה ל־2 סוגי בד. אספקה מידית. (נותרו במלאי 9 מערכות בלבד. לא ניתן להזמין מערכות נוספות). ספה תלת מושבית + ספה דו מושבית ‎-.2,980 ל"י

כורסת ספארי המפורסמת מרומדק באיכות מעולה מקנווס טבעי. המסגרות בלק חום, צהוב ואדום. וזהי הצעה מיוחדת חד פעמית. המלאי מוגבל מהרו!

‎-.312 ל"י*

מספר פריטים ניתן לקבל באספקה מידית. פריטים אחרים במידה ולא צוין אחרת. ניתן לקבל ממשלוחים העומדים להגיע.

המחירים בהזמנה קבועים מלבד במקרה של פיחות או שינויים במכס.

דניש אינטריורס

תל־אביב, רח' טרומפלדור 26

רמת־גן, דרך ז'בוטינסקי 104

ירושלים, רח' הסורג, מול בנק ישראל

חיפה, אחוזה רח' חורב 53

באר־שבע, פסג' אוניקו.

באור־ורשבסקי

מבחר סרטי השבוע

ז. אהרון

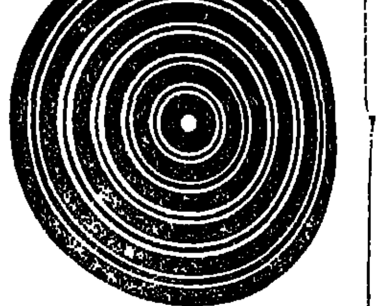

כדאי לראות

✱✱ „אורות הכרך" („דיזנגוף", תל־אביב): שנת ייצור: 1931. סוג א.ט. קומדיה קלאסית משל צ'ארלי צ'אפלין, כטעמו המשומר כשל יין משובח משנות בציר טובות, המשתפר עם השנים, וראוי להתבשם בו מדור לדור. „אורות־הכרך", היצר על־ידי צ'אפלין בכותרת־משנה, כקומדיה־רומאנסה־בפאנטומימה, ועלילתו מספרת על הנווד המוקיוני (צ'אפלין) המתאהב במוכרת־פרחים עיוורת, ובאהבתו ומסירותו הוא מחזיר את מאור עיניה. מזיגה נפלאה של פאתוס אנושי וחדווה קומית; של „סלפסטיק" ורגש; כל צחוק פרוע מהול בדמע. לא להחמיץ.

✱✱ „אדי הבלש" („פריז", תל־אביב): מוקדש בכשרון ובחיבה לזכרו של האמפרי בוגארט המנוח, אליל הבד משנות ה־40; לזכר שוטרי־החרש הפרטיים שגילם, ולזכרם של הסרטים הבלשיים הישנים שחלפו עברו מן העולם. סאטירה נוסטאלגית רעננה, המעוררת לחיים ז'אנר מת, ומתרפקת בליגלוג חביב ובגעגועים, על איכותו הבידורית הבלתי־יומרנית. רישומו של הסרט האנגלי הוא כשל עבודת־צוות מעולה, ששותפיה — הבמאי הצעיר סטיפן פרירס, התסריטאי נוויל סמית ולהקת משחקיה — נתנו את מיטבם במסירות והנאה. כדאי לשים לב במיוחד למשחקו המבריק של אלברט פיני („תום ג'ונס") בדמות מנחה־בדרן במועדון־לילה, המממש את הפאנטסיות הבלשיות שלו למציאות סהרורית. גם משחקם של שאר כוכבי הצוות — בילי וייטלאו, ג'יאנם רול, פראנק פינליי — ללא רבב.

✱✱ „דואל" („תכלת", תל־אביב): חלום־בלהות מציאותי, האורב לכל מחזיק־בהגה: הכביש הפתוח כזירה תוקפנית של התגוששויות־כוח אלימות. שני כלי־תעבורה — מכונית פרטית ומיכלית־דלק מפלצתית — נעים על כביש בינעירוני שומם בדהרת־טירוף רצחנית ויוצרים נוכחות קולנועית מחשמלת. סרט עלילתי ראשון של במאי טלוויזיה אמריקני צעיר, סטיבן שפילברג. קולנוע מרתק, עם דניס וויבר (מקלאוד מה־טלוויזיה).

✱✱ „מי אשם ?" („ארנון", ירושלים): סרט כמו־דוקומנטרי של הבמאי הבריטי הצעיר, קנת לואץ' („קס"), בנוי כתחקיר סוציאלי ומבוסס על מחזה־טלוויזיה מאת דיוויד מרסר, על הידרדרות מצבה הנפשי של נערה בריטית, בת מעמד־הפועלים, ליצור סכיזופרני תשוש־מרפא. העיון הנוקב רואה בהתפוררות הנפשית של גיבורת הסרט, הנמחצת ומתפוררת מבפנים בלחץ כוחות מבית ומחוץ — תוצאה בלתי נמנעת של שיטת חינוך מעוותת, המשולה לדיכוי רוחני ומוסרי על־ידי הורים זעיר־בורגנים; ושל מחדלי שירותי הבריאות הממלכתיים, המשלימים את מלאכת ההרס הנפשי הנגרם בתוך התא המשפחתי. כמו ב„קס" הנפלא לפניו, משחק האנסמבל המקצועי־למחצה הוא „נס" קטן של דיוק, טבעיות ואמת בתוך הריאליות השלמה והאמינה שיוצר לואץ' בסרטו המדכא. סיפור אנושי מזעזע בפשטותו הבלתי־אמצעית, ובאמת. מסמך־חברתי נוקב ומעורר.

✱✱ „נשיא על הכוונת" („ארמון", חיפה; „רינה", חולון; „עצמאות", בת־ים): בשנת 1962 זממו וביצעו שרידי מחתרת האו.א.אס. התנקשות־נפל בחיי גנראל דה־גול. קבוצת החותרים הקיצוניים גזרו את דינו של נשיא צרפת למוות על ש„בגד באידיאלים הפטריוטים של עמו" בהעניקו עצמאות לאלג'יריה. הם שכרו רוצח מקצועי לביצוע גזר הדין. סביב גרעיניה של פרשיה זו חיבר העתונאי־הסופר פרדריק פורסייט עלילת־מתח פוליטית, שהיתה לרב־מכר עולמי („יום התן"), ו„מייסטר" קולנועי ותיק, הבמאי פרד זינמן ביצע מלאכת־מחשבת בהעברתו אל הבד בהצלחה מרשימה. מרתק.

✱✱ „צ'ארלי ואריק" („עדן", ירושלים): סרט מתח ופעולה עשוי־היטב, בידי הבמאי דון סיגל („הארי המזוהם"). כניסה האופנה הבלתי־מוסרית החדשה של סרטי „הפשע משתלם": הפושע זוכה הן בשלל והן באהדת הצופה. הקומיקאי המצויין ואלתר מאתאו, המגלם תפקיד „רציני" לראשונה בקריירה הקולנועית שלו, „מתלבש" ככפפה על דמותו של שודד־בנקים קטן, הנוטל, בעל־כורחו, סכום דמיוני בלתי־צפוי מכספת בנק קטן בעיר־שדה במערב ארצות־הברית, ומסתבך בעימות כפול — עם החוק ועם זרועה הארוכה של המאפיה. מאתאו מפתיע במשחקו הדק והאירוני, וסיגל בונה את סרטו במקצועיות על מתח בלתי־פוסק.

✱✱ „אני אוהב את גרושתי" („אשל", באר־שבע): ג'ורג' סיגאל הסימפטי חותר בהתמדה עיקשת לזכות מחדש בחסדי אהבתה של גרושתו (סוזאן איינספאק), בסרטו החדש של פול מאזורסקי („בוב וקארול וטד ואליס"), שכתב את התסריט. הפיק וביים קומדיה רומאנטית על זוג יהודי מודרני מבני המעמד הבינוני העליון בקליפורניה, אשר אין בו כל סמני היכר ליהדותו, זולת שמו. עלילת הסרט בנויה על סיטואציות מתוחכמות, שמרביתן מוקדשות לחיזוריו הבלתי־נלאים של הבעל־הגרוש. הסרט משעשע, מבויים בסיגנון, כמוצר־איכות מסחרי. ויש בו „פואנטות" שנונות של סאטירה מעמדית מתונה ו„הפי־אנד" רגשני ויפהפה. בסך־הכל נחמד.

✱✱ „הכמהים לאהבה" (כסר־ורבורג): מלודראמה רומאנטית על מאבק נפשי ואהבה טראגית של שני מוכי־גורל בבית־מחסה אנגלי, שדייריו מרותקים לעגלות נכים. בראיין פורבס („מלך עכברוש"), שביים בעידון וברגישות. סוחט דמעה או שתיים, אך סיפור האהבה ה„אחר" שלו, וצמד נאהביו המשותקים — מאלקולם מקדואל („התפוז המיכני") ונאנט ניומן המצויינים, אינם גולשים לבאנאליות סאכארינית.

סרטים אחרים

✱ „אהבת־החיים" („פאר", תל־אביב): היא — גלנדה ג'קסון — אנגליה, גרושה, עצמאית. שנונה ולהוטה להפיג בדידותה בהרפתקת־אהבהבים בלתי־מחייבת. הוא — ג'ורג' סיגל — אמריקני בלונדון, נשוי, מצליח, עדיין צעיר, מחפש „קצת סקס" מן הצד. צירוף „שאיפותיהם" של השניים [illegible]. בסופה של פרשייה, יקח רומאנטי מיטושש במקצת, כי אין לעקור מראש את ההסתבכות הרגשית. הכרוכה בהומור על „קשר פיזי טהור". בד בבד מאפשרת הסיטואציה השיגרתית לצמד המצויין ג'קסון־סיגל, להתפרק יחדיו — תרתי־משמע — בסיגנון קליל, מלוטש ומהנה. הבמאי מלווין פראנק עידכן את המתכון הישן של הקומדיה־הרומאנטית בתוספת תבלינים מפולפלים ודיאלוג תוסס ופיקאנטי ברוח־הזמן. משעשע.

✱ „ליידי שרה בלוז" („רון", ירושלים): גירסתו של הבמאי הקנדי סידני ג'יי פיורי, על פרשת חייה, זמנה הסוער (שנות ה־30) ומותה ללא עת בשל התמכרות לסמים, של הזמרת הכושית האגדית, בילי הולידיי. מתוך ים ההבלים והקלישאות השדופות, נוצצת כיהלום מלוטש, הופעת זמרת־שחקנית, דיאנה רוס, המגלמת את רעיונה שלה על בילי הולידיי, שאולי אינו כה נאמן ואותנטי לדמותה וקולה של הזמרת המנוחה, אך עומד בזכות עצמו ומתפתח בכשרון ובכנות רגשית. ובסופו של דבר נשאר חרות בזכרון כמשאב בלעדי של עוצמה, בסרט שטחי, הנותן פירוש חד־מימדי לדמות טראגית, שכרעה והתפוררה בלחץ הדיכוי השוחק של חברת הגזעים האמריקנית.

✱ „משחק המינים" („צפון", תל־אביב): מהתלה מלחמתית מאנגליה, מבוססת על סיטואציה לעוסה אחת, החוזרת על עצמה בוואריאציות חבוטות: זכר בריטי, מחופש לאשה, מתרוצץ על־פני צרפת הכבושה בידי הנאצים, כשהוא [illegible] במהתלה ענקית של [illegible] שכלות ומאות־נכריות [illegible]. גיבור הפארסה העממית (גואידה, רני [illegible]), הוא חקיין־נשים מוכר מצוגי הטלוויזיה בבריטניה. כאן הוא משתבך בהרפתקת בריחה, ועומד בכבוד בחיזוריהם הנמרצים של קציני ס.ס. וגסטאפו. לגרות המרומז בשמו העברי של הסרט, אין לצפות לעיסוקים מיניים לוהטים. [illegible] הסרט „נקי" ותמים מסקס, וכמתכונת ההומור הטלוויזיוני שלו מתאים — [illegible] — לילדים.

✱ „מי רצח את שיירה ?" („בת־ים", בת־ים): תעלומת רצח המתרחשת על יאכטה מפוארת בחוף הריביירה, ומספקת סימני־שאלה ונגועים בסיטונות. החשודים בכוח — כחצי תריסר דמויות זוהרות. אנשי תעשיית־הסרטים ההוליבודית, שצל אפל מן העבר מעיב על כל אחד מהם. פיענוח התעלומה הגדולה — והעלילות־המשנה — מזכיר תשבץ בלשי מיושן נוסח אגאתה כריסטי. גדוש מלל ועמוס פרטי־פרטים לעייפה. ג'יימס קובורן; ג'יימס מייסון; דיאן קאנון; ראקל וולש; ריצ'ארד בנג'מין.

✱ „רוצחי המימסד" („דימונה", דימונה): הבמאי הצרפתי הוותיק, מארסל קארנה („ילדי גן העדן"), העמיד את המשטרה על ספסל הנאשמים באשמת רצח. מאבק אידיאליסטי בין הטוב: מצפונו של היחיד היוצא למלחמה דון־קישוטית בטחנות הצדק הנרמס לעפר — והרע: משטרת ברוטאלית, שלטון מושחת ומנגנון חשוך שאינו נרתע משימוש בכל מעשה תועבה להדיפת האיום על שמו ועמדות־הכוח שלו. מיושן בסגנוני, תמים ופשטני כדרשת־מוסר חגיגית. עם ז'אק ברל, קאתרין רובל.

RICOH 500 G
המצלמה היחידה במחיר זה
בעלת שפע אפשרויות כה רב

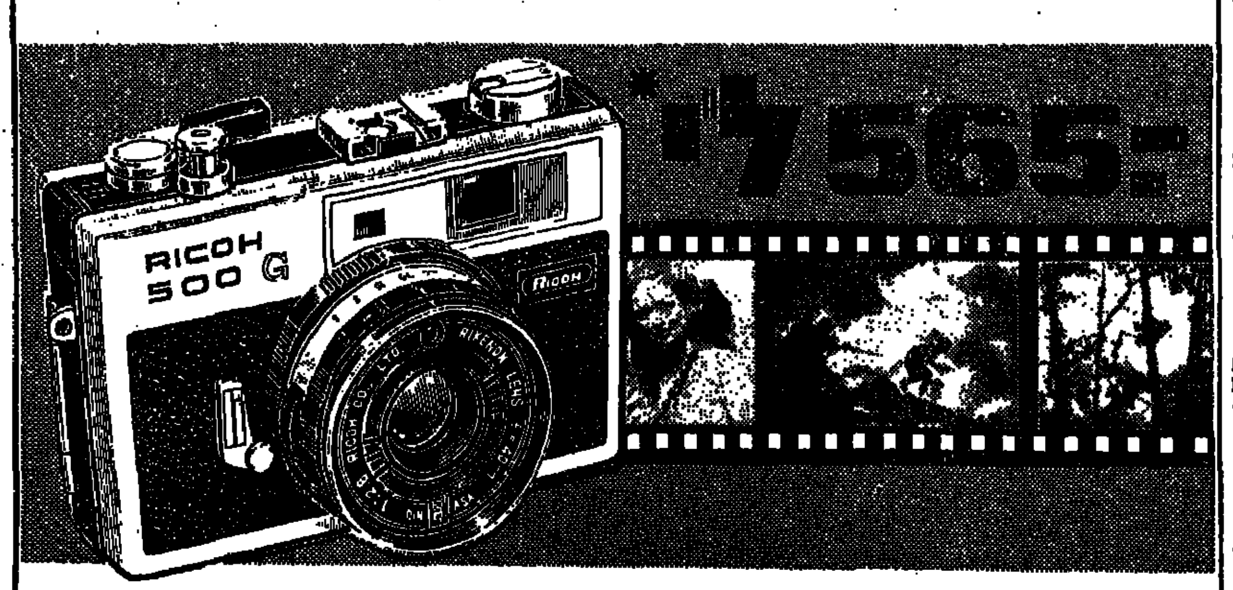

RICOH 500 G

✱ אוטומטית מלאה או לא אוטומטית.
✱ צילום בצבעים או בשחור לבן.
✱ מד מרחק אוטומטי בשיטת תדמות הכפולה.
✱ צילום עצמי.
✱ אפשרות חיבור לכל סוגי מבזקים.
✱ מהירות חשיפה עד 500 + B.
✱ סרט 35 מ"מ רגיל ל־36 תמונות.
✱ אחריות לשנה עם שרות בינלאומי.
✱ שרות ריקו מוסמך בישראל עם מלאי של כל חלקי חילוף.
✱ מיוצרת ע"י קונצרן ריקו היפני בעל המוניטין העולמי בייצור מקרני 8 מ"מ, מסרטות, מצלמות, מצלמות רפלקס ועוד.

✱ מחיר מומלץ לצרכן.
להשיג בחנויות הצילום המובחרות

סוכנים בלעדיים בישראל:
הדר סוכנויות לצרכי צלום בע"מ
ת.ד. 21103, תל־אביב.

·עלון הסבר מפורט בעברית ישלח לכל דורש.

פרסום לב

הצעה AMBIOPHONIC

סופר סטריאופונית שלא תוכל לעמוד בפניה.

מערכת 4D אמביופונית של פילוט

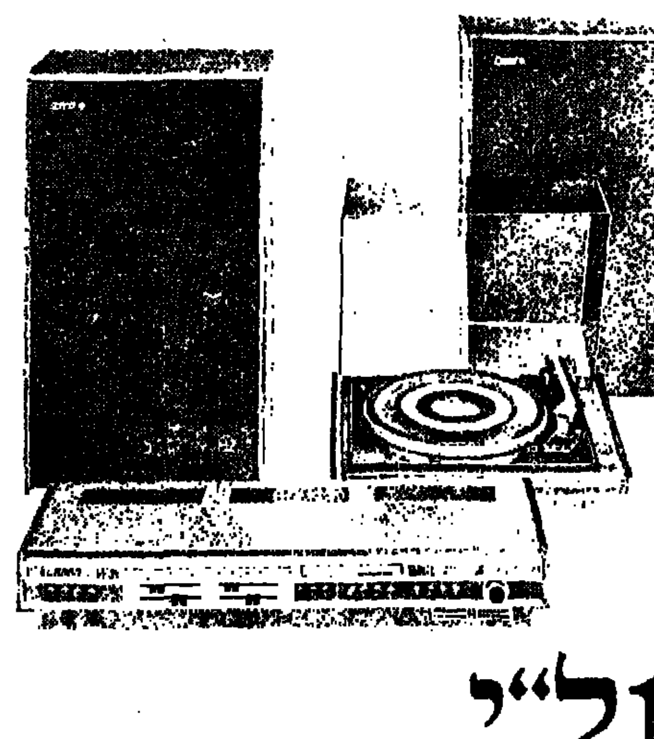

ב־12 תשלומים של -.429 ל"י ללא ריבית!

לאחר תשלום ראשון של -.1000 ל"י.

✱ Balance איזון ערוצים אלקטרוני ✱ משתיק אלקטרוני לביטול הרחש בין התחנות ה־FM ✱ נורת בקרה אוטומטית לכיוון מדוייק של התחנות ✱ קליטת רדיו AM ✱ קליטת שידורי Multiplex F.M. Stereo ✱ קביעת מיקום תחנות F.M. מראש ✱ פילטרים קרמיים במעגלי הקליטה ✱ מעגלים משולבים Integrated Circuits ✱ לחצן הרגשה Loudness Control ✱ אפשרות לחיבור וניתוק של כל זוג רמקולים בנפרד ✱ 100 ואט הספק יציאה ✱ רמקולים "Goodmans" 12" ו־4" ✱ פטיפון Garrard Mark III ראש מגנטי Goldring G 800 H מחט יהלום.

MADE IN ENGLAND

אספקה, התקנה והדגמה בביתך - ע"י מומחי הסטריאו של פילוט.

STEREO פילוט

רדיו הכוכב, המלך ג'ורג' 91, ת"א ✱ ערוסי בע"מ, שנקר 42, חולון ✱ מושקוביץ, רוטשילד 27, בת־ים ✱ מוניטור, ביאליק 54, רמת־גן ✱ מרכז המוסיקה, שדרות קק"ל 197, באר־שבע ✱ מיקי מריו, מרכז מסחרי ערד ✱ שווייצר ובניו בע"מ, הרברט סמואל 68, חדרה ✱ פלג טלוויזיות בע"מ, שדרות השופטים, קרית־מוצקין ✱

פרסום אמנת

אסם
בשרות פעיל

הזוכים בתחרות

פרס ראשון. 500 ל"י
שמואל שטרוויס. תל־אביב
פרס שני: 300 ל"י
יודקה חזן. משמר העמק
פרס שלישי: 200 ל"י
אבי קינן, בת ים
פרסי חבילות שי:
יונה בנשלום, נתניה
מנחם ניב, רמת גן
יחזקאל מלמד, פתח־תקוה
איתן בן חיים, ד.צ. 8ננ2
בנימין גולדשטיין. חולון
דוד פרנס, חיפה
אמנון וילנסקי. רחובות
צבי דקל, חיפה
גדי רשף, רמת גן
שמואל עשת. אפקה. ת א

כל הפרסים ישלחו לזוכים בדואר, בימים הקרובים.

שדה התעופה נחשון (פאידן) ממערב לתעלת סואץ

אנו מודים לכל המשתתפים בתחרות אשר צילמו את משאיותינו במקומות רחוקים, ממדרונות החרמון בצפון ועד לאפריקה בדרום.

מעבר לקו הסגול – רמת הגולן

רמת הגולן

אנו ממשיכים "בשרות פעיל", בחזית ובעורף, ליצר ולשווק את מוצרי **אסם** הנפלאים לכל לקוחותינו באשר הם.

אסם זה טוב־זה

איזה ציון קיבלה אמא?

המשך מעמוד 33

מסבירה את הסרט. שואלת שאלות ו־מנהלת ויכוחים.

בתחילת פעילותו של הבית היו הר־בה פריצות, שבירת חלונות וגדר. הי־ום זה נרגע. קיים „קשר חיובי עם המשטרה", אומרת חוה. „נפגשנו עם המפקח גלעדי מיפו ונוכחנו שיש ב־משטרה רצון להיות גורם מחנך. לא רק מרתיע. הם מקבלים את תכנית העבודה החודשית שלנו, וכשיש פעו־לות המושכות בדרך כלל מתפרעים. שולחים לנו שני אנשי הג"א או שוט־רים שמשוחחים עם החברה ונוכחותם מספיקה כדי למנוע התפרעות".

בספריית בית צ'ורלי מתקיימים שעורי עזר בקריאה ובאנגלית וחוה, שהיא מעין „כולבויניק". עוזרת גם פה.

„אני עושה אתם משחקי כתיב. עו־נות הרבה על ישיבה וריכוז וזו משי־מה קשה. הילדים האלה זקוקים למר־כז גדול עם משטחים, מגרש משחקים. נויכת שחיה, חדרי עבודה, ספורט. צוות מדריכים מעולה, מרכז מקיף ל־אלפיים ילדים. זה יכול לתת להם עתיד. הבית הזה אינו מספק את הצר־כים. אינו מיועד, בעצם, לילדים. אבל אני לא יכולה לראותם מתגלגלים ב־רחובות".

אלף בעיות ובעיה

חוה היא מושבניקית, מלאת מרץ ו־רצון טוב, מחפשת ללא הרף אפשר־ויות להרחבת הפעילות, מנסה להגיע לתושבים נוספים, נפגשת עם עולים חדשים שזה עתה הגיעו לשכונה כדי „למשש את הדופק ולראות מה הער־ים רוצים. איך אפשר להפעיל אותם".

היא חוזרת ומדגישה שלא הכל ורוד. נתקלים באלף ואחת בעיות וקשיים. לא הכל הולך חלק ויש גם אכזבות. אבל האווירה טובה ואיכפת. מאוד איכפת. „בהתחלה לא הבינו מה הבית הזה. לשכת סעד ? והיו התפרצויות... והיו ילדים שניסו לשרוף את העצים המועטים בשכונה". אבל לחוה שיטות משלה להרגעת הרוחות ולהפעלת אנ־שים. והיא מלאת תכניות כרימון.

„הרבה דברים עדיין בתהליך ע־שיה. יש נשים רשומות לכל מיני חוג־גים, אבל מורים לא רוצים להגיע מ־צפון תל־אביב. חסר לנו ספרן שיע־בוד בשיטת ,המדף הפתוח', לכל ילד בצפון תל־אביב יש שלושה מטרים מדפי ספרי בר־מצוות ואחרים. פה זה לא קיים.

„אני רוצה מישהו שינחה את תיל־דים בספריה. איך לגשת לספר, מה לבחור. איך לקרוא לבד. פה יש לנו ספרי עזר ואחרים. חלק קנינו וחלק תרמו לנו. לאה רבין תרמה את חצי הספריה שלה, נתנה ספרים שההקדשות עליהן ממש מרגשות.

„אני מחפשת אנשים שתל־כביר יהיה איכפת להם. שלא רק ימתחו בי־קורת אלא ירצו לעשות משהו. זמן רב הייתי גם אני בין המבקרים. עד שנו־כחתי שאם לא אפשיל שרוולים העג־לה לא תזוז. אני מאמינה שצריכים ו־יכולים לשנות את פני השכונה הזאת".

חסכי –.300 ל"י!

משלוח חדש של מכונות סריגה אמפיסל דגם KH800
שהגיע עכשיו מייקר את מחיר המכונה ב־300 ל"י
עקב עליות בבית החרושת בחו"ל

נשארו לנו 58 מכונות – שימכרו במחיר הישן!

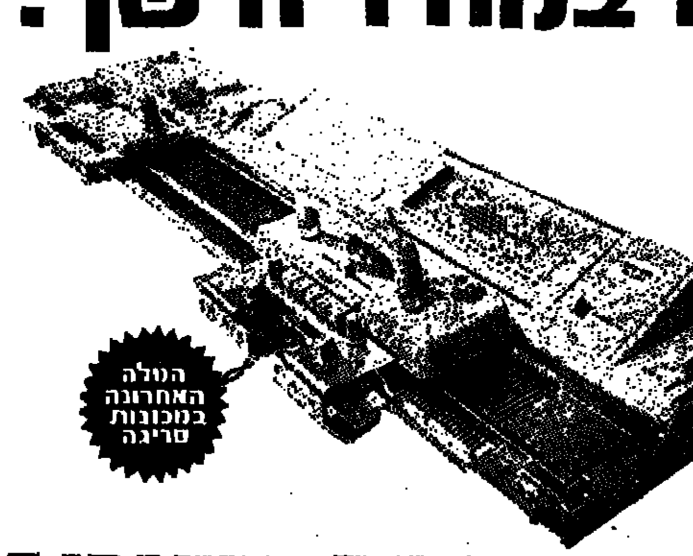

מכונת הסריגה
אמפיסל
דו־מטיק
KH800
דגם 1974

זכרי – רק 58 מכונות נשארו
כל הקודמת זוכה!

הדרכה חינם בכל רחבי הארץ – אחריות מלאה – הספקה שוטפת של חלקי חילוף

הכל נעשה במכונה אחת – סריגה... אריגה... ותחרה... אוטומטית!

תל־אביב : רח' המלך ג'ורג' 62, רח' אלנבי 98.
חיפה : רח' הרצל 31.
באר־שבע : רח' הרצל 66.
רמת־גן : רח' ביאליק 29.
חולון : רח' סוקולוב 66.
ירושלים : רח' יפו 43, רח' המלך ג'ורג' 21.
אשקלון : הרצל, מול בנק קופת־עם
נהריה : ריכנטל, הרצל 77.
בת־ים : בלפור 37, אלי כהן 25.
ראשון־לציון : רח' רוטשילד 48.
רחובות : רח' הרצל 194.
אשדוד : רח' שבי ציון 127.
נתניה : בחט, החנות מרכזית, והרצל 7.
חדרה : הנשיא 60.
קרית־גת : בנין בנק המזרחי מס' 10.
ערד : מרכז מסחרי.
פתח־תקוה : אשכנזי 3.
רעננה : אחוזה 109.
הרצליה : רח' סוקולוב 16.
דימונה : מרכז מסחרי.
רמלה : אסתר אוניברסל, רח' הרצל 63.
ערס חוה, מרכז מסחרי 10.
צפת : בוכניק, רח' ירושלים 75.
טיבי גלוריה.
שיכון הסכון 49/45.
כפר־סבא : רדיו גל (גנדל את זלוטניק) ויצמן 116.
קרית שמונה : מרים דהן.
מרכז רסקו 76.
לוד : האור בע"מ (מזרחי) הרצל 46. סלון מרום, הרצל 69.
אורן מאוזי, הרצל 66.
קרית ביאליק : סטודנברג יונה, ההגנה 1/16.
קרית ים : סלון טל קול.
שד' ירושלים 15.
בני ברק : קיבל בלומה, רבי עקיבא 30.
מאיר יוסף, רבי עקיבא 49.
נינה אמבר, רח' ירושלים 60.
עפולה : סלון ניצה, תחנת אג"ד.
ראש־פינה : פרידמן דבורה, הרחבה 19.
נצרת : בני שופיק חוסיין, שוק מרכזי.
נצרת עילית : אלמליח נפתלי. מרכז רסקו.
שדרות : בוטיק לימור.
קרית מלאכי : לוגסי, מרכז מסחרי.
נתיבות : סלון מרכזי, איזור התעשיה.
אילת : לירנברג, לוס אנג'לס 13/888.

adco adv.

תנורי תלם 555

תנור לכל מטבח

תנור בשול ואפיה "תלם 555"
הוא התנור בבקשתה של עקרת הבית.
הוא יעיל, נוח ומעוצב להפליא!
היצרן: תלגוטל בע"מ, חולון אזור התעשיה
רח' האורגים 10. טל. 855992, 854695

עם צליל הזהב

וה- TONE CONTROL
החדיש שלנו!

צליל גבוה נשמע גבוה

צליל נמוך נשמע נמוך

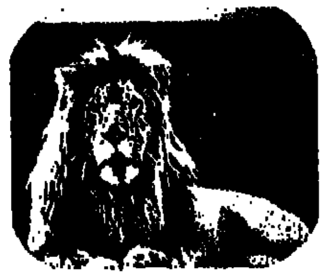

צליל של זהב

זאת תודות לשני ווסתי הצליל המיוחדים של מקלטי זניט - אחד המהליש טונים גבוהים (TREBLE) והשני - המדגיש או מחליש טונים נמוכים (BASS), לפי רצונך, את הצלילים מעביר רמקול בעל תחום צלילים רחב. והתוצאה: צליל נקי וטהור, צליל של זהב!
אך לא פחות מן הצליל חשובה הקליטה.

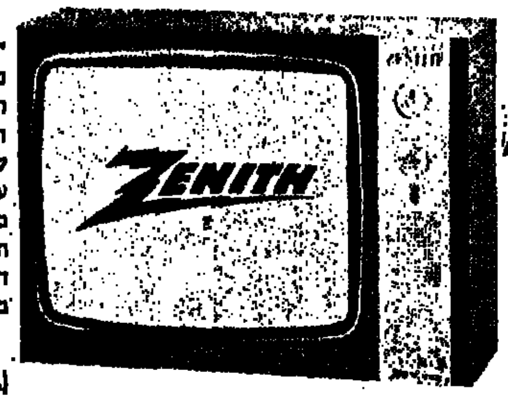

"לב הזהב" - בורר הערוצים המיוחד והבלעדי, שכל מגעיו עשויים זהב 16 קראט, מבטיח קליטה רגישה ואורך-חיים בלתי מוגבל. מסייעת לו מנורת מסך מיוחדת המאפשרת בהירות מקסימלית וקונטרסט שחור - לבן מירבי. למקלטי זניט - ככל חשמל תלת-גירי, עם הארקה, השומר על בטיחות מפעיליהם, שירות יעיל ומהיר מהווה חלק בלתי נפרד מאיכותה הגבוהה של טלוויזיה זניט.
תוכלו להווכח בכל זאת בעצמכם בשתבקרו באולמי התצוגה שלנו ברחי קרליבך 14 ת"א, בשרי המגינים 53 בחיפה או אצל כל אחד מהמפיצים המורשים של זניט בארץ.

ZENITH THE QUALITY GOES IN BEFORE THE NAME GOES ON

ספל קפה עם אהרון אוזן

(המשך מעמוד 6)

אדם בהתמסרות. במושבו, גילה, גומלים לו באהבה. ביקשו לחגוג את התגשמות חלומו כיד המלך. אסר עליהם איסור חמור: זו אינה שעה של חגיגות.

אבל פטור בלא־כלום אי־אפשר: מחר, בשבת, לאחר תפילת שחרית, יתכנסו בני המושב בבית־העם, ירימו עמו כוסית צנועה, יברכו את השר שלהם. סוף־סוף יש להם בממשלה מעין „שר פרטי" כזה, בשר מבשרם, ללא הידורים של טכס וריחוק. אהרן הלך לממשלה.

— האמת, אדוני השר, אתה גאה על בחירתך?

האמת: כן, אני גאה! אני השר ה־ראשון בממשלת ישראל מקרב מיליון ושבע מאות וחמישים אלף היהודים, שעלו לישראל מאז הקמתה. אני חושב זאת לזכות גדולה, לכבוד גדול, גם לאחריות עצומה. כשאני מסתכל לא־חור ורואה מניין התחלתי ולאן הגע־תי, אז כמה שאני רוצה להיות צנוע ולהשפיל מבט — הלב מתמלא איזה רגש של סיפוק עמוק. אני מקווה, שמותר לאדם להרגיש כך. מותר או לא, מה אתה חושב?

— אתה חושב שהמינוי שלך ל־ממשלה הושפע מן העובדה, שאתה בן עדות המזרח?

כאשר אשכול המנוח הביא לכנסת את הצעתו למנות את ישראל ישעיהו כשר הדואר, היתה רפ"י באופוזיציה וסורקיס תקף את אשכול על זה, של־בני עדות המזרח מוסרים רק תיקים של שרותים. אמר אשכול, בערך כך: „בתקופת כהונתי כראש הממשלה מו־נה אדם, שאינו בן העדה האשכנזית, כסגן שר החקלאות (הוא התכוון אלי) שזהו תיק כלכלי ולא שרותי. והוא לא נבחר רק מפני שהוא בן העדה ה־ספרדית, אלא מפני שהכרתי אותו שנים בעבודתו בהתיישבות. זה שהוא בן העדה הספרדי, זה רק פלוס". ואני יכול להגיד לך, בלי צניעות, שאשכול צדק.

— אתה רואה את עצמך נציג העדה הספרדית בממשלה?

במפורש — לא! אני לא מתכחש לספרדיות שלי. אני גאה בה מאוד. אבל אני לא מייצג את הספרדים ב־ממשלה, כשם שחיים גבתי אינו מייצג את... הרוסים בממשלה. אם אני בכלל מייצג את מישהו, מלבד את הצורך לטפל ולעזור לכל אזרח במדינה, בלי יוצא מן הכלל — אז אני מייצג את מחוז המושבים במפלגת העבודה, ו־אם המחוז יחליט, מטעם כלשהו, ש־איני ראוי לייצגו ולא יעלה בידי ל־שכנעו אחרת — אני. אתפטר מן הממשלה.

— מה, לדעתך, צריך להיות ה־יחס בין מומחיותו של השר, מחוץ לממשלה, לבין מהות התיק, שהופקד בידיו?

נגיד בגלוי, בלי חוכמות: הזהות שלי ידועה. אני איש המושב, החקל־אות, השדה. רציתי את תיק החקל־אות. בזה אני מבין הרבה. זה השטח שלי. גולדה הזמינה אותי והסבירה לי מדוע היא רוצה את גבתי במשרד ה־חקלאות. זו זכותה המלאה. היא הצי־עה לי את התקשורת.

אמרתי: „מה פתאום? מה אני מבין בתקשורת? אני אף פעם לא עסקתי בזה!" אז היא אמרה: „אתה חושב, אהרן, שויקטור שם טוב מבין יותר בביטוחים?!" ואני יכול להוסיף לך משלי: מה, שר המסחר והתעשייה הוא מומחה לאפיית לחם ולייצור פלאסטיקה?!

— אולי זה בכלל טוב, שהשר דווק־א לא יהיה מומחה ואז יהיה פתוח לשמוע, ללמוד, לשקול צדדים שונים?

חשבתי גם על זה. אולי באמת טוב יותר שיבוא בלי דעה קדומה, שהיא אופיינית למומחיות, ויהיה מוכן ללמוד הכל. אני הולך ללמוד את משרד ה־תקשורת כמו תלמיד בבית־ספר. ואני, תאמין לי, תלמיד שקדן. כבר נפגשתי, ביום הראשון של התפקיד, עם רבים מהמומחים במשרד. כבר שמעתי.

— ונבהלת ממה ששמעת, על ממדי הבעיות ועל הקשיים הגדולים?

נבהלתי? אני כבר מעבר לגיל ש־נבהלים, אבל הממדים באמת כבירים. אתה שמעת דבר כזה?! 140 אלף אזרחים מצפים עכשיו לטלפון והמנכ"ל אומר לי, שנוכל לספק השנה רק כ־חמישים אלף טלפונים וכל מכשיר עו־לה לממשלה עשרת אלפים לירות?! זה באמת עניין קשה מאוד!

הרבה יותר קשה, כנראה, לגדל טל־פונים מאשר עגבניות. על עגבניות יכולתי להגיד לך יותר. אני מתכוון ללמוד. אני אחרוש את הארץ, אכיר כל אחד מ־16 אלף עובדי המשרד, אלמד כל בעיה. יש לי כבר התרש־מות אחת, מהיום הראשון: יש במשרד התקשורת צוות נפלא! יהיה תענוג לעבוד אתו!

— והמשק שלך, מה יהיה עם ה־משק?

כבר שנים יש לי שותף, אליהו אל־פסי, שיהיה בריא וחזק. אנחנו שו־תפים בשני המשקים שלנו. הוא איש זהב. הוא ימשיך, אני מקווה, לשאת בנטל. לפי מה שלמדתי על משרד התקשורת ביום הראשון, אני יכול לנ־חם אותו: לי לא יהיה יותר קל!

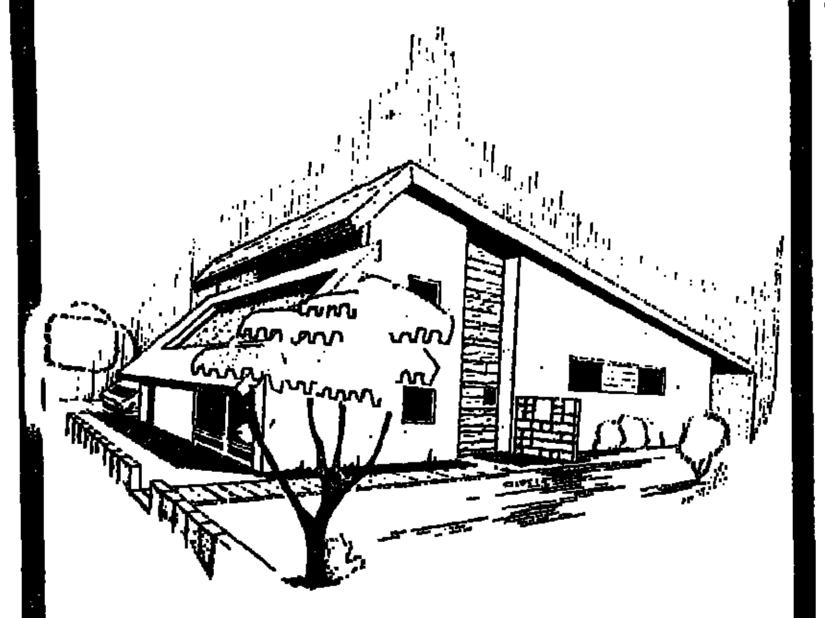

בתכנון הוילה הזאת
חשבנו על כל פרט

המיקום: ברעננה — ברח' הטייסים — באזור וילות מפותח על גבעה גבוהה, בונה חברת „ממרם" באמצעות „אירם" מהנדסים בע"מ, שכונת וילות חדישה הכוללת 80 וילות אקסקלוסיביות מטפוסים שונים.

התכנון הפנימי: 3—5 חדרי שינה, סלון, פנת־אוכל, 2—3 שרותים, מטבח מרווח, חדר כביסה, גינה וחצר שרות.

תכנון הסביבה: בשכונה תבוצענה עבודות פיתוח וגינון נרחבות, מרכז מסחרי קטן ייבנה במקום לנוחיות התושבים.

המחיר החל מ־270,000.— ל"י

„אירם" מהנדסים בע"מ
„ממרם" יחול פתוח תכנון בע"מ

רחוב יהודה המכבי 49, תל־אביב, טלפונים: 444567 — 454121

אירוח ברוח הזמן
חסכוני, קל ומהיר הכנה
ערבי גבינה ויין

הינך מוזמנת להרצאה והדגמה במרכז ההדרכה של תנובה:
תל־אביב, שדרות שאול המלך 8, קומת קרקע, באולם הישיבות המרכזי של מרכז תנובה.
ההרצאה וההדגמה בכל יום ב' בשבוע בשעה 16.30.

ייעוץ והדרכה להכנת מסיבות ביתיות

טובה אורן
תנובה - מרכז
מח' לקידום מכירות
טלפון 269129

בחיפה
בגדי הריון אליפה
בית הקרנות
רח' הרצל 10, בחצי ה־קומה. טל. 660314

סמוך לנו
וילונות מאיר
רחובות, הרצל 7, טל. [illegible]
יעוץ אישי

פאר התעשיה האמריקאית

מזגני אויר · מקררים
AIRCONDITIONERS • REFRIGERATORS • FREEZERS
Amana

אחריות מלאה ע"י המפיצים לישראל:
שרון תעשיות מיזוג אויר בע"מ
רמת־גן רח' גלעד 2 (פינת אבא הלל 12) טל. 733251 פתוח מ־8 עד 4

איך להפוך גינה לגן פורח

עם מוצרי "כימ-גן" לבית ולגן.
חברת פרסון בע"מ מעמידה לרשותך מעכשיו סידרת מוצרי איכות של תעשיית הדשנים הישראלית לשיפור הקרקע, להשבחת הגידול בגינות ולהזנת העציצים
מוצרי "כימ-גן" משווקים באריזות נאות ונוחות לשמוש עצמי לנוחיותך, הוראות שמוש מפורטות נמצאות על גב האריזות.
עכשיו הזמן לטפל בגינה במוצרי "כימ-גן"!

להשיג בחנויות המובחרות לצורכי חקלאות, זרעים ושתילים

יוצרן פרסון בע"מ ת.ד. 7164 ת"א הנפיץ-יגב בע"מ טל. 03—941526

לבריאות הצמח – לישראל יפה

לרשותך מוצרי "כימ-גן" לעציצים: "דישנית", "אורגנית SP" ו"עודית".

הלילה בו עמדה להתחדש המלחמה

(סוף מעמוד 11)

ואני הייתי נשאר. הייתי אוכל את עצמי".

„נשארנו בחיים. בעד זה אנחנו מדברים".

„לא מבין".

„חזרת חי, למרות כל האימה, ה־מבט שלך על המלחמה אופטימי. לפעמים אתה אפילו אומר לעצמך: לא הייתי מוכן לעבור את החיים בלי מלחמה. אבל אם היית נפצע כמו ר. או כמו ד. שנשאר עם יד אחת ועם עין אחת, או כמו... טוב, אתם יודעים כמוני, הם לא חושבים שהיו מחמיצים משהו, אם היו מדלגים על המלחמה הארורה הזאת".

„אומרים שזו תהיה מלחמה קצרה".

„כמה דקות יש בשעה?"

„בשבילך ששים".

ששים דקות בשעה, ששים שניות בדקה וכל שניה... אז מה אתם מבלב־לים לי את הראש על מלחמה קצרה?

„זוכרים את ד.? חטף את הכדור ביום הכי שקט בעולם, בהפסקת ה־אש". כן. ישבנו כבר במוצב. מישהו ממול ירה. אולי אפילו בטעות. אותו יום אמר דובר צה"ל כי שקט שרר בגיזרה. חייל אחד נפצע מאש צלפים. לגבי ד. היום השקט ביותר שעבר על כוחותינו זה יום הקרב הנורא ביותר שלו. הקרב המכריע.

חרסינה כחולה

קיבלנו את קו השיחות הביתה. לפחות שיחה. הזהירו לא להזכיר חלי־לה דבר בטלפון. זה מיותר. שיחות רגילות. רק השתיקות ביניהן ארוכות יותר. מה טעם לשתף אנשים שם, בעבר השני, בלילה הארוך העובר עלינו. אם תהיה מלחמה הם ידעו, אם לא, למה למתוח את עצביהם. כאשר אתה רחוק מן המקום שבו מתרחשים הדברים אתה רואה אותם בעיני הדמיון שלך. עיניים רבות כדרך שעיני אלפי כוכבים נפקחות עם לילה, כאשר השמש המצרית אוס־פת אחרונות קרניה.

שיחות רגילות. רק השתיקות ארו־כות יותר. ניר הגלויה עוד סובלני. שדה שאתה יכול לחרוש בו כרצונך. אבל הטלפון חי. הכל רוטט, אמיתי. מנסים לשחוק ולתת לאשה לדבר. לא חשוב מה היא אומרת. קולה נעים ורך. אומרים לה כל מיני דברים חמים ויפים, אבל קצר. מאופק. היחיד שחורג מתחום זה הוא יענקלה, ה־אופטימיסט הנצחי. עכשיו אנחנו כול־נו מאזינים לשיחת הטלפון שלו ואיננו מאמינים למשמע אוזנינו.

„חלו מותק, את הרהיטים ב„הזורע" כדאי שתקפצי לקנות כבר מחר. בטח שזה בסדר. שיביאו אותם הביתה. בעוד יומיים אני חוזר ונסדר אותם. כל רגע עולה עכשיו כסף. שמעתי על עץ מיוחד למחיצות. אפשר להשי־ג כמה זול. אין בעיות. תגשי לשם. אצל תמי ישנה הכתובת. תיגשי תיג־שי אל תחכי לי. חבל. אחר כך ה־מחירים יעלו"...

„תישמע ממזר, תעזוב כבר את הטלפון".

„מה יש? עוד לא גמרתי".

השיחה הארורה הזו עולה לנו על העצבים. יענקלה יענקלה, מניין לקחו אותך? כל השמים עומדים להתפוצץ על ראשינו והוא מדבר על רהיטים חדשים. פעם ראשונה צחקנו. עם יענקלה יש מחר אחרי הלילה השחור והארוך הזה.

בין „אלפא" ל„בראבו"

(המשך מעמוד 19)

את שדות־המוקשים. אנו רק ממלאים פקודות. אני באתי בתוקף תפקידי כקצין־הנדסה ראשי ליד מיפקדת כח־החירום בקאהיר. יש לי כאן חמישה צוותים של חמישה אנשים, כולם פולניים ואנו עושים את מלאכתנו".

הקולונל הפולני מודע לעובדה ש־יחידתו היא היחידה בכח־החירום אשר באה ממדינה הנמנית על הגוש הקו־מוניסטי. „ואף על פי כן יש יחסים טובים בינינו לבין שאר היחידות. אלה יחסים של שיתוף־פעולה".

„ועם נציגים ישראליים אתה מקיים מגעים?"

„נפגשתי עם קצין־קישור ישראלי לשם דיון בעניינים משותפים. הוא היה מנומס וגילה נכונות לשיתוף־פעולה".

„האם יש בכוונתך לבקר בישראל?"

„בלאו הכי שלטונות ישראל לא יתירו לנו, הפולנים, לבקר בישראל. נציגי ישראל הודיעו רשמית ומראש כי חיילי ארצות שאינן מקיימות עם ישראל יחסים דיפלומטיים — אינם רצויים. לפיכך לא הגיש איש מאתנו בקשה לבקר בתל־אביב".

לקראת חג הפסח
שי לעובדים
עט שֶׁפֶר
אימפריאל 2
עם חריתת שם

חברת רולקס מציעה לכם מתנה יפה, אישית, שימושית ולא יקרה
עט שפר אימפריאל 2 במבחר צבעים: בורדו, שחור, כחול, או אפור עם חריתה עליו ללא כל תוספת מחיר.

לוח מחירים
1 עט —15. ל"י
50 עטים —14. ל"י לעט
100 עטים —13. ל"י לעט
להזמנת עטים ולפרטים נוספים נא לפנות לחנויות המובחרות או לרולקס בע"מ ירושלים
טל. 02-524821, 02-523655

★ כולל חריתת שם ואריזת שי

SHEAFFER®
the proud craftsmen

משווק בישראל ע"י רולקס בע"מ

מע. 15.3

לכבוד רולקס בע"מ
ת. ד. 502, ירושלים

● הננו מבקשים לרכוש עטי שפר אימפריאל 2 כמות: ....
צבע .... מחיר ....
ולחרות את השם (השם יכול להכיל עד 25 סימני חריתה בשורה לרבות רווחים)

תמורת העטים שנקבל, הננו מצרפים המחאה ע"ס .... ל"י
● הננו מבקשים כי נציגכם יבקר אותנו או יתקשר טלפונית לשם מסירת פרטים נוספים, לפי הכתובת דלמטה:
שם ....
כתובת .... טל. ....
● מחוק את המיותר

עלום 180

XYLADECOR · CONSOLAN-S
צבעים להגנת העץ
● מונע תולעת, רקבון ופטריות ● לא מתקלף
● גוונים שקופים ואטומים
● פליסנדר, טיק, אגוז, מהגוני וכו'
נבדק לפי DIN 68800
שלמה דן אספקה לנגר בע"מ
תל אביב, רח' רענן 33, טל. 829-783

לתשומת לב!
ג ב' ק ו ד ה
מגלה עתידות ידועה אינטרנציונאלית
מהטלויזיה הישראלית תנחש לכם את עתידכם (שמרות וצרות), בקלפים, כף היד, כתב, חול, אש, אסטרולוגית. כ"כ יכולה לתת לכם יעוץ (עזרה) בנשואים, אהבה, כסף ומחלה. מראיינת בימים א', ב', ג', ד', ה', ת"א, רחוב גאולה 19, קומה ב' (אלנבי־טוגרבי) בין השעות 19-11.

אופנת בגדי הריון
דוגמאות חדישות
במבחר גדול
„כלילת יופי"
ת"א, דיזנגוף 109
טל. 231948

6 סיבות טובות לקנות BROTHER

1 BROTHER מציעה מבחר של 9 דגמים (תפר ישר, זיג־זג אוטומאט וסופר אוטומאט) החל מ־795.— ל״י בתשלומים נוחים.

2 כל המחירים כוללים מנוע חשמלי ומזוודה מיוחדת למכונה.

3 אחראיות בינלאומית ל־5 שנים של BROTHER INTERNATIONAL. שרות וחלקי חילוף אצל 123 סוכנים בכל רחבי הארץ.

4 מכונות אוטומאטיות, קלות משקל ובסגנון מרהיב.

5 הדרכה חינם אצל כל סוכני BROTHER ובמרכזי תפירה מיוחדים בכל הערים העקריות.

6 BROTHER — מגדולי יצרני מכונות תפירה ביתיות ומסחריות, מכונות סריגה ביתיות, מכונות כתיבה בכל השפות ומכונות חישוב אלקטרוניות.

דגם 1681

דגם 451

דגם 401

דגם 601

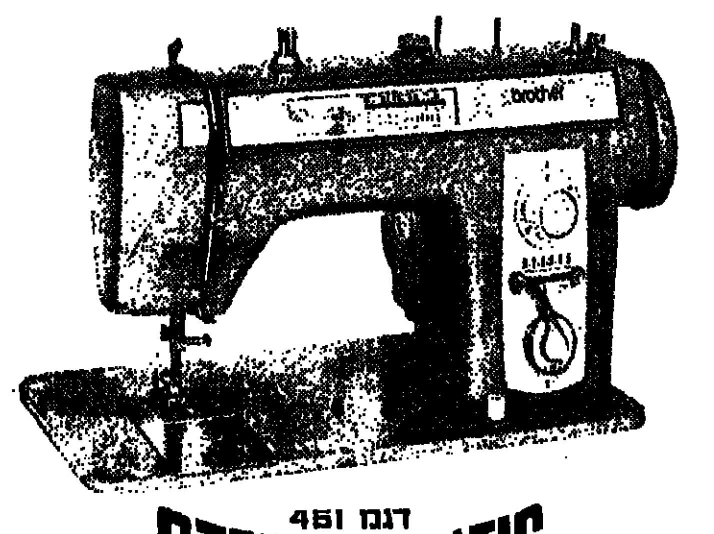

דגם 461
STRETCH-O-MATIC
WITH THE
GOLDEN NEEDLE

מכונת תפירה זיג־זג אוטומטית משוכללת עם דוגמאות ריקמה אוטומטיות, לולאות אוטומטיות לכפתורים, 3 מצבי מחט, 2 סוגי תפר נסתר ותפר סטרץ׳ (לבדים גמישים) הנתפר עם „מחט והב״ מיוחדת. תופרת גם עם מחט זוגית. קלה ביותר להפעלה.

המחיר כולל: מנוע חשמלי ומזוודה ניידת, ו־5 שנות אחריות.

דגם 702

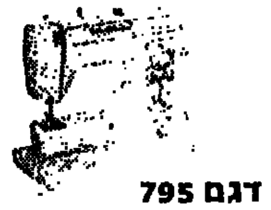
דגם 795

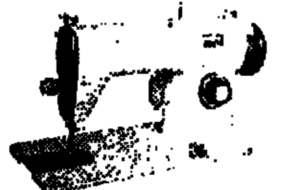
דגם 1380

דגם 500

BROTHER

פרטים נוספים אצל סוכני BROTHER בכל רחבי הארץ

תל־אביב: אמפיסל, המלך ג׳ורג׳ 62 טל. 287102־3; ואלנבי 98; וינגרטן, הקישון 42, סלון מרכזי בית אל־על; גילר, העליה 36; הרל״ם נוימן, הרצל 24; ברגמן, בן־יהודה 10; קרני, סלוי־רנטין 37; קסטרו, דרך־יפו־ת״א 17; מרכז מכונות תפירה, בית לחם 8; ניסבוים צבי, רחוב נחלת בנימין 23.
ירושלים: אמפיסל, רח׳ יפו 43, טל. 234655, ורח׳ ההסתדרות 7; רוזנברג, אבן־ישראל 3; צפנית שמעון, שרי המאירי 18; הרש ישראל, רח׳ שטראוס 23; אלימלך ובניו, יפו 40; אלימלך ובניו, רמת אשכול.
חיפה: אמפיסל, הרצל 31, טל. 612235; ורצקי, יפו 44; טראוב, החלוץ 55; אורלשטיין, סוקולוב 15; ששון, שפירא 10; מרקוביץ החלוץ 50; ש. קרני, הנמל 30.
אופקים: טופיק סלח, מרכז מסחרי; אמפיסל, מרכז מסחרי.
אור יהודה: בחרי, מרכז מסחרי (מועצה).
אילת: ישי לירינברג, 888/13; טל אריב, רח׳ רתמים 1.
באר־שבע: קמנמן, מסגי אוניקו; אמפיסל, הרצל 66; פטמן, טרומפלדור 67.
אשדוד: אמפיסל, שבי ציון 127 (ב־חנות אגד); יעקובסון, רמב״ם 88.
אשקלון: סעדון, העבודה 27; אמפיסל, מול בנק קופת עם; אילדיז, הרצל 21; הדד, רח׳ הרצל.
בני־ברק: מאיר יוסף, עקיבא 41; קיבל בלומה, עקיבא 30.
בנימינה: גל אור (זנויכת) רח׳ ה־מיסדים.
בת־ים: גלובוס, העצמאות 62.
דימונה: אמפיסל, מרכז מסחרי.
הרצליה: אמפיסל, סוקולוב 16; זמיש־לני, סוקולוב 48.
זכרון יעקב: ברקוביץ רות, המייסדים 46.
חדרה: אמפיסל, הנשיא 60; מזור כגן, הרברט סמואל 50; הכט, שדרות רוטשילד 38.
חולון: אמפיסל, סוקולוב 66; טרייסטר, אחד במאי 8; נח כהן, אחד במאי 8.
טבריה: קובי נפתלי, מרכז רסקו (מול קולנוע גיל).
יבנה: יעקובסון, מרכז יבנה.
יהוד: אלקטרו רון, קבוץ גלויות 47.
יפו: הירשנזון, רזיאל 12.
כפר־סבא: רדיו גל, (מגדל את זלוטניק) וייצמן 116.
לוד: מזרחי יוסף, הרצל 46; סלון מרום, הרצל 69.
מגדל העמק: קולבצקי, מרכז מסחרי.
נהריה: ריכנטל, הרצל 77.
נצרת: דייב עמורי, שוק מרכזי.
נצרת עילית: אלמליח נפתלי, מרכז רסקו 16.
נתיבות: לוגסי, אזור התעשיה.
נתניה: אמפיסל, בה״ט, תחנת אגד והרצל 7; זינגר, רח׳ הנוטע 4; הנריק אברהם, רח׳ שטמפר 4.
ערד: אמפיסל, מרכז מסחרי.
עפולה: הוברמן, רח׳ ירושלים 13.
פרדס־חנה: זלוצובר דוד, מרכז מסחרי; דוגלס, רח׳ דרך הבנים.
פתח־תקוה: אמפיסל, אשכנזי 9; סלון סאר, שטמפר 24; סלון בן עמי, חובבי ציון 29.
צפת: בוכניק, ירושלים 75.
קיראון: גרינברג, מרכז מסחרי.
קרית־ביאליק: סטודנברג יונה, ההגנה 1/16.
קרית־אתא: תצרוני, מרכז שבים.
קרית־טבעון: אלקטרו־טבעון, מרכז מסחרי.
קרית־גת: אלבז, מרכז מסחרי; אמפיסל, בנין בנק המזרחי; חדד יוסף, מרכז מסחרי.
קרית־טבעון: אלקטרו־טבעון, מרכז מסחרי.
קרית־ים: סלון טל־קול, שד׳ ירושלים 15.
קרית־מלאכי: לוגסי דניאל, מרכז מסחרי, מסגי הוד.
קרית־שמונה: קריזל, מרכז מסחרי.
ראש־העין: סלון אבשלום, מרכז מסחרי.
ראשון־לציון: אמפיסל, רוטשילד 48; חשמלית גינדי, הרצל 72; בית הטלוויזיה — גינדי, ככר המייסדים 6.
ראש־פינה: דבורה, הרחבה 19.
רחובות: פולק, הרצל 115; אמפיסל, הרצל 194.
רמלה: אסתר אוניברסל, הרצל פינת ביאליק.
רמת־גן: אמפיסל, ביאליק 29.
רמת־יצחק: רוסטיקר מאיר, שד׳ ירושלים 12.
גבעתיים: יואל ישראל בע״מ, רח׳ כצנלסון 113.

שני בחורים ובחורה אחת

(המשך מעמוד 21)

מתרוצצים הכותבים הללו, כמו סהרוריים, איש איש שלוב זרוע עם חשיבותו העצמית ועם הסקופ הבינלאומי שהנה־הנה יראה אור. הפנים לובשות חיים רק במקרה יוצא דופן, כשאחד פוגש את השני, והשני אומר — קראתי את המאמר שלך...

מיד נעצר הראשון ומתחיל להוסיף פרטים שלא ראו אור בגלל הצנזור, בגלל העורך, בגלל שלא היו עדיין ידועים כל הפרטים... וגם סיפור נוסף בעל־פה, שעוד מעט יופיע בכתובים, וגם בחינה קטנה של החומר שהודפס, לראות איך נקלט. והעתונאי שחזר מן החזית, שקודם כלל לא הרגיש בכל הדברים הללו, עומד ותוהה, מה הוא בעצם עושה כל השנים במקום המחורבן הזה. מה כוחה של האות הכתובה שכך הטריפה דעתו, שכך היכתה אותו בסנוורים, עד שלא ראה מאום פרט למה שישב וכתב.

על המדרגות מתרוצץ כתב בכיר וזועק: „השלבקת חזרה. השלבקת הדביקה את כל המדינה. צריך לעשות מהפכה. צריך לעלות על באריקדות. בשביל זה ישבנו חצי שנה במדבר, בשביל זה קפאנו בחרמון, בשביל זה איבדנו בחורים — אלפיים חמש מאות שבעים ושלושה בחורים" לבד מן הנעדרים. היום גוזז מן הגולן, גוזז מסיני — ומחר ניקרא להילחם ברחוב הירקון..."

והעתונאי שחזר מן החזית — שותק. אלה שטעמו מן המלחמה הזו ממש, שהיו חלק ממנה — אינם צועקים. הם גם אינם יודעים מה לצעוק. הם יודעים שלא טוב להם, אבל לא יודעים מה. שהיו רוצים שיקרה משהו, שחייב לקרות משהו. הם רוצים להיות אחרים, מנסים להיות אחרים ולא לחזור אל מה שהיו לפני המלחמה — אבל אינם יודעים איך.

הם יודעים שמשהו שרשי ולא טוב קורה לנו והיו רוצים לצאת ולמחות — אבל הם יודעים את הנושא יותר מדי טוב — ותמות שלהם חדל לעשות סלקציה — אז אין להם מלים. ורבים, כמו העתונאי שלנו, יצאו אל הרחובות, בטרם יבלע אותם הבית — ישבו ליד הכותל, מול בנין ראש הממשלה — וגימגמו. והגימגום הזה זעק: „געוואלד!"

„מתי אתה חוזר לעבודה?" — שאלנו אותו.

„אני לא חוזר. קיבלתי כבר צו התייצבות חדש".

בתשובה היתה נימה של שמחה. לא שמחת ליציאה למדבר ובחזרה לחיי הצבא. שמחה לדחיית פתרונות, לאי צורך לשוב לכתיבה — להמשיך להיות סר לפקודות. מישהו חושב בשבילך, מישהו מחליט בשבילך. אסור להפר משמעת. בפקודה. בחיים האזרחיים צריך יותר מדי לחשוב. לא בריא... „ובכלל — אני חותם צבא קבע..."

מועמד לאוניברסיטה!

עבורך אנו עורכים קורס הכנה בהתכתבות למבחני הכניסה באנגלית

מאחורי הקורס עומדים אנשי אוניברסיטה היודעים בדיוק מה אתה צריך לדעת כדי להתקבל אליה.

— גזור ושלח —

לכבוד המכון הישראלי לשפות
ת.ד. 4068 רמת־גן
נא לשלוח אלי פרוספקט בלי התחייבות
שם ....
כתובת..........................

מכון ישראלי לשפות

תל־אביב: אבן גבירול 30 טל. 252337
רמת גן: שפירא 4 פינת ארלוזורוב 83 טל. 723466 (ליד ככר עלית)
חיפה: נורדאו 30 טל. 667040

o.b.

הטמפון הקטן שכבש את העולם

(1,300,000,000 טמפוני o.b. נמכרו בשנה שעברה ב־106 ארצות)

תי׳ חופשיה עם או־בה

טמפון o.b. הטמפון הקטן, הנוח והבטוח ביותר בעולם נותן לך הרגשת משוחררת וחופשית. תוכלי ללבוש מכ־נסיים קצרים והדוקים או בי־קיני. תוכלי לרקוד, לטייל, לטבול באמבט ולרחוץ בים בבטחון מלא.

כושר ספיגה הטוב בעולם מבטיח אטימה מוחלטת

לטמפון o.b. העשוי צמר גפן כבוש כושר ספיגה שאין לאף טמפון. לעומת טמפונים אחרים המתארכים עם הספיגה, טמפון o.b. מתרחב עם הספיגה ולכן, בכל שהוא סופג יותר כן הוא סוגר טוב יותר את פתח הנר־תיק ומונע כל תזוזה או דליפה.

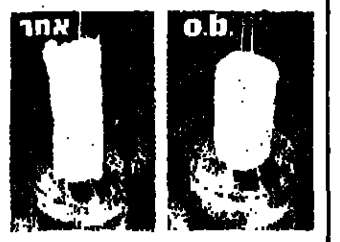

(טבלי טמפון בכוס מים ותי־וכחי בכושר הספיגה המצויין שלו).

טמפון o.b. חוסך יום במחזור ומונע ריח רע

טמפון o.b. סופג את הדם מיד עם צאתו מן הרחם לכן, הוא חוסך לך יום במחזור החודשי כיוון שבאופן טבעי, עושה הדם את דרכו החוצה במשך 24 שעות. האטימה ה־מוחלטת של הטמפון o.b. מו־נעת היווצרות ריח רע הנג־רם כתוצאה ממגע הדם עם האויר.

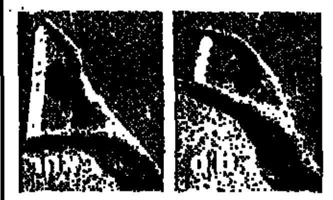

טמפון o.b. נוח ביותר לשמוש

טמפון o.b. קטן משפתון ולכן קל ונוח לשאתו בארנק. טמפון o.b. נכנס לתוך גופך בקלות תוך שניות בעזרת אצבע־הנשארת נקיה! ללא כל אבי־זרי עזר שיש צורך להפטר מהם לאחר השמוש.

טמפון o.b. מתאים למבנה האנטומי הפנימי

טמפון o.b. תוכנן ופותח ע״י צוות גניקולוגים מומחים, כך שיכנס עמוק לתוך הנרתיק לאיזור בו אין עצבים רגישים הגורמים לכאב, או אי נוחות.

חדש o.b. מיני־לבתולות ולנערות צעירות

החידוש הבלעדי האחרון של o.b. הוא טמפון מיני המיועד לבתולות ולנערות צעירות. עם o.b. מיני אין כל חשש לפגיעת בקרום הבתולים, כיוון שהוא כה קטן ונכנס בדיוק לפתח ב־קרום דרכו עובר הדם. (במקרה של כאב קל ב־שמוש הראשון, יש לדחות השמוש ב־3—4 חודשים).

o.b. ב־3 דרגות ספיגה

נורמל — למרבית הנשים.
מיני — לנערות, לבתולות, ולנשים עם דימום מועט־בעיקר בימים האחרונים של המחזור אצל נשים המשתמשות בגלולה למ־ניעת הריון.
אקסטרה — לנשים עם דימום רב בעיקר ביומיים הרא־שונים של המחזור.

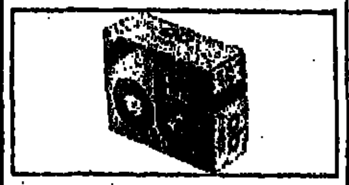

ייעוץ רפואי חינם!

בכל שאלה או בעיה פני אל רופאת הנשים של o.b.: הזינה ת.ד. 2115.

חדש בישראל
חדרי שינה
ברזילאיים ואירופאיים

15 דגמים בצבעים ובגדלים שונים,
מורכבים ע״י מומחינו לפי מידות החדר.
המחיר: החל מ־2,750.— ל״י
אספקה מיידית.
רהיטי איכות טוכנה
רח׳ בן־יהודה 92, טל. 231421, תל־אביב
אולם תצוגה: תל אביב, סמולנסקין 1 (פנת בן יהודה) במרתף החנות.

הפסיקי להלחם בג׳וקים בשיטות הישנות..!

לקראת פסח

זהו הזמן המתאים לחיטוי הבית והעסק. מובטח לך קיץ ללא ג׳וקים וחרקים.
ר״ג — טלפון 790114, אשקלון — טלפון 3702, אילת — טלפון 3012.

שרות להדברת מזיקים
איתן עמיחי

ביתנו
אירועי השבוע

ב„ביתנו" חיפה, דרך ירושלים 29

יום ששי 15.3 ● ערב ראיונות עם טני פאר.

מוצ"ש 16.3 ● המועדון לספרות ולפולקלור ב־7.00 בערב יובל השיר והזמר לכבוד המלחין משה ביק.

● מועדון לעולים צעירים.

יום ראשון 17.3 ● ב־9.30 בערב, מועדון חברתי לאקדמאים.

יום חמישי 21.3 ● ב־8 בערב רקודי עם ועמים בהדרכת מ. אשכנזי.
● ב־7.30 בערב — הרצאת מהאסטמה מוני באי, מחסידיו של גורו מהאריג׳י בנושא: חידע המושלם.

חוגי אמנות
בימי א׳ — מקהלת ילדים; מקהלת מפ"ח בניצוחו של עמוס מלר.
בימי ב׳ — להקת המחול בהדרכת רותי אשכנזי; סטודיו לבלט בהדרכת אראלה רתם.

אוניברסיטה עממית
יום א׳ — לימודי עבודה — המרצה עו"ד ישראל גיל.
פסיכולוגיה חברתית — המרצה חוה בן־זיו.
יום ג׳ — מבוא לכלכלה — המרצה דרורה שפירא.
תנ"ך — יעקב גיל.

מועדון לסרטי מופת
החל מליל שבת 22.3.74 בשעה 10 בלילה הסרט הראשון „מי מפחד מוירג׳יניה וולף?".

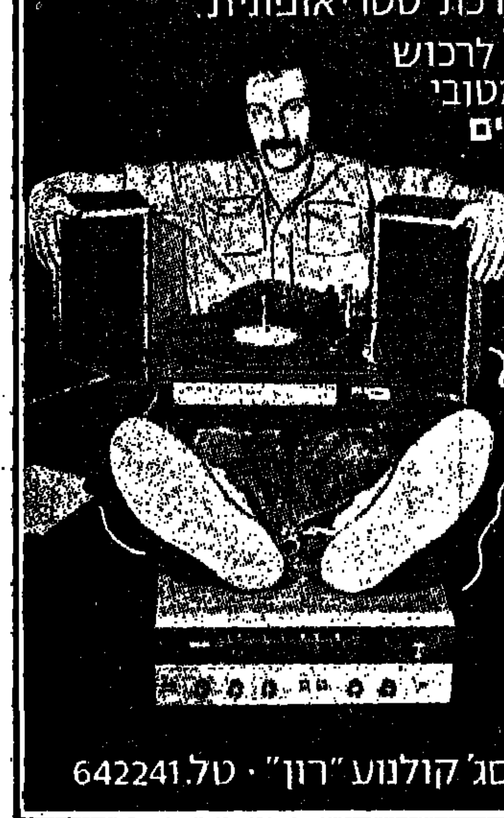

אתה מקבל יותר...
אם החלטת לרכוש מערכת סטריאופונית.
עתה ההזדמנות בידך לרכוש מערכת סטריאופונית מטובי היצרנים בעולם **במחירים ובתנאים הנוחים ביותר בארץ!!**

אקאי · סוני · דואל · ליאק
נשיונל · אונקיו · פיוניר
מרנץ · בי־אנד־או · קנווד
טנדברג · סימנס · סנסוי

ייעוץ מקצועי, הובלה, הארכת חוטים והדרכה בביתך בכל מקום בארץ ללא תשלום נוסף.

צליל־טון

רח׳ החלוץ 67, חיפה · פסג׳ קולנוע "רון" · טל. 642241

מרכז הבניה הישראלי

עקב חשיבוש בלוח ההרצאות, שפורסם בבולטין של אגודת האינג׳ינרים והארכיטקטים, אנו מודיעים:

הרצאתו של אינג׳ אשר אלואיל
בנושא
יעול ענף הבניה. מציאות ומגמות
תתקיים ביום רביעי, 27.3.74 בשעה 20.30 בבית המהנדס, תל אביב, רח׳ דיזנגוף 200
(כפי שפורסם בביולטין של מרכז הבניה הישראלי)

אנגלית, צרפתית, ספרדית, גרמנית ועוד בביה"ס לשפות, היחיד שברשותו מעבדה לשונית מסוג
Audio Active Comparative

לבחירתך: קורסים, שעורים פרטיים ומעבדה אישית בהשאלה

מועמד לאוניברסיטה
נפתחות כיתות הכנה באנגלית לאוניברסיטה

מכון ישראלי לשפות
תל־אביב: אבן גבירול 30, טל. 252327
רמת־גן: שפירא 4 פינת ארלוזורוב 83 טל. 723466
חיפה: נורדאו 30, טל. 667040

בוטיק
למידות גדולות
20% הנחה ממשית על כל הסחורות
מעילים, חליפות ושמלות
בדגמים חדישים
מבחר עשיר בגדלים עד 54
אופנת זייפר
תל־אביב, רחוב בן־יהודה 102

---

* **2 דירות**
בנות 3½ חדרים
חברת שיכון עובדים בע"מ
* 10 מכוניות
* 20 מקלטי טלויזיה
* 3333 פרסים בהגרלת
האגודה למען החייל
תשל"ד

חודש מרס בלבד
75 ל"י ליום
כולל מסים

מלון
גלי זוהר ים־המלח
הזמנת מקומות: ת"א, ש׳ רוטשילד 68 טל. 625955
מלון גלי זהר, סדום, טל. 057-86051/4
תחבורה למלון: אוטובוס "אגד" ישיר מת"א בשעה 7.45

שמלות הדיון
חליפות, טוניקות, מכנסים ארוכים, סרפנים ושמלות ערב
MASHA ★ מאשה
תל־אביב, המלך ג׳ורג׳ 4 א׳, קומה ב׳ פינת מרכז בעלי מלאכה (ע"י אלנבי). פתוח כל היום ללא הפסקה טל. 282515

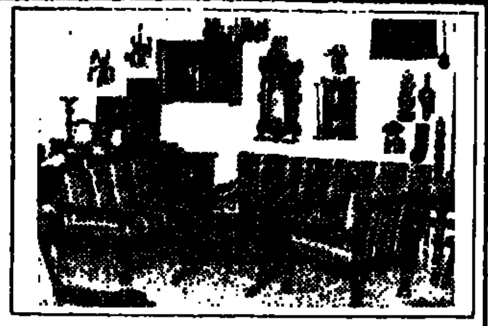

בהנהלת י. חנוך
* מערכות סלון מסוגננות
* מזנונים ופנות אוכל
* מבחר אביזרי נוי
* נברשות אקסקלוסיביות
* רהיטי יבוא
* רהוט מייצור עצמי

במחיר איכות ושרות ללא תחרות

...ואצלנו סופים החיקרוויה!!!

הביתן הכפרי
חולון; שנקר 59, טל. 841706

מבחר מרחיב בשלל דגמים בעצוב סקנדינבי לבית למשרד ולמוסד מסכי הקרנה והאפלה הספקה 7 ימים

וילונות מתגלגלים!
סולרואיר
דיזנגוף 282, ת"א, טל. 456241

הרשמי לבית הספר
לקוסמטיקה
בהנהלת הגבי **הלן פוגל**
הבוגרות תקבלנה דיפלומה רשמית מבייס Dr. LATOUR DE PARIS
11 שנות נסיון בהוראת קוסמטיקה בשילוב ידע חדיש ומעודכן מפריז
לפרטים נא לפנות אישית:
תל־אביב: רח׳ פרוג 5, טל. 232378
מול קולנוע "חוד"
בימים ב׳ ג׳ ד׳ 9.00—11.00
בימים א׳ ג׳ 19.00—21.00
ירושלים: טלפון 68923
בימים א׳ ג׳ ד׳ 21.00—20.00
חיפה: טל. 642628
בימים א׳ ג׳ ה׳ 20.30—19.30
הרשמה מיידית

הקץ לג׳וקים
חיסול חרקי הבית עם אחריות לשנה
תל־אביב — 03-449354
אשקלון — 051-7019
חיפה — 04-522856
טבריה — 067-50488
בפקוח אגרונום
רשיון משרד הבריאות 15

לצעירים ולצעירות ברוחם
כפר הנופש הבינלאומי בראש הנקרה
חופשת פסח בחיק הטבע!

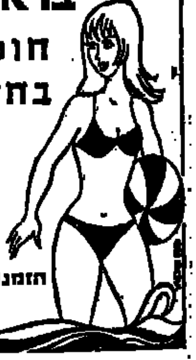

* סדר פסח מסורתי
* מטבח צרפתי כשר
* מתקני ספורט
* תכניות בידור
* נותר עוד מספר מצומצם של מקומות לפסח!

הזמנות: טל: 04-968595, 04-968155
ת.ד. 350 נהריה, או במקום

מדפים וספריות לחרכבה עצמית
ברים, מזנונים, שולחנות כתיבה, מחיצות ואביזרי נוי
עיצוב וסידור חנויות ומחסנים
המכירה בסיטונות וליחידים

ספריות על עמודים לתלמידים בהנחה.
* תצוגה מתמדת במקום.
* פתוח כל היום.

א. את י. יוזביץ בע"מ
נחלת־בנימין 120, טלפון 821610

הזמנות לבתי מרגוע ומלונות
בכל הארץ, ללא תשלום נוסף

קל
רח׳ גורדון 28 תל־אביב.
טל. 222042.
סניף רמת־גן: רח׳ המעגל 1 (פינת ביאליק 53)

10% הנחה לפסח על כל קניה!

לדוגמה סט לסלון פאר מרופד בעור אמיתי. מצטיין ביופי ובנוחות. מיועד לשנים רבות של שמוש ובמחיר נמוך יחסית.

רהיטים אקסקלוסיביים
באולם התצוגה תמצא מבחר של רהיטים לסלון, חדר שינה ופינת אוכל.

רהיטי אמריקן סטייל
רח׳ דיזנגוף 190, תל־אביב. טלפון 224427

חדש בכל הארץ!
גברת בעלת מידות גדולות שימי לב!
פתחנו מחלקה נוספת בשיטה אמריקאית חדישה.
יתפרו לך שמלה או חליפה שתתפארי בה!
מבחר מגוון של בדים אקסקלוסיביים,
שרות מהיר ומאד אדיב.

"אדרבי־ניט" ת"א, רח׳ נחלת־יצחק 68, טל. 262839.

מסעדת גרוזיה
רח׳ דוד המלך 4, טלפון 227577 ירושלים
כשר — מיזוג אויר — שרות מעולה
מאכלים גרוזינים — רוסיים — ואירופאים מיוחדים.
תהנו מארוחה נפלאה עם תזמורת מעולה
— כדאי לבקר —

בגדי הריון לאה

במבחר גדול מחירים נוחים
נחלת בנימין 6, תל־אביב

סוף סוף מרק אמיתי בין־רגע. מרקי אינסטנט של "מטע"

ספר החודש

רק עד 31.3.74

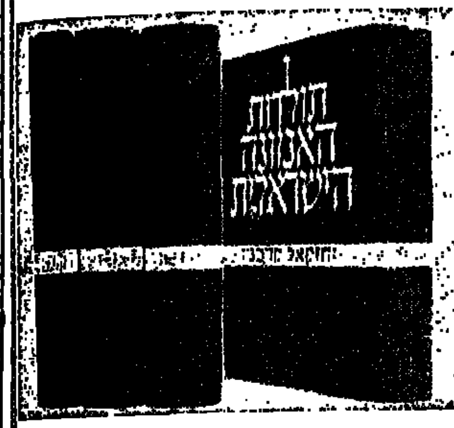

תולדות האמונה הישראלית

מאת: פרופ׳ יחזקאל קויפמן

4 כרכים הדורים

אחד המחקרים החשובים והיסודיים ביותר בתולדות צמיחתה של האמונה הישראלית שנתפרסמו במדע המקרא.

ספר ששינה ערכים ותפיסות בבקורת המקרא.

עם ההזמנה — 18 ל״י, היתרה — 14 ל״י לחודש

לכבוד עמוד בע״מ
רח׳ מואיה 38, ת.ד. 149, תל־אביב
טל. 622991

אנא שלחו לי תוך 14 יום את הספרים:

א. נ.,

רצופה המחאה/המחאת־דואר ע״ס........ ל״י כתשלום ראשון סופי; את היתרה בסך.......... ל״י הנני מתחייב לשלם לכם בתשלומים חדשיים רצופים בני.......... ל״י כל תשלום, החל מהחודש הבא, לזכות חשבונכם מספר 0-24500-4 בכל סניפי בנק הדואר, או למשרדכם במישרין. אני מסכים כי אם לא אפרע של תשלומים במועדיהם, יחול לאלתר מועד פרעונה של כל יתרת חובי במשרדכם בתל־אביב. אנא ראו בהתחייבותי זו שטר־התחייבות על כל הנובע ממנו.

השם............ ת׳ זהות............

הכתובת............

העיסוק............ מקום העבודה............

תאריך............ חתימה............

על התחייבות זו, מורשים לחתום רק בני 18 ומעלה.

מזן את בכר

מ.ב.

יבוא ושווק קרמיקה וכלים סניטריים

- ✶ אמבטיות, אסלות וקערות
- ✶ חרסינה וקרמיקה
- ✶ ארונות אמבטיה
- ✶ ציפויי קיר דקורטיביים
- ✶ מטבחי עטרות

רהיטי מטבח לבית המודרני

מזן את בכר
חיפה
שדרות המגינים 25

אופנת רהיטים חדשה הגיעה

רהיטי במבוק

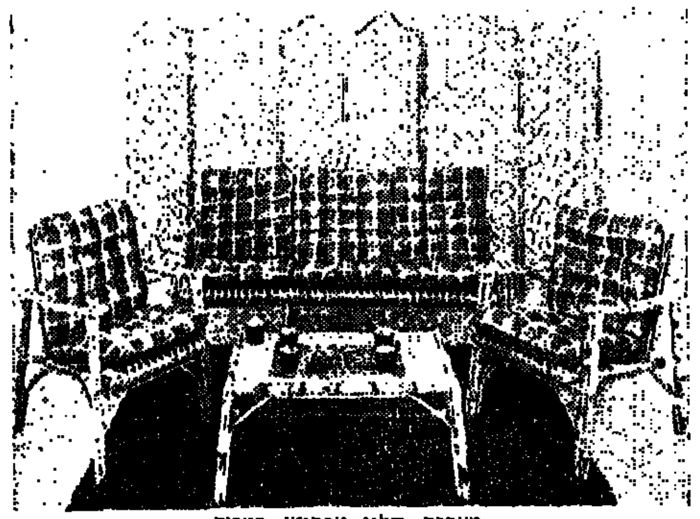

מערכת סלון מרהיטי במבוק

בואו לראות החידוש האחרון, בשטח הרהיטים בעולם „רהיטי במבוק" מקוריים, מקסימים, נוחים, וזולים

אנו מכריזים על מבצע מיוחד!!!

מערכת סלון (בתמונה) מרהיטי במבוק, ספה לשלוש 2 כורסאות, ושולחן במחיר מיוחד של —.2595 ל״י

BRIDGE בְּרִידג׳
רהיטי יבוא

בהנהלת צבי איתני
ת״א, אבן גבירול 193, טל. 454740, ליד גשר בר יהודה

פתוח רצוף מ־9 בבקר עד 9 בערב

מקום חניה מובטח מאחורי הבנין

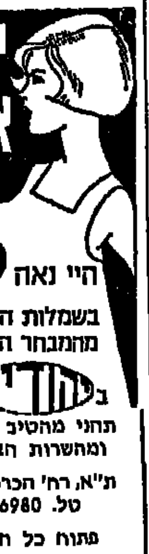

יהודית אופנת הריון

היי נאה בשמלות הריון מהמבחר הגדול ב״יהודית״

תהני מהטיב הידוע ומהשרות האישי.

ת״א, רח׳ הכרמל 39
טל. 56980

פתוח כל היום

עשה כסף

אם הנך בעל המצאה מקורית בשטח משחקים צעצועים ופרומות

פנה נא ל־

בכ.דור בע״מ

יצוג ממציאים בינלאומי
תל־אביב, ת.ד. 1104
טל. 751048, 759848

המרכז הגדול לעודפי בדי יצוא

אופנתיים באיכות גבוהה

בדים סינטטיים:

בד לז׳קט 26 ל״י
בד למכנסים 32 ל״י
בד לשמלה 38 ל״י

פתוח: 8.30—15

Jercoli

ת״א, חומה ומגדל 20
מול רח׳ הנוטגר 19

בעל מכונית־אוטומטית

- חסוך בדלק
- חסוך באחזקה
- חסוך בשידות

ועוד ועוד

קרא את הספר

התמסורה האוטומטית

מכירה פומבית

של המלאי

שמלות וחליפות חדשות ביותר!

מבחר עצום

מחירים ללא תקדים!

כמו־כן, שאריות בדים וחתיכות בודדות בזיל־הזול

ת״א, רח׳ נחלת יצחק 59

הנהג

עשה לך מנהג —
קח עמך חייל לדרך

לנגרים!

מכונות נגרות מכל הסוגים

מכירה והחלפה

מחירים נוחים

טייגר

רחוב שלמה 50, ת״א 824636

פרזול בסגנון עתיק

מבחר:

ידיות, קולבים, מפתחות וצירים עיטורים לדלתות ורהיטים בסגנון קלאסי עתיק וספרדי

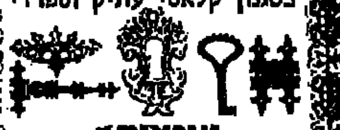

„ונציה"

תל־אביב, הנדוד העברי 8
טל. 828838 ליד ככר המשבות

מערכות סטריאו משוכללות

במבחר גדול לכל כיס

אצל פוטו־סטריאו מספורט בן־יהודה 8 תל־אביב

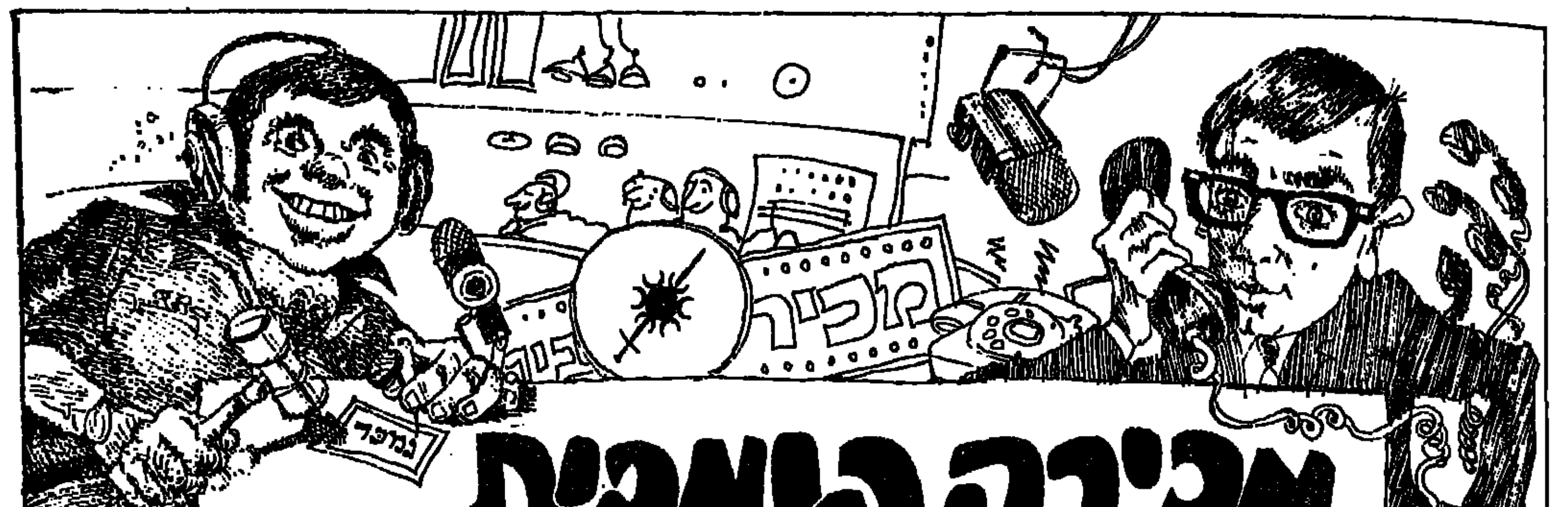

מכירה פומבית

האגודה למלחמה בסרטן בישראל

מודיעה

לחבריה, לתומכיה ולקהל מאזיני הרדיו על שידור התכנית החודשית העשירית של

„מכירה פומבית"

תכניתם של: זאב ענר ושמואל שי

הפעם מנחה את התכנית - רבקה מיכאלי

התכנית תשודר בגל חקל, ביום שני 18.3.74
בין השעות 10.00 בלילה ו־1.00 אחר חצות

המאזינים יוכלו להתקשר אל עורכי התכנית, בעת השידור, ולהציע הצעותיהם בטלפון: 256121 (13 קווים)

כל ההכנסות קודש למלחמה בסרטן

יועמדו למכירה:

✶ הגדתא דפסחא (הגדת פסח) מנהג תימן, אותיות מרובעות מנוקדות, מראשית המאה ה־18.	תרומת פרופ׳ מאיר בניהו
✶ מכונת כתיבה ניידת מתוצרת „ברודר"	תרומת ברודר אינטרנשיונל קורפ. בע״מ
✶ רדיו טרנזיסטור משולב עם רשם קול קסטות, מופעל באמצעות חשמל וסוללות. 522 אר.אר. מתוצרת פיליפס	תרומת ישרלקטרא בע״מ סוכנים של פיליפס בע״מ
✶ מנוי לסידור שיער לגברת בסלון „ויולט" בסך —.1,000 ל״י	תרומת סלון „ויולט" ת״א
✶ ציור שמן „צפרים" של הציירת בלה בריזל	תרומתה האישית של הציירת
✶ רדיאטור חשמלי מתוצרת „ורנפיקס"	תרומת סלון אלנבי 113
✶ 4 הזמנות לסדר פסח במלון „שרתון", עם החזן אבני גבריאל ומקהלת בן־ברוך וארוחת ערב חגיגית.	תרומת מלון „שרתון"

שלש מעטפות הפתעה ובחן:

✶ אפניים מתוצרת „מוסטאנג"	תרומת מ. א. י. מפעלי אפניים ישראלים בע״מ.
✶ חתימת יד של האומן פאבלו פיקסו על גבי קטלוג מהודר מתערוכת „שתי התקופות".	תרומת משפ. מרגלית מקבוץ גן שמואל
✶ שתי מערכות שטיחים לחדר אמבטיה	תרומת שטיחי כרמל בע״מ

לתשומת לב:

1. על משחק רדיו זה חלים הכללים של „מכירה פומבית".
2. לרוכשי הפריטים הסנטימנטליים — הינתן קבלה המקנה זיכוי עבור תרומה זו, לפי סעיף 45/א לפקודת מס הכנסה.

יום ו'

15.3.1974

שולמית פרוג (ב)

שבת

16.3.1974

יאשה חפץ (צ)

יום א'

17.3.1974

אפרים קישון „חור במסך" (א) 10.05

יום ב'

18.3.1974

רנאל שליט שיחת חצות (צ) 11.53

יום ג'

19.3.1974

אריקם רובינשטיין „הייד פארק רדיופוני" (ב)

יום ד'

20.3.1974

פרופ' עמנואל מזור (א) 8.05

יום ה'

21.3.1974

(צ) 9.50

הטלוויזיה הכללית

הטלוויזיה הלימודית

תכניות קבועות

יומני חדשות

חדשות

א — רשת א'
ב — הגל הקל
צ — גלי צה"ל